

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slekthistorielag

Nr. 1 - 2020

30. årgang

Foto: Sten Høyendahl.

Thorleif Solberg

(1924-2020)

Det var med stor sorg vi mottok budskapet om at Thorleif Solberg døde 3. februar 2020, 95 år gammel. Han hadde i mange år vært den ubestridte frontfigur i det slektshistoriske miljøet på Ringerike, og var godt likt av alle.

Thorleif var odelsgutt på Vågård, men farslekta kom opprinnelig fra Hof i Vestfold, der også gårdsnavnet Solberg stammer fra. Han hadde i yngre år lyst til å bli bonde, men det ble lagt andre planer for ham, og han utdannet seg til veterinær.

Han fikk interessen for eldre tider da han fant sine forfedre i den gamle bygdeboka for Hof. I 1976 dannet han sammen med Kjell Hallmann et utvalg for slektshistorie i Ringerike historielag, som i 1984 ble avløst av Ringerike slektshistoriegruppe. Først i 2003 ble Ringerike Slekthistorielag en selvstendig forening, selv om navnet har vært brukt siden 1994.

Lokalt var Thorleif utvilsomt den som satt med de største historiske kunnskapene, men han delte alltid sine erfaringer med andre, og det oppsto raskt et kompetent miljø på Ringerike. I 1991 startet de opp det slektshistoriske medlemsbladet Hringariki, et omfangsrikt hefte som fortsatt utgis med to numre årlig. Her er det gjennom årene publisert flere hundre artikler med lokalt stoff, i hovedsak personhistorisk, og Thorleif har selv skrevet 74 av disse! Bladet har vært anmeldt av kritiske faghistorikere, og fått bare godord.

Både Thorleif og andre så tidlig potensialet som lå i de eldste tingbøkene, rettsprotokoller med mengder av detaljer helt tilbake fra 1650-årene. Mange hadde selvsagt vanskeligheter med den gotiske håndskriften, og i 1988 ble det besluttet at protokollene fra og med 1650-tallet skulle skrives av og utgis i trykte hefter. De eldste bøkene ble transkribert av skriftkyndige fra hovedstaden, men etter hvert fikk også Thorleif taket på gammel skrift, og begynte selv med oversettelsen. Han skrev av tingbøkene som dekket årene 1670-73 og 1681-1699, et arbeid som kostet ham mangfoldige timer foran filmapparatet - dette var lenge før det originale kildematerialet ble lagt ut på nettet! Disse av-

skriftene kan i dag leses på slekthistorielagets nettsider.

Det må nevnes at slekthistorielaget etter Thorleifs initiativ i 2009 utga en praktbok med middelalderdokumenter fra Ringerike, redigert av professorene Eyvind Fjeld Halvorsen og Magnus Rindal. Fjeld Halvorsen hadde flere år tidligere oversatt de lokale middelalderdokumentene til moderne norsk, og Thorleif tok nå til orde for at dette var et ytterst verdifullt arbeid, som selvsagt måtte ut i bokform.

Thorleif var klar på at ting også måtte fungere sosialt, og inngikk gode vennskap med sine medarbeidere. Slektsforskere kan være rivende uenige, selvsagt også på Ringerike, men her foregikk alle møter og sammenkomster i fred og fordragelighet. Han var gift med Olaug som døde i 2009, og dette var et hardt slag for ham. Alle i det lokale miljøet kjente og satte pris på Olaug, som i mange år satt med styreverv i slekthistorielaget.

Selv gikk jeg inn i redaksjonen for Hringariki i 2007, der jeg satt sammen med Thorleif og to andre av gamlekara, Eigil Elsrud og Frank Otterbech. De var alle født i 1924, og ble spøkefullt kalt den mest utholdende redaksjon i landet. Redaksjonsmøtene ble naturlig nok holdt på Vågård, og Olaug kom etter en stund og ba oss inn på kjøkkenet til kaffe og smørbrød. De tre var alle 85 år gamle da de i 2009 gikk av som redaksjonsmedlemmer. Året etter fikk de lagets diplom som takk for alle år med stor innsats. Æresmedlemskap i laget hadde Thorleif fått mange år tidligere. Nå er de alle borte, og Thorleif var den siste av dem.

Om Thorleif hadde lagt inn årene, forsvant likevel ikke interessen for slektsforskning. Ved hver utgivelse av Hringariki var jeg oppe på Vågård med bladet, og fikk en spennende diskusjon. Thorleif var skarp og klar også etter at han var fylt 90 år, og det er slik vi vil huske ham.

Haug kirke var full til siste plass da Thorleif ble begravet 13. februar. Mange fulgte også med til minnesamvær på Klækken Hotell.

Vi sender våre tanker til familien, og lyser fred over Thorleifs minne.

Sten Høyendahl

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

30. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud

Sten

Høyendahl

Ole E. Yttri

Marte Inger Stubberud
(nettsideansvarlig)

Ringerike Slektshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 200 medlemmer. Medlemskontingenten er kr 300 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig foredrag og kurs i Svenskestua på Ringerikes museum.

Laget disponerer lokaler på Veien gamle skole, og har der en samling av bøker og tidsskrift mv. Navnet Hringariki ble patentert i 2000.

Vår hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slektshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos Nils Elsrud,
Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.
Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Hårumsbyen i Hole,
Vollgata 74, 3512 Hønefoss
Tlf. 902 09 842.

Forsiden:

Helge Tytodd, Ringerikes sterkeste mann, i aksjon på Hønefossbrua
slik kunstneren Asle Raaen så ham - detalj. Foto: Sten Høyendahl.

Baksiden:

Tegning fra *Arbeiderforeningernes Blad*.

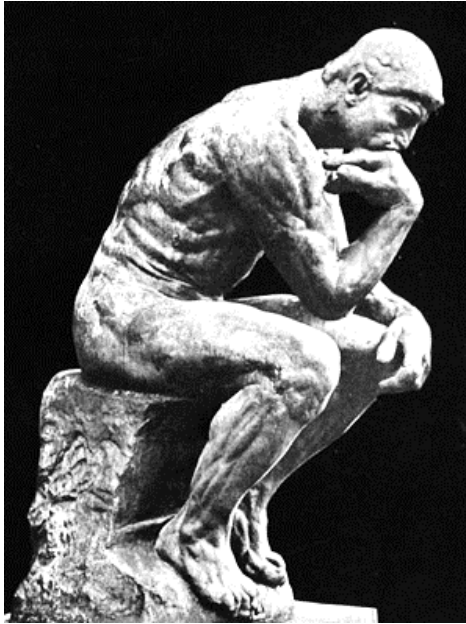
Nr. 1 - 2020

Innholdsfortegnelse

Side	
1	Thorleif Solberg (1924-2020)
4	Fra redaksjonen
4	Svenskestua full for Nils Elsrud
5	Ellef Ellefsen (1943-2019)
5	Ny utgivelse - aktsprotokoll 9-10 for Ringerike
6	Gudmund Bakke
12	Sten Høyendahl
14	Bjørnar Tuftin
25	Sten Høyendahl
28	Ragnvald Lien
36	Sten Høyendahl
44	Innflytting til Kongsberg fra Ringerike på 1700-tallet del 2
58	Nils Elsrud
64	Sten Høyendahl
65	Grete Borgersrud
68	Forhørene etter hattemakerfeiden del 2
69	Gulbrand Torkildsen Johnsrud - en av de dømte
70	Neri Ask - middelalderbonde med odelsgoods i Soknedalen
71	Elsrud-ætten - anmeldelse av Nils Elsruds bok
	Årsberetning 2019
	Resultatregnskap pr 31. desember 2019
	Årsmøte 12. februar 2020
	Et vitneprov fra 1666 om vannfallrettigheter i Skjærdalen
24	Skovliv (fra <i>Den Norske Turistforenings Aarbog</i> 1869)
62	Ringerikes Blad, 7. juni 1902 (om Hønensteinen)
63	Ringerikes Blad, 19. juni 1902 (om et dødsfall)
65	Om flatbrød (fra <i>Tre i Norge ved to av dem</i> , 1882)
66	Fra bokhyllene - Tanker om bøndene (William H. Breton 1834)
67	Rute fra Christiania til Bergen-Ringerike (William H. Breton 1834)
68	Ringerikes Blad, 10. juni 1905 (om en bilulykke ved Sollihøgda)
69	Ringerikes Blad, 28. november 1912 (om en bibel fra 1559)

Fra redaksjonen

Seterlivet på Krokskogen hadde i mange år en viktig rolle her i distriktet, og Gudmund Bakke forteller nå om hvordan dette artet seg for folk i Hole. Han antyder at det ikke BARE var idyll på setervollene...

Sten Høyendahl kommer med en oppfølgingsartikkel om innflyttingen fra Ringerike til Kongsberg på 1700-tallet. Også nå tar han utgangspunkt i de detaljrike kommunikantprotokollene i bergstaden, denne gangen for perioden 1751-1766.

Vi ønsker Bjørnar Tuftin velkommen i bladet med sin fyldige oversikt over etterkommerne av Torsten Knutsen Tuftin under Røsby i Soknedalen. Han tar særlig for seg Knut Torstensen

(1815-1905), en kar som i sine yngre dager ikke tok det så nøye med mitt og ditt, og ikke ufortjent fikk svi alvorlig for dette.

Mer fra Soknedalen blir det når Ragnvald Lien forteller om eiere og brukere av Søndre Bårnås fra midten av 1600-tallet. Den første brukeren var Erik finne i 1657. Det er ellers verdt å merke seg at fra 1650- og 60-årene har vi flere finske brukere på gårder av ulik størrelse (Kittelsby i Lunder, Borgerud i Ytre Soknedalen, Gunbjørrud i Ådalen og Sørums i Heradsbygda).

I forrige nummer av bladet bragte vi korte utdrag av forhør fra hattemakerfeiden i 1851, basert på boken *Arbejdersagen* (1854) som ligger ute på nettet, men som ikke er spesielt god å finne fram i. Annen del tar for seg de videre kommisjonsforhørene på Ringerike og i Christiania, og vi vier derfor både forsiden og baksiden i bladet til begivenhetene i 1851.

I tillegg har Nils Elsrud funnet en hittil ukjent søknad til kong Oscar I fra Gulbrand Torkildsen Johnsrud, en av arbeiderlederne på Ringerike. Han ble ikke bønnhørt av majesteteten, men det er uklart om søknaden virkelig ble sendt.

Sten Høyendahl har sett på gårdshistorien for Solum på Tyristrand, og har funnet en hittil ukjent middelalderbonde på Ask. Han kommer dessuten med noen betraktninger om hvordan det var å drive med slektsgranskning for nærmere seksti år siden - med andre ord før Digitalarkivets tid, om noen i dag kan forestille seg noe slikt.

Svenskestua full for Nils Elsrud

Svenskestua på Ringerikes museum var full til siste plass da Nils Elsrud 21. januar fortalte om rovmordet på landhandler Ole Flekkerud i Ådalen, en udåd som fant sted i 1928. Gjerningsmannen Ole Grøterud, en arbeidsledig skogsarbeider fra distriktet, rømte sammen med sin datter Ingrid til Oslo, og ble senere arrestert i Vestfold. Han ble dømt til livsvarig fengsel, og datteren til en kortere straff for medvirkning. Tro det eller ei, men pressen var faktisk verre den gang enn nå, og fråtset vilt i sin dekning av flukten og rettssaken.

Etter løslatelsen begynte Ingrid å vanke i et kriminelt miljø i hovedstaden, blant annet sammen med Ole Arthur Antonissen, som senere skulle få sitt store gjennombrudd som forfatter under navnet Arthur Omre. Da gjengen ble rullet opp og trukket for retten, var det først og fremst den unge Ingrid som ble hengt ut på førstesidene i store skandaleoppslag. Diskresjon var åpenbart et fremmedord for pressen i 1920- og 30-årene.

Nils Elsruds artikkel om disse begivenhetene ble trykt i *Hringariki* nr 2/2016.

Ellef Ellefsen (1943-2019)

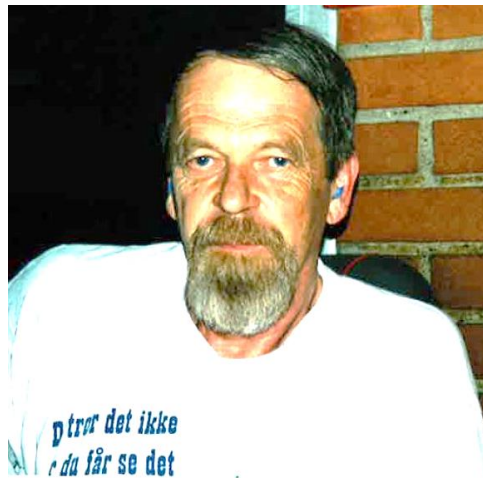
Ellef Ellefsen var leder av Ringerike Slektshistorielag mellom 1995 og 2000. Han var blant nestorene i Ringerike slektshistorielag. De måtte, før digitaliseringen skjøt fart, søke opplysninger i kirkebøker, folketellinger, skiftebøker og kortregistre. Ellef gikk i god skole hos Thorleif Solberg, Eigil Elsrud og Frank Otterbech.

I slektsheftene «Asle Gudbrandsen Brekka og Berit Torjusdatter Ormerud» og «Halgrim Andersen Finnevolden og Gunhild Palmesdatter Aure», som kom ut 1998-2000, skrev han slektshistorie for mange slektsgrener i Soknedalen. Der skriver han om seg selv: «Ellef Ellefsen f. 8. februar 1943, i Mikkelsplassen. Han var som ungdom til sjøs, og fra 1972 var han skiftarbeider på Follum. Han overtok Mikkelsplassen i 1978».

Ellef bodde der til familien av helsemessige årsaker flyttet til Veienmarka. Han døde 18. september 2019, og ble bisatt i Ringerike krematorium 26. november.

I Ellefs periode som leder fikk laget skannet og lagt lensmannsprotokoller og skifter på Ringerike på CD. Laget kjøpte og formidlet folketellingen 1900 for ringerikskommunene.

Soknedalen lokalhistoriske forening hadde nytte av hans hjelpsomhet, nøyaktighet og lett-

fattelige slektstavler. Artikkelen «Barbro Ellefsdatter Buøen» i Hringariki 2/2001 tar for seg hennes etterslekt, og denne er til nytte for oss som ofte får henvendelse fra USA og Canada om røtter.

Både på Digitalarkivets Brukarforum og DIS, data i slektsforskningen, var Ellef rask til å svare og hjelpe dem som søkte sin Ringerike-slekt. Han var en beskjeden, nøyaktig og hjelpsom kar til glede for sine samtidige slektsgranskere.

Else Marie Abelgård

Ny utgivelse - aktsprotokoll 9-10 for Ringerike

Bøndene på Knestang i Haug stevnet 13. juni 1709 Paal Alvsen Hval for tinget, ettersom han hadde tatt i bruk Gangjordet og en husmannsplass som de mente lå til Knestang. Flere eldre mennesker vitnet om fjerne tider. Per Olsen (78 år) og Stener Aslaksrud (79 år) hadde begge hørt et gammelt sagn om at Gangjordet var blitt bortsatt fra Knestang til Hval *for et hundebid*, og ellers hadde Alv Hval førti år tidligere hogd ned gjerdesgarden i Gangjordet og flyttet den inn på Knestangs eiendeler. Dom falt 23. juli på Tanberg tingstue, og den saksøkte Paal Hval fikk fullt medhold.

Denne rettssaken er ikke oppført i de ordinære tingbøkene for Ringerike, som har en lakune mellom høsten 1706 og sommeren 1709, men både den og flere andre tvister kan leses i lagets trykte avskrift av aktsprotokoll 9 og 10. Her finner man blant annet saker med vold, ærekrenkelse, bedrageri, ulovlig tømmerhogst og utkastelse fra husmannsplass.

Sten Høyendahl har foretatt transkripsjonen. Avskriften er lagt ut på lagets nettsider, men er også trykt i et mindre opplag. For papirutgaven er prisen kr 150, og kr 100 for lagets medlemmer.

Seterliv på Holes Krokskog

Fram til for et par-tre mannsalder siden var det jorda og skogen som holdt liv i folk i Hole, Norderhov og Haug. Og skogen, det var Krokskogen, den gamle allmenningen. Den gav brensel og trevirke til hus og gjerdefang, inntekt av kølabrenning, jakt og fiske, og ikke minst seterdrift. I allmenningen hadde gårdene seterrett fra gammel tid, og i mange hundre år, kanskje tusen år og enda lenger, har bøndene i våre bygder setret på Krokskogen.

av Gudmund Bakke

I dag er det også bjeller å høre sommerstid, men det er ingen ting mot hva som en gang VAR. På 1800-tallet skal det på det meste ha vært 100 setrer på Krokskogen. Av disse var det 40 som tilhørte gårder i Hole, og på de fleste var det mange seterhus og løkker. De største setergrendene var Øskjevall (hvor 19 gårder hadde seterlønne), Fjeldsetra (16), mens Retthella og Sørsetra hadde 13 løkker hver. At flere gårder hadde seter samme sted, gjorde det tryggere mot udyr og skoggangsmenn, og så ble det ikke så ensomt for budeier og seterfolk.

Seterdrifta i Norge er gammel - historikere mener den er like gammel som jordbruket sjøl. De gamle landskapslovene (fra før 1100) hadde bestemmelser om at bøndene innen en viss dato på forsommeren måtte ta buskapen til utmarka, til skog eller fjell, og det samme stod i Magnus Lagabøtes landslov av 1274. Omkring 1070 skrev paven utsending Adam av Bremen at buskapen i Norge tilbrakte lang tid om sommeren i ødemarka, «på arabisk vis». Så dette er gammelt.

Seterbruket holdt seg lengre på Krokskogen enn andre steder på Ringerike. Årsaken var dels mangel på gode hjemmebeiter, og at melk og rømme ble solgt for god pris til byfolk som dro til skogs i helger og ferier. Så kom meieriene og gav denne gamle driftsformen i jordbruket dødsstøtet, og etter hvert som velstandsutviklingen gav folk flest smaken på det gode liv, ble det stadig verre å skaffe seterfolk som var villige til å ligge på skauen med dyr i tre måneder om sommeren. 1972 var siste året det var seterdrift på Krokskogen (Retthella).

Hole-bygdas store sønn Jørgen Moe studerte til prest i Christiania i 1830- og 40-årene. Da klaget han over livet i den myldrende by: «Da

griper meg en lengsel til skog og til fjell, jeg hører atter bjeller og lurlokk ved kveld, og sus gjennom skjeggete graner».

Det var barndomsminner fra Viksetra som gav han inspirasjon til diktet. Viksetra lå mellom Ringkollen og Storflåtan, og der hadde gården Mo seter. Når vi hører disse linjene, stiger det fram et bilde av velfødde dyr, kuraut og bjeller, og rødkinna budeier. I dag står mange seterhus tomme og til nedfalls, særlig fjøs og løer, som minnesmerker fra ei svunnen tid, og folk reiser til Syden og andre eksotiske steder på ferie. For våre forfedre var det setra og skauen som lokket. Å komme dit opp etter en lang og mørk vinter, var noe både folk og fe så fram til.

Bufardagen

Dagen de dro til seters, ble kalt bufardagen (rundt 10. juni). Vi har flere fine beretninger om bufardagen i Hole.

Aage Fjeld (1920-1997) var fra Østigarden Fjell på Røyse. Fjell-gårdene setret på Fjellsetra, deres setervei gikk opp Grøndokka og via Retthella. Aage fortalte i Hole historielag i september 1996:

Vi dro grytidlig om morgenen fra Røyse. Etter hvert sluttet flere og flere gårder seg til, og det ble en stor bølging. Det gikk greit nedi bygda, hvor det var skigarder langs veien, men borti moen var det vanskelig å holde styr på ungdyra. Ofte ble disse kjørt til Sundvollen. Seterfolket hadde reist i forveien, og hadde pynta og «breske» på setra til vi kom.

Paul Anders Ullern (f. 1928) fra Ullern på Røyse skulle til Retthella. I «Erindringer - det jeg husker fra mitt liv» (Hole 2005) skriver han:

Hver sommer gikk vi til setra med kuer som skulle være på skauen fram til høsten, fra 10. juni til 15. september. Det ble da avtalt at flere skulle møtes i Svensrud, og samlet gå veien til Sundvollen og videre opp Grøndokka. Det var Lars Haagenrud som gikk foran hele bølgingen, og han hadde noen lokkeord som han gjentok og gjentok. En av kuene hans var «lededyr», og resten av flokken fulgte etter. Vi andre holdt oss bak, og ved «utfall» hentet vi inn igjen rømlingene. Det ble en trivelig skogstur hvor vi koste oss og hadde mye moro. Ku og ungdyr besøkte jo enkelte kjøkkenhager og plener hvor de ikke var velkomne. Da kuene var framme på setra, ble de overlevert til seterfolket, og vi kunne ta fatt på hjemveien. Det ble deretter mange besøk på setra utover sommeren. Det skulle «stelles», det vil si hente smør og pultost som ble produsert av melka fra våre kuer.

Maren Beate Johansen (f. 1920) var med foreldrene Berte og Edvard Martinsen (Bergerbakken), de skulle helt til Niskinsetra:

Vi hadde lang setervei, og gikk hjemmefra med krøttera tidlig om morgenen. Vi gikk over Gjesvalåsen til Sundvollen, opp Kleiva og via Sørsetra og Toresplassen til Niskinsetra. Det var seine kvelden før vi var framme.

Ragnhild Olsen f. Tangen (f. 1890) fra Åsa skulle til Kampesetra. I Asker og Bærums Budstikke 4. februar 1955 forteller hun til John Solheim (i artikkelen «Det går ingen buss til Kampeseter»):

Den festligste dagen jeg minnes i hele året da jeg var ung, var da vi skulle dra til Kampesetra med krøttera. Det var rent som dyra skjønte at vi skulle av gårde. Da vi slapp dem ut av fjøset la de i vei opp gjennom Migarskaret, og stanset ikke før ved den store steinen på Ingjerdsbrenna. Her var de vant til at vi pleide å raste. På den store steinen satt vi bestandig og hvilte. Vi hadde med oss mye god mat og gav oss god tid.

Aslaug Vadstein f. Berg (1921-2004) fra Berg på Røyse skriver i en minneoppgave fra 1996 (kopi i Hole bygdearkiv):

Når skoleferien nærmet seg kom ett av årets høydepunkter, som var å følge krøttera til seters. Setra vår var het Nedre Steinlausa, og var et koselig sted som vi likte å være på. Vi gikk med de høstbære kuene, ungdyr og kalver. Kalvene ble kjørt i høyvogn til Sundvollen, og så måtte de gå resten. Hele turen til fots fra gården til setra tok 4-5 timer. Vi var alle med og gikk. Vi syntes nok det var langt, men vi ville jo være med for vi syntes det var så spennende. Fram til 1938 hadde vi seterbudeie på Steinlausa. Siden var vi jentene på omgang der, for å passe buskap, melke, yste ost, kjerne smør og alt annet arbeid på ei seter. Vi hadde ei svær jerngryte ute, og i den kokte vi prim og mysost. Jeg syntes vi måtte fyre under gryta hele dagen.

Han Kasper på Sørsetra

Så litt om noen av setrene, og folket som var der. Sørsetra var en av de største setergrendene på Krokskogen. Den åpne, sørvendte vollen fire kilometer sør for Kleivstua ligger som en «lunge» i den mørke granskogen. Nederst på setervollen ligger et småbruk hvor det var fastboende fra 1880-åra. Løkka hørte opprinnelig til Vestre Vik, og ble i 1884 utskilt og solgt til Kasper Fredriksen Lehne for 400 kroner. Kasper var fra Oppgarden Leine på Røyse, og gifta seg i 1885 med Gunhild Olsdatter fra Østbråtan under Sønsterud. Han laftet opp nytt størhus på Sørsetra, i tillegg til det gamle som stod på løkka.

Sørsetra i 1930-årene. Bruket nederst på vollen kjøpte Kasper Fredriksen Lehne i 1884.

I 1900 (folketellinga) satt Kasper Fredriksen som «gårdbruker og selveier» på Sørsetra med kona Gunhild. De dyrket korn og poteter, og hadde både ku og høner i fjøset på det vesle bruket. Det går mange historier om n'Kasper på Sørsetra. Lars Lyse (faren til Peter) har omtalt han flere steder, bl.a. i heftet Ringerike 1939-40 og i boka «Paa Asbjørnsens stier» av Paul Bukier:

Kasper var setermann. Han var sønn av den ofte nevnte Fredrik Torkildsen Lehne, visedikteren og bondeføreren under oppstanden i 1818. I sine yngre år var Kasper fjøsmann hos Fougner på Stein, og om sommeren lå han med buskapen på Steinsvollen. Han budde da i det størreset hvor Peder Walberg øvde sin udåd i 1804. Seinere kjøpte Kasper ei seterløkke unna Vik, giftet seg og bygde hus på Sørsetra. Han var en dyktig seter kall. Foruten kuene til setereierne hadde han også fremmede kuer. Han overnattet noen ganger hos mine foreldre. Da sang han ofte viser eller fortalte eventyr. Han var god til begge deler.

Lars Lyse forteller også om matstellet på Sørsetra:

Han Kasper hadde ikke ovn, men stekte brød mellom to taksteiner. En vår jeg var på spelljakt. låg je ei natt på Sørsetra. Han Kasper budde der heile året den gongen, måta. Kokk kalte dom'n, for det var han som stelte inne, og kjerringa, hu Gunhild, stelte ute. Om morran vakna je ta det tromma så rart, og da je gløtta på aua, gjekk'n Kasper der og slengte graut på golv etel hønene som gjekk der og pikka og pikka. Og så var'n bakom skorstein et skei og hekta ner en sekk - og tor denna sekken slepte'n grisen. Når så svinet hadde eti, høldt'n bare sekken fram og så kraup'n innatt. En fekk itno større matløst hos'n Kasper, måta...

To Mosengen-budeier

Kasper døde i 1901, og Gunhild i 1918. Etter testamente ble løkka da overdratt til hennes søstersønn Ola Mosengen (1880-1958). Han Ola var ugift og barnløs, og eier av Mosenga på Røyse. En mannsalder seinere, i 1949, solgte han gården til Kåre Moe og flytta til Sørsetra. Før det hadde hans søster, Karen Lovise Mosengen (1878-1949) ligget der som seter-budeie hver sommer i nesten 30 år.

«Ennå finner vi seterdrift på Sørsetra. Det er Mosengen som holder til på nederste vollen - så et lite håp er det vel om å få en mugge fin setermjølke hos gamle Lovise Mosengen», skriver Gunnar Raabe i «Nordmarka og Krokskogen» (1947).

En annen av Ola Mosengens søstre (halv-søster) het Maren (f. 1865). Hun lå som budeie på Nedre Steinlausa i mange år. I en av sine Krokskog-bøker skriver Reidar Holtvedt:

Gammel og grå lå Nedre Steinlaussetra og støt ryggen mot skauen. Den gang var der seterkvinnfolk òg, hun satt og karet i varmen. Om en kunne få en rømmebale? En tvekroket rygg ble vekk i melkebua, der sto hvitskurte treringer på rad, og en skimtet en stavkjerne borte i kroken og en gammel, blåmalt rullekjerne. Ved peisen ruvet den store ystekjelen». Et annet sted skriver Holtvedt om Maren at hun var «så kroket at haka nesten sopte bakken når hun gikk opp de bratte bakkene fra fjøset til størreset».

Mer enn 30 år på skauen

Ei anna budeie som det går frasagn om på Krokskogen, er Karen Larsen (1861-1947). Mye av det vi veit om henne, er hentet fra en samtale Harry Sundøen hadde med Karens datter Andrea en gang rundt 1970. Karen Larsen het egentlig Karen Elise Hansdatter, og var fosterdatter (og niese) av Gabriel Paulsen og Anne Randine Olsdatter på plassen Nystua under Stein. Karen giftet seg i 1892 med skomaker Anders Larsen Sundvolden (1861-1895) på bruket Nordvolden (sør for Sundland). De fikk én datter, Andrea (f. 1895). Ektemannen døde da Andrea var to uker gammel.

Rundt 1900 ble Karen ansatt som budeie på Storøya. Eier av Storøya, major Brandt, gav henne lov til å ta med datteren på arbeid. Men da Andrea skulle begynne på skolen i 1902 måtte mora slutte på Storøya, for skoleveien over sundet ble for vanskelig. Karen fikk da arbeid hos hotelleier Blyberg i Sundvollen, som kokke om sommeren og budeie om vinteren.

I 1906 begynte Karen som budeie på Krokskogen, og Andrea var med. Først var de fire år

Ole Gulbrandsen Mosengen (1880-1958) fra Bønsnesfjordingen, her fotografert på Sørsetra.

Maren Mosenga var budeie fra 1908 til 1931 på Nedre Steinlaussetra, der hun sitter sammen med en kar fra Bærum og sønnen hans.

på Kneikasetra, siden to år på Nordsetra, åtte år på Retthella (1912-1920) og til slutt i 17 år på Torget (1920-1937). Det er mer enn 30 år, det. «Da jeg var lita, kunne skoleveien til Sundvollen skole ofte bli lang. Men det var ei trivelig tid på setra, mye folk innom, sommeren gikk fort», fortalte Andrea til Harry Sundøen.

Karen sjøl fortalte i en avisartikkel i Natio-
nen 21. april 1945 (til Jon Guldal): «I mange og
tretti år har jeg tråkket stiene inne på Krok-
skogen, lett opp ungfe som hadde gått seg bort,
kjinna, ysta og gjort alt som hører til på en seter.
Opp til 55 dyr kunne jeg ha å passe. Det var ei
stri, men jeg var glad i alle dyra og jeg likte meg
godt på skauen». Karen ble seinere tildelt
Buskerud Landbruksselskaps diplom og
hedersgave for sitt stell på Krokskog-setrene.

Bernhard Herre

En kjent dikter som vandret mye på Krokskogen
og flere ganger omtalte setrene der, var
Bernhard Herre. I «En Jægers Erindringer»
(1850) skriver han:

Jeg stod en Aftenstund på Nordsætervangen på
Krogsken. Himlen var så gjennomblank. Solen
sank blussende rød ned bag Krogklev, de lange
Skygger laae over Vangen og Skoven var saa dyb og
ugjennemtregelig. Hvor jeg vendte mig hen, saae
jeg den nordiske vemodige Pragt omkring mig.
Sæterpigen stod ved min side og lokkede med de
eiendommelige Fjeldtoner på sine Kreaturer.

Herre var også en flittig gjest på Fjellsetra. Hit
kom han «i kveldingen, tørst og sliten etter en
lang marsj fra byen. Og sæterjenten Ragnhild,
min blåøyde jente, aapnet så gjerne for meg.
(...) Jeg hviler natten over i seteren, men deri er
intet ondt, for mellem dette par er der et
søskenforhold», beroliget Herre.

Lang vei til Rønningen

På Rønningen innafor Sollihøgda lå Berte og
Edvard Bergerbakken som seterfolk i mange år.
De kunne ha opptil 60 leiedyr i tillegg til sine
egne tre-fire. Det var ikke bare melkekyr, men
også kviger, stuter og okser. Noen ganger kunne
oksene bli mannevonde, så de måtte tas til
bygds med tau festet i neseringene. Ellers hadde
Berte og Edvard med seg to-tre griser, et par
sauer og et tyvetall høner på setra. Hønene gikk
løse på setervollen om dagen, og fikk merkelig
nok gå i fred for reven.

Fra Rønningen gikk de unge over skauen til
Sundvollen og videre til Hole prestegård på
konfirmantundervisning. Men de rakk ikke
fram og tilbake på dagen. Da lå de over hos
familie og kjente i bygda. Seinere brukte de
bussen. Under krigen var Erik Eriksen (f. 1927)
fra Bråten på Brenna setergutt på Rønningen i
et par år. Det ene året gikk han for presten. Etter
å ha vært til undervisning i Hole kirke, gikk han
til Vik om kvelden, tok bussen derfra til

Sollihøgda, og så gikk han de 3-4 kilometer inn
til setra. Ofte ble det svarte natta før han kom
tilbake til Rønningen.

Retthella

Retthella er kanskje den mest kjente av Hole-
setrene på Krokskogen. Fra gammelt hadde 13
gårder seterløkker der. Karen Larsen lå på Rett-
hella som budeie fra 1912, og datteren Andrea
fortalte at det var mange småfjøs på vollen. De
hadde mer enn 30 dyr å stelle, og Karen hadde
også med sin egen ku og kalv, to griser og
høner. Det var da to stórhus i bruk på Retthella,
det ene tilhørte Hundstad (Western) og det
andre Mo (på Røyse). Det ble nokså kaldt å
ligge i dem når det lei utpå høsten.

«Det var dyr fra flere gårder, bl.a. Svarstad,
Øvre Fjelstad, Mo, Western (Hundstad) og
Håkenrud (Hafnorjordet. Etter separeringa ble
fløten samlet i melkeringer (treringer) og fordelt
til bøndene, som hadde hver sin hylle i
melkebua. Hver 14. dag kom det folk fra går-
dene opp for å «stelle», og de reiste ned igjen
med kløv på hesten», fortalte Andrea.

Flere av gårdene som hadde løkker på
Retthella slo løkkene sine. Høyet ble kjørt hjem
med hest og slede om vinteren. Fra Myrsetra
lenger sør fortalte Henry Ruud at han som
unggutt reiste fra Østre Rud med hest og slede
klokka 5 om morran til Myrsetra for å hente
høylæss. «Turen tok 16 timer fram og tilbake, og
da holdt det med ei vending om dagen», sa'n
Henry.

På Retthella satte Hole historielag våren
1999 opp et uthus på tomte der det tidligere stod
ei ystebu med bryggepanne, hvor seterfolket
hadde ysta kvitost og kokt prim. Da
historielaget også var så heldig å få kjøpt en
gammel bryggepanne, har ystetradisjonen siden
vært holdt i hevd på de årlige Retthella-dagene
i lagets regi. Historielaget har også restaurert
fellesstørhuset og et seterfjøs. Flott at de gamle
tradisjonene blir tatt vare på!

De siste seterfolka på Retthella var Olga og
Martin Nordli fra Åsbygda. De var der i 36 år,
fra 1937 til 1972. De gav seg egentlig i 1969
(Fjelstad-krøttera til Astrid og Ole Anton
Hafnor var de siste), men de lå på setra med et
par leiekyr fra Åsbygda i ytterligere tre år, før
de ga seg i 1972. Da opphørte seterlivet på
Retthella, som den siste på Krokskogen.

Datteren til Olga og Martin Nordli, Eva
Persson, fortalte på Retthelladagen i 1999 at de
på det meste hadde 35 kuer. De begynte klokka

Budeie Karen Larsen på Retthella.

6 om morgenen, da var det ut i fjøset for å melke, få kuene til skogs og så måke fjøset. Etter den sjauen gikk de til Olavskilden og vasket seg. Så var det inn i fjøset og legge salt i alle båsene. Først da alt dette var gjort, kunne de ta seg frokost. Melka skulle så separeres og etterpå lagres i trekjørel som hørte til de forskjellige gårdene. Når de hadde samlet nok melk, og den var blitt sur, tømte de melka opp i bryggepanna, tilsatte løpe og varmet opp. Dermed fikk de ut kvitosten. Den ble sendt til bygds, og gardkonene lagde pultost. Mysen som ble igjen, ble gitt til grisene sammen med mjøl og brennesle. De kunne ha fire-fem griser på setra.

Eva så tilbake på seterlivet med glede, men det var mye slit, og hun bestemte seg for at hun senere i livet aldri skulle ha noe yrke som hadde med dyr å gjøre. Jentene så fram til helgen, for da kom det friere på besøk, og da kunne det bli mye moro.

Sagnet om Drambot

Vi kan ikke nevne Retthella uten å ta med sagnet om kua Drambot (som er vel kjent blant holeværingar):

Drambot var ei sjelden svær og gild ku. Om sommeren var hun på Retthellsetra, og når hun rautet, rista det i dørklinka på Fjelstad, og så bred var hun mellom horna, at om det satt en gjetergutt på hvert horn og blåste i lur, så hørte de ikke hverandre. Drambot hadde stor avdrått, og smøret ble lagt i en haug i hagen på Fjelstad. Når noen kom og skulle kjøpe, satte mor Fjelstad seg på toppen og akte nedover, og det hun da fikk i fanget, var et bismerpund, og det hun hadde bak fikk de attpå! Det var ikke snakk om å kna osten med hendene, de hadde ei merr som gikk rundt og tro. En gang fødte merra et føll oppi osten, men de klarte ikke å finne igjen føllet. Men om vinteren, da Fjelstad'n lå på skauen og kjørte tømmer, fant han det i osteasken sin.

Født på Øskjevall

For 20 år siden, i 1999, hadde jeg flere lange og gode samtaler ved kjøkkenbordet hos Sigurd Karlsen i Steinsfjerdings. Det var ikke mange som kjente seterlivet på skauen så godt som han. «Tenk så fin jobb jeg hadde!» sa'n Sigurd. Han var født på Øskjevallsetra 22. august 1910, som nummer sju i en søskenflokk på ni. Far hans het Karl Kristiansen (1856-1932), og hadde vært husmann både i Bergerstua under Øderå, i Ribberud under Sørums og i Hanserud under Mo. Han hadde 17 unger, men det var med to koner. Mora til Sigurd het Karen Birgitte Martinsdatter (1878-1916). Hun kom fra Enebak og lå som budeie på Øskjevall med 50-60 dyr, hvorav halvparten mjølkekyr, fra Søhol-garda og Nerigarden Leine.

Unga var med. Sigurd fortalte at de ofte gikk på besøk til Myrsetra, hvor Anna Ruud (mora til Henry) lå med krøtter. Om kveldene var unga med for å leite opp bølingen, som ofte dro langt av sted, særlig i sopptida om høsten. Unga kjente alle stiene innpå skauen der. Etter moras død i 1916, overtok eldstejenta Anna (19 år) som budeie, og småsøskenene var med og gjetet, sanket ved osv. De siste 10 åra før krigen var det Sigurd og hans kone Anna (fra Brua) som overtok, og de holdt på til 1945.

I 1943 gikk alle seter-eierne sammen og bygde nytt fellesfjøs på Øskjevall. Tømmer ble kjørt fram til saga på Krokkleiva og skåret der, og materialene kjørt inn til setra. Tomt ble gitt gratis av Einar Dyrge på Nedre Leine, mot at gjødselen fra fjøset tilfalt ham. Fjøset kostet 996 kroner og 75 øre å sette opp, og hadde 24 båser. Kostnaden ble fordelt på de åtte eierne (Leine- og Søhol-garder) etter antall båser, leser vi i «Forhandlingsbok for Øsjevoll sæter» (utlånt av Randi og Nils Søhol).

Ikke bare idyll

Det hviler gjerne et rosenrødt skjær over fortellinger om gamle dagers liv og arbeid på skogen. Forfatteren Reidar Holtvedt, som har skrevet flere bøker om Krokskogen, har spurt om man kanskje kunne ha skrevet mer om slit og vonde forhold, som det fantes mer enn nok av?

Som denne historia fra Myrsetra innafor Mattisplassen en gang i september 1913: Da det kom en turgåer forbi den åpne seterdøra, hadde hun som setret der ropt og spurt om han kunne hjelpe å varme litt vann, for hun var alene i seterbu, og hadde nettopp født tvillinger. Mannen hennes hadde dratt i tømmer-skogen som vanlig om morgenen, og så hadde fødselen

Øskjevallsetra.

skjedd utpå formiddagen. Likevel kunne hun ikke gi seg over, hun som hadde dyr å stelle.

«Disse tvillingene er godt voksne nå, men ikke gamle», skrev Holtvedt i 1985. Det var to av de 14 barna til Margit og Edvard Håkonsen fra Åsa som ble født denne dagen - 19. september 1913. Tvillingene Karen Margrethe Green i Bærum og Anna Gulbrandsen i Åsbygda ble begge 95 år gamle (de døde i 2008).

På Torgesetra (eller Torget) var det ikke helt trygt. Der tok tømmerkjørerne om vinteren med seg hesten inn i seterbua om natta, for de turte ikke gå ut i stallen i mørket for å fore. Det var Vestre Bjørke (Oppigarden og Bortigarden) som setret på Torget. En gang lå «hu som ble kjerringa til Hans Mattisplassen» (Hanna Ovi-die Hansdatter fra Møllerberget) som budeie på Torget sammen med ei som het Kjersti. Det skal ha vært i 1870-80-åra, fortalte en gammel holecværing til Holtvedt:

Så var det en dag dom sku tel skøgs etter kvist, og dom låste att seterdøra og la nøkkel'n oppi gluggen, som dom pleide når dom gjekk. Det var itte vindu i størreset, måta, bare glugger. Man da dom kom te-bars, var nøkkeln vekke. La du'n itte her da? spurte Mattisplass-kjerringa. Jo, du såg det jo sjøl, svara hu Kjersti, og dom vart reint fæln, for dom kunja itte skjønnne det hadde vøri folk der. Te slutt fekk dom bryti seg inn. Men itte før hadde dom fått opp døra, så hørte dom en kald, ekkel latter bakom seg, og da dom sku' se opp i gluggen, låg nøkkeln der som n'alder skulle gjort anna! Men Mattisplass-kjerringa sa seia, at om hu vart hundre år, så glømte'a itte den lattern. Da dom noen da'r etter treffe n'gamle Martin Berjeløkka, hadde dom fortælt det tel hannom. Ja, det var nok nissen det, han holder støtt tel på Tørjesetra, svara'n Martin. Når han låg der og kjørte tømmer om vintern, hadde n'alltier merra inne i størreset hos seg om natta, for'n våga itte gå tel stallen etter at sola hadde gått ner.

Å nei, det var ikke BARE idyll...

Artikkelen er et sammendrag av et kåseri i Hole pensjonistforening 16. oktober 2019.

Slektsforskning i 1960-årene

Alt var bedre før, sier man gjerne i dag, men det gjelder i hvert fall ikke for oss som har forsket på eldre tider. Kirkebøker og mye annet materiale ligger i dag ute på nettet, men dette kom først sent på 1990-tallet. Før den digitale revolusjonen var alle slektsinteresserte nødt til selv å oppsøke Riksarkivet og de lokale statsarkivene.

av Sten Høyendahl

Selv begynte jeg med slektsgransking som syttenåring i 1964, og den gang var Statsarkivet i Oslo plassert i Centralgården i Kirkegata 14-16-18. Noe statsarkiv på Kongsberg var det ikke den gangen, og Riksarkivet på Sognsvann ble ikke bygd før rundt 1980.

Statsarkivar i Oslo var i 1964 Gunvald K. Bøe, men ham møtte jeg aldri - jeg tror faktisk ikke at jeg har hørt navnet tidligere. Kanskje var han som arkivets øverste leder noe anonym, men han var slett ikke savnet. Bak skranken satt nemlig Ada Werring, en flott, høyreist dame som var født i 1898, og i 1930-årene var regnet som Nordens beste kvinnelige tennisspiller. I perioden 1928-1951 tok hun ikke mindre enn 37 strake norgesmesterskap i single, double og mixed double. Fru Werring var en usedvanlig hyggelig person som hjalp desorienterte nykommere med ulike problemer, og tålmodig besvarte våre ikke alltid fullt så presise spørsmål.

Alle besøkende fikk den gang utlevert de originale kirkebøkene i lesesalen på statsarkivene, i likhet med annet eldgammelt materiale. Dette endret seg først rundt 1980, da kirkebøkene ble fotostatkopiert og lagt ut i innbundet stand i den store lesesalen på Sognsvann.

Allerede første besøksdagen i 1964 i Kirkegata fant jeg to av mine tippoldeforeldre, Gulbrand Bergersen og Maria Hansdatter fra Trøgstad i Indre Østfold, og utover høsten fulgte jeg deres slekt tilbake til 1600-tallet. Jeg husker ennå den spesielle følelsen av å kunne bla i den eldste kirkeboken fra Trøgstad, som begynte i 1645. Noen måneder senere kom nedturen. Det viste seg å være to ektepar i Trøgstad med nøyaktig samme navn, og jeg hadde - selvsagt - forsket på feil folk.

Etter annen verdenskrig fikk amerikanske mormonere tillatelse til å filme kirkebøker og

Centralgården i Kirkegata, Oslo. En flott bygning, men inngangen til Statsarkivet lå helt nede til høyre i bildet.

Foto: Sten Høyendahl.

Ada Werring.

Statsråden vil ikke stanse mormonernes fotografering

Helge Sivertsen henviser til toleransen

Representanten Hans Ommunddal (Kr. F.) i Sogn og Fjordane stilte i går i Stortinget statsråd Helge Sivertsen et begrundet spørsmål om mormonernes fotografering av våre kirkebøker. Representanten rekapitulerte bakgrunnen: Mormonene er nå for annen gang i ferd med å fotografere millioner sider av gamle kirkebøker, eldre enn 60 år. Ommunddal kunne ikke skjønne at disse utfordringer hadde skjedd for slikt arbeid. Det er noe helt annet enn å bruke bokene til skole-

Riksarkivet holdt fra 1914 til 1979 til i Norges Banks gamle bygning. Banken, som ble oppført i 1828 ved arkitekt Chr. H. Grosch, ble nyttårsaften 1835 ranet av den ikke ukjente Ole Høiland. Foto: Sten Høyendahl.

annet historisk materiale i Norge. Dette vakte sterk motstand i religiøse kretser her hjemme, ettersom mormonerne aktet å bruke bøkene i sin noe uvanlige religiøse praksis. Fotograferingen gikk likevel sin gang, men på betingelse at arkivverket fikk kopier av samtlige filmer. En glimrende løsning, og ikke minst fra meg en varm tanke til mormonerne! Heretter kunne man sitte på Riksarkivet og studere filmer av kirkebøker som fysisk befant seg ved statsarkivene i Trondheim, Bergen eller for den saks skyld Tromsø.

Riksarkivet holdt fra 1914 til i en ærverdig bygning som en gang hadde huset Norges Bank og gitt navn til Bankplassen. Gjennom mormonerfilmene kunne jeg sitte her og sjekke opplysningene om min oldemor fra Grue i Solør, der kirkebøkene i original befant seg ved Statsarkivet på Hamar.

Men det var ikke alt som fungerte like bra. Det var bare ett eneste leseapparat i salen på Riksarkivet, og dermed oppsto situasjoner som lett kunne føre til gråt og tenners gnissel. Jeg har et makabert minne om dette. Jeg skulle følge opp en spennende slektslinje i Solør, og møte opp i godt humør en lørdag klokken kvart på ni. Da sto det allerede en kar der på vent, og på slaget ni gikk han med målrettede skritt bort til

det eneste leseapparatet, der han satt som fastklisset resten av dagen. Dagens blaserte slektsforskere ville ha følt seg satt tilbake til yngre jernalder.

Klientellet på arkivenes lesesaler i 1960-årene var som i dag, mange pensjonister og få mennesker under femti år. Men noen yngre var vi da, blant dem Terje Gudbrandson, tidligere redaktør av Norsk Slekthistorisk Tidsskrift, og som på Ringerike vel er mest kjent for at han har skrevet av de fem eldste lokale tingbøkene.

I våre dager er det neppe mange slektsforskere som oppsøker arkivene ettersom så mye av kildematerialet er lagt ut på nettet. I det hele tatt er det vel langt færre som driver slektsforskning på gamlemåten med egen innsats. Geni og My Heritage, you name it, har tatt en vesentlig del av markedet, og nettet er overfylt av slektstavler med mer eller mindre tvilsomt innhold som nok kan være fristende å kopiere. Men tidene har også endret seg til de seriøse slektsforskernes fordel. Med så mye originalt kildemateriale tilgjengelig har vi fortsatt overtaket, og med et par tastetrykk og noenlunde sunt vett kan vi raskt overprøve alle lugubre påstander. Noe slikt var det bare ikke mulig å forestille seg i det Herrens år 1964, i en tid da alle velkledde menn fortsatt gikk med hatt!

Etterkommere av Torsten Knutsen Tuftin del 1

Mitt første møte med Ringerike Slektshistorielag var da jeg søkte på eget etternavn på nett og fikk opp tittelen *Anders Torstensen Tuftin og Inger Nilsdatter Tangen* i liste over artikler i *Hringariki*, høsten 2004. Anders var bror til min ane Knut Torstensen Tuftin, og artikkelforfatter Ragnvald Lien var vennlig nok til å sende meg artikkelen i elektronisk utgave. Slik fikk jeg en nesten komplett oversikt over min tipp-tipp-tipp-oldefars brors etterslekt.

av Bjørnar Tuftin

Etter den tid har jeg selv gjort mye for å kartlegge etterkommere av tipp-tipp-tipp-oldefar og hans andre søsken. Nå har jeg som mål å formidle resultatet av dette til lesere av *Hringariki*, men det er ganske mange etterkommere, så denne første artikkelen tar for seg foreldre og søsken til Anders og Knut og Knuts etterkommere.

Denne familien, med far Torsten Knutsen Tuftin og mor Mari Paulsdatter, var bosatt på Tuftin under Røsby i Soknedalen fra tidlig 1820-tall, og foreldrene døde der i legd på 1870-tallet. I kirkebokinnføringen for gravlagte er Torsten oppgitt å være født 16. oktober 1786, noe som også stemmer med alder ved folketellingen i 1865, men ved ekteskapsinngåelsen i 1815 er alderen oppgitt til 21, som tilsier fødsel i 1794-95. Jeg har heller ikke funnet noen dåp i 1786 for en Torsten Knutsen i Norderhov, som er oppgitt fødested i de to kildene som antyder fødsel i 1786.

1. Knut, f. 21.10.1815, Hovlandseie - d. 6.1.1905, Odda under Somdalen, Ådal
2. Maria, f. 6.12.1818, Slette - d. 18.11.1893, Vælstangen
3. Paul, f. 15.4.1820, Åkereie - d. 27.2.1845, Røsbyeie (Tuftin)
4. Jon, f. 12.5.1823, Røsbyeie - d. 30.4.1845, Røsbyeie (Tuftin)
5. Kristoffer, f. 8.5.1826, Røsbyeie - d. etter 1900, kanskje i Christiania
6. Anders, f. 22.2.1829, Røsbyeie - d. 15.5.1911, Veltikoll
7. Elling, f. 2.10.1834, Røsbyeie - d. 3.11.1900, Hovlandseie
8. Ole, f. 6.5.1838, Røsbyeie - d. 26.4.1910, Hoting, Västernorrlands län

Paul og Jon døde begge ugifte og barnløse i 1845 av *Nærvefeber*. Anders og hans store etterslekt er som allerede nevnt behørig omtalt i artikkelen *Anders Torstensen Tuftin og Inger Nilsdatter Tangen* av Ragnvald Lien i *Hringariki* nr 2/2004.

Kanskje er han den Torsten Knutsen som er folketelt på Stabekk i sitt niende år i 1801 med foreldre husmann Knut Eriksen og Randi Stefensdatter. Disse hadde sju barn døpt i Norderhov, inkludert en Torsten 3. april 1791, og det kan antas at dette er samme Torsten. Jeg har lett, men ikke funnet denne Torsten videre, bortsett fra at to av Torstens barn har en Erik Knutsen som fadder. Uten nye kilder må dette nesten forbli en hypotese, selv om det er den eneste jeg har.

Sikkert er det uansett at vår Torsten Knutsen inngikk ekteskap 21 oktober 1815 med Mari Paulsdatter, begge bosatt på Hovlandseie. Fedrenes navn er dessverre ikke med, men jeg er trygg på konklusjonen om at Mari er datter av hesteskjærer Paul Pedersen og Maria Halvorsdatter, og at de er folketelt på Hovland i 1801. Maria Halvorsdatter døde som husmannskone på Røsbyeie i 1828, og Paul på Heggelia under Semmen i Ytre Ådal tre år seinere. Mari var født på Hovlandseie og døpt 8. mai 1796. Jeg har funnet to eldre søsken døpt, Christopher i 1791 og Torkil i 1794, men Torkil er ikke med i tellingen i 1801, og Christopher har jeg ikke funnet videre.

Jeg har funnet åtte barn etter Torsten og Mari i kirkebøkene, og alle disse overlevde barndommen. I ett rettsforhør for Knut i 1833 skrives det at han har oppgitt at foreldrene har seks yngre barn å forsørge, men det kan være en misforståelse fra referenten, eller Knut har regnet med seg selv, eller den sjetten kan ha vært et barn til oppfostring. De åtte kjente barna er:

Tuftin var ikke noen stor plass. I en tyverisak i 1832, som vi skal komme tilbake til, får Knut en mild dom, delvis begrunnet med hans «ytterst fattige tilstand». I 1865 er det tre hushold oppgitt på Tuftin, og Torsten oppført som føderådsmann

Kaptein Ramms kart fra 1826. Kartverket (NGO).

med Mari og fosterdatter Mari Ellingsdatter, som nok er sønnedatteren med samme navn. De har da ei ku, to får eller lam og en utsæd på en kvart tønne blandkorn og en halv tønne poteter. Vi finner sønnene Anders og Kristoffer på naboplassene Hallom og Nordby, også i små kår.

Anders var skredder og Knut skomaker, noe som kan tyde på at også Torsten var en håndverker av noe slag, men noe endelig bevis foreligger ikke. Knut gikk ut i lære, og var i 1833 med skomaker Peder Syversen. De to andre sønnene, Kristoffer og Elling, holdt seg til arbeid i skogen. I den statistiske tellingen i 1825 er én av beboerne under det som må være nordre Røsby registrert som håndverker, men det er to husmannsplasser og hele fire husholdninger der, så det forblir en spekulasjon om det dreier seg om Torsten.

Da Torsten døde i 1871 og Mari i 1879, var det uten noe å overlate til etterkommerne i arv, unntatt navnet.

I Ragnvald Liens artikkel viser han at Anders, selv om han bodde i Hallom, ble kalt Tuftin og seinere Tuft, og at en av døtrene og hennes datter igjen var gift med brukere av Tuftin, og har Tuftin-etterkommere i live i dag. Yngstesønnen Ole er ført som Ole Tufting etter at han emigrerer

til Sverige. Knut er ført som Tuftin i 1891-tellingen selv om han bor på Odda, og etterhvert dukker navnet opp fast som slektsnavn på i hvert fall noen av etterkommerne hans.

1. Knut Torstensen Røsbyeie/Odda 1815-1905

Knut ble som nevnt født på Hovlandseie, og var nok seks-syv år da familien flytta til Tuftin, der de ble boende. Som mange husmannsbarn måtte han tidlig ut i tjeneste, og tydeligvis falt det Knut tungt for brystet at rikdommen var så ulikt fordelt. I 1832 stjeler han nemlig en sau og dukker opp i rettslige kilder. I det innledende forhøret 22. september i ekstraretsprotokoll 4 for Ringerike sorenskriveri kan vi lese at Knut *har været hjemme hos sine Forældre indtil han for 2 Aar siden kom ud som Giederdreng, og i de sidste 1½ Aar har han været med Peder Syversen Sørgefos i Skomagerarbeide.*

Disse forhørene er interessant lesning, men i lengste laget til å ta med i sin helhet her. Kort oppsummert forteller de at Knut på vei fra Røsbyeie til arbeidet for skomakeren, som for tiden var på Ask, fikk et innfall om å ta med seg et får fra prestegårdsmarken og selge det for å få råd til konfirmasjonsklær.

I domsavsigelsen 23. oktober står det at *[det er] under denne Sag bevist, at den tiltalte Knud Thostensen RøsbyEje den 29 August sidst, da han skulle gaae til sit Arbeide paa Gaarden Ask, ude paa Marken stjal et Huusmand Anders Jonsen Dahl tilhørende Faar.*

Knut solgte fåret til *Fru Majorinde Neumann* på Bjørke for en daler og en skilling med påskudd om at det var farens, og at det ble solgt for å skaffe penger til konfirmasjonsklær, og fikk dermed daleren utbetalt umiddelbart. En mer erfaren forbryter ville kanskje hatt vett til å ta med seg fåret noe lenger unna den opprinnelige eieren og sitt eget oppholdssted.

Halvparten av daleren ble brukt til å betale skomakerens bror, Thore Syversen, for å fikse opp en gammel trøye, og Knut betalte også noe gjeld og kjøpte en hund. For dette tyveriet ble han dømt til to måneder i tukthus og å *udrede de af hans Arrest og denne Sag flydende Omkostninger hvoriblandt Skyds og Diæt til Dommer og Referent, alt efter saadanne Regninger som af Amtet aproberes, saa betaler han og i Sallarium til Referenten Procurator Saxild 6 Spes., Sex Spesiedaler.*

Utover de seks dalerne prokurator Saxild passer på å nevne to ganger i referatet, er det ukjent hvor store saksomkostninger det dreide seg om, men når vi sammenligner med den ene daleren han fikk for fåret, er det tydelig at det var store summer for en fattig 16-åring. Referentens ord om at straffen er passende ut fra de formildende omstendighetene låter derfor noe hule for et moderne øre, *da han er ung av Alder, endnu ei confirmeret men endog i yderst fattig Tilstand, saa synes den av Referenten foreslaaede Straffe-grad at være passende.*

Referatet kan også fortelle at fåret ble tilbakelevert, og at majoren frafalt krav om det beløpet som ikke kunne returneres.

Ei uke etter at han fylte 17, startet så Knut soningen og slapp ut nøyaktig to måneder senere, 14. februar 1833.

2^d Gang begaaet simpelt Tyveri efter de 20^d Aar

Det ble nok raskt kjent i bygda at Knut var dømt for tyveri, og kanskje måtte han stadig langt hjemmefra for å finne arbeid. Etter konfirmasjonen i september 1834 hjemme i Lunder er det nok en gang i rettsarkivene vi finner ham, men

denne gangen i Aker sorenskriveri. Referatet fra innledende vitneforklaringer 8. februar 1839 fortelles os at *for et Aarstid siden var Tiltalte i Arbeide i Nærheden af Vidnets Bolig og var da ogsaa af og til hos Vidnet, der et par Dage efterat Tiltalte var reist savnede sit Sølv-Lommeuhr.*

Vitnet er 57 år gamle betjent Anders Christensen Ryen, som ett år senere finner uret igjen, hengende på veggen hos den 23 år gamle skomaker Petter Thoresen. Uret ble umiddelbart levert tilbake, og Thoresen kunne fortelle at han hadde kjøpt det året før av tiltalte. Retten tok så en pause fram til domsavsigelse 19. februar. Knut er nå over myndighetsalder og har en tidligere dom for tyveri, og blir dømt til tre års straffarbeid. Knappe tre uker senere, 5. mars, starter så det tre år lange oppholdet på Akershus festning.

Ifølge fangeprotokollen var den da 23 år gamle Knut 179 cm (eller 68 ½ norske tommer) høy, hadde mørkt hår, mørke øyenbryn, blå øyne og et arr på venstre håndbak.

Livet i Ådalen

Det er vel kanskje tvilsomt om dette var de to eneste gangene Knut begikk tyveri, men det var i hvert fall bare disse to gangene han ble dømt. Et rykte som tjuvradd var heller ikke den eneste grunnen til å finne lykken utenfor bygda.

Søsteren Maria reiste også ut, og er registrert med destinasjon Christiania i 1842, og broren Ole er registrert utvandret til Sverige i 1857. Knut dro ikke like langt, men 9. februar 1845 gifter han seg med den åtte år yngre ådalsjenta Inger Torine Gulbrandsdatter, født på Bergsundeie i 1823. Hennes foreldre var Olaug Hansdatter (f. 1799) og Gulbrand Joensen (f. 1794). Disses aner lå tidligere ute på Nils Elsruds websider om Ådal.

Knut og Inger bor over ti år på Bergsundeie, kanskje Bråten der vi finner svigermor Olaug i 1865, før de flytter til Odda/Somdalseie der de blir boende livet ut. I folketellingene er Knut innført som husmann og skomaker, et håndverk som også ble ført videre av fire av sønnene. Knut og Inger fikk i alt ni barn. De to yngste døde få år gamle, men mange av de syv eldste har stor ettersekt, mye av den i Amerika.

Inger døde 27 juni 1896 på Odda, og Knut levde ni år som enkemann før han 6. januar 1905 døde i en alder av 89 år.

- 1.1 Maren Knutsdatter, f. 15.7.1845, Bergsundeie - d. 12.1.1905, Pålerud
- 1.2 Gulbrand Knutsen Tuftin, f. 2.4.1847, Bergsundeie - d. 1927, Wisconsin, USA
- 1.3 Torsten Knutsen Storbråten, f. 30.11.1849, Bergsundeie - d. 1923, Sør-Aurdal
- 1.4 Johan Knutsen Odda, f. 19.3.1853, Bergsundeie - d. 14.9.1935, Odda (?), Ådal
- 1.5 Paul Knutsen/Knudson, f. 16.2.1856, Bergsundeie - d. 22.11.1933 Alberta, Canada
- 1.6 Olava Knutsdatter, f. 15.2.1858, Bergsundeie - 1.9.1894, Pine County, Minnesota
- 1.7 Edvard Knutsen Hvitmyr, f. 15.4.1861, Bergsundeie - d. 3.5.1925, Hvitmyr, Ådal
- 1.8 Christian Knudsen, f. 28.12.1863, Somdalseie (Odda) - d. 17.5.1864
- 1.9 Christian Knudsen, f. 7.10.1865, Somdalseie (Odda) - d. 24.6.1868

1.1. Maren Knutsdatter 1845-1905

Maren ble gift 11. desember 1870 med den drøyt ti år eldre enkemannen Mikkel Engebretsen Grønvold/Moen. De fikk sju barn, tre døde som barn, og de fire andre døde unge av tuberkulose.

Kun én av dem rakk å bli gift, og hennes eneste barn døde «straks etter fødselen».

Maren ble enke i 1902, og døde selv tre år senere på Pålerud.

- 1.1.1 Berte Kristine Mikkelsdatter, f. 7.5.1871 Ytre Ådal - d. 11.6.1900, Pålerud
Barn: Karl Oskar Høgberg, f.-d. 18.6.1893, faren Nils Nilsen Høgberg, f. 1868, Eda sogn, Sverige, gift 26.9.1893
- 1.1.2 Inger Thorine Mikkelsdatter, f. 29.11.1872, Grønvoldie (Moen) - d. 4.1.1874
- 1.1.3 Kristian Mikkelsen, f. 17.11.1874, Grønvoldie (Moen) - d. 4.3.1878, Moen
- 1.1.4 Martin Mikkelsen, f. 28.7.1876 (tvilling), Moen - d. 17.2.1878, Moen
- 1.1.5 Inger Thorine Mikkelsdatter f. 28.7.1876 (tvilling), Moen - d. 23.4.1897, Valdersstøen
- 1.1.6 Kristian Mikkelsen Moen, f. 4.11.1878, Moen - d. 20.11.1902, Moen
- 1.1.7 Martin Mikkelsen Moen, f. 11.4.1886, Moen - d. 12.8.1905, Pålerud

1.2 Gulbrand Tuftin 1847-1927

Gulbrand ble skomaker som faren, og giftet seg 17. juli 1868 med Gudbjør Andersdatter fra Gran..

Gulbrand Tuftin i 1912 med kone og tre barn:
Nils og Karl bak, og Thora i første rekke.

Hun var født 25. juni 1847, datter av Anders Andersen og Kari Nilsdatter og døpt i Jevnaker, men fire yngre søsken er alle født på Onsagerie i Gran.

Den eldste sønnen ble født seks uker før bryllupet, men står som ektefødt i kirkeboka når dåpen står noen måneder etter ekteskapsinngåelsen. Både ved denne dåpen og ved bryllupet bor de i Kammerudeie, Gran. Barn nummer to er døpt i Lunder, og Gulbrand står oppført som bosatt i Røsbyeie, mens ved tredje dåp er de tilbake i Kammerudeie.

Så flytter de til Ådalen der vi finner dem på flere ulike plasser, og der de får ytterligere åtte barn, elleve i tallet. Datteren Karoline dør som tolvåring i 1888, men de andre ti vokser opp og har etterkommere i Norge, USA og Canada.

To av Gulbrands søsken (Paul 1.5 og Olava 1.6) hadde emigrert tidligere, og tiden rett før og etter århundreskiftet emigrerte fire av barna. I 1907 fulgte Gulbrand og Gudbjør så etter med de to yngste. Om overfarten og livet både i Norge og i USA kan man lese en førstehåndsberetning i yngstedatteren Thoras livshistorie, som bl. a er publisert i 1992-utgaven av heftet *Ringerike*, side 14-16.

Gulbrand hadde en tid skoforretning i tettstedet Arland, Barron County, Wisconsin, og han

og Gudbjør er gravlagt på kirkegården der. Deres etterkommere er:

1.2.1 Christian Gulbrandsen/Christ Gilbertson, f. 25.5.1868, Kammerudeiet, Gran - d. 1952, Wisconsin

Christ, som han ble hetende i USA, utvandret i 1888 med broren Anders. Han ble gift 26. juni 1895 med Oleanna Museus, som var født i Wisconsin 1876 av norske foreldre. De fikk minst fire barn, tre av disse med mye etterslekt.

Christ hadde ikke mye hell verken i etablering av gods eller i ekteskapet. Han står som arbeidskar i folketellingene, og tidlig på 1910-tallet drar han sammen med søsken og onkel, men uten kone

og barn, til Canada for å prøve lykken der. Nybrottsarbeid viser seg imidlertid ikke å falle for han heller, og etter et par tiår vender han tilbake til familien i Wisconsin. Med på flyttelasset har han to av barna til søsteren Gustava. Disse ble fostret hos slekt i Wisconsin, men selv finner han ikke stor lykke denne gangen heller. I 1930 finner vi han hos yngste sønn oppført uten yrke.

1. Manda Gilbertson, f. 1897 - d. ukjent, barn ukjent
2. Carl Gilbertson, f. 11.8.1900, Wisconsin - d. 7.2.1967, Minnesota, sju barn
3. Clarence Gilbertson, f. 1.2.1902, Wisconsin - d. 10.2.1973, Minnesota, sju barn
4. Leonard Alfred Gilbertson, f. 25.1.1904, Wisconsin - d. 16.12.1990, California

1.2.2 Anders Gulbrandsen/Andrew Knutson, f. 27.7.1871, Røsbyeie, Lunder - d. 1961, Wisconsin

Anders var ennå ikke 17 år da han og broren utvandret, og det er rimelig å anta at han var mer avhengig av onkelen Paul, og derfor valgte å bruke etternavnet Knutson som denne. Han ble gift med Caroline, f. 1883 i Wisconsin som datter av norske Ole og Inga Severson. Carolines søster

Julia ble gift med Anders' fetter Edvart, sønn av Torsten Knutsen Storbråten (1.3).

I folketellingene i 1905, 1910 og 1920 står han som farmer med belånt gård, men i 1930 er yrket skomaker. Andrew og Caroline fikk sju barn sammen.

1. Gustav Knutson, død som barn i Wisconsin
2. Caroline Knutson, død som barn i Wisconsin
3. Inga G. Knutson, f. 22.1.1907, Wisconsin - d. 8.10.1996, Indiana, fire barn
4. Odin Knutson, f. 6.12.1908, Wisconsin - d. 12.5.1975, Minnesota, én datter
5. Anton Knutson, f. 25.8.1910, Wisconsin - d. 27.4.1996, Iowa, barn ukjent
6. Gunda Knutson, f. 24.1.1913, Wisconsin - d. 7.11.2002, Minnesota, fire barn
7. Anna Knutson, f. 1917, Wisconsin - d. ukjent, barn ukjent

1.2.3 Ingvald Tuftin, f. 5.8.1873, Kammerudeiet, Gran - d. 15.8.1944, Oslo

Ingvald ble gift med Anette Jørgensen, f. 20. oktober 1873, Hønefoss, datter av farger Andreas Jørgensen og Lise Olsdatter. Lises far var Ole Olsen Mælingen, som var en av de tiltalte i den store saken mot Thranebevegelsen.

Anette hadde en sønn født utenfor ekteskap med bakersvenn Herman Haakensen fra Vang på Hedemarken, og fikk fire barn med Ingvald.

De bodde først på Hen, så i Hønefoss, men flyttet til Bærum rundt 1917. Den yngste sønnen døde tragisk etter å ha mistet en finger i lek med landbruksmaskineri, etterfulgt av blodforgiftning. Anette døde relativt ung, og Ingvald giftet seg igjen med en Ingeborg (1883-1963), ukjent pike- navn og fødested.

1. stesønn Johan Arnt Tuftin, f. 16.9.1892, Hønefoss - d. ukjent, tre barn
2. Georg Tuftin, f. 28.9.1900, Hen - d. 23.11.1987, Oslo, to barn
3. Harald Tuftin, f. 13.12.1902, Hen - d. 31.12.1984, Oslo, ett barn
4. Gunvor Mathilde Tuftin, f. 8.4.1905, Hen - d. ?, ett barn
5. Ivar Leonard Tuftin, f. 19.12.1907, Hønefoss - d. 6.10.1918, Bærum sykehus

1.2.4 Karoline Gulbrandsdatter, f. 10.1.1876, Bergsundeie - d. 16.4.1888, Hvalseie

1.2.5 Olava Gulbrandsdatter, f. 29.4.1878, Bergsundeie - d. 9.1.1953, Haug

Olava ble gift med tømmerhugger og jernbanearbeider Karl Arnesen fra Solør i Hedmark. I folketellingen 1900 er hun kokkepike på Vågård,

mens Karl er losjerende samme sted. De ble gift 3. november 1901 i Hønefoss og fikk ti barn, alle mens de bodde i Vågårdseie/Vestli under Vågård.

1. Gustav Arnesen, f. 12.3.1902
2. Anna Arnesen, f. 14.7.1903
3. Gunvor Arnesen, f. 31.8.1904
4. Arne Arnesen, f. 5.11.1905
5. Nils Arnesen, f. 10.12.1906

6. Thora Arnesen, f. 24.2.1908
7. Harald Arnesen, 20.8.1909
8. Amund Arnesen, f. 13.11.1910
9. Peder Arnesen, f. 20.10.1914
10. Erik Arnesen, f. 6.5.1917

1.2.6 Gina Gulbrandsdatter Tuftin, f. 6.8.1880, Bergsundbråten - d. ?

Hun står som Gulbrandsen Tuftin ved konfirmasjonen, og ble gift 16. mars 1900 med Gabriel Martinsen Karlsrud, f. 17. juni 1875, Ådal. De bodde en plass under Hen, og hadde seks barn døpt i Ådal.

1. Inger Gudrun Karlsrud, f. 25.1.1901
2. Marta Karlsrud, f. 30.8.1903
3. Anna Karlsrud, f. 1.5.1905

4. Matilde Karlsrud, f. 3.11.1907
5. Olaug Karlsrud, f. 12.3.1910
6. Gudbrand Karlsrud, f. 10.6.1912

1.2.7 Nils Gulbrandsen/Nels Tuftin, f. 21.1.1883, Knuterud, Ådal - d. 28.12.1949, Alberta, Canada

Nils var bare guttungen da eldstebrødrene for til Amerika, men i 1904 reiser han etter. I 1910 står han som *Farmer*, men i samme husholdning som faren. Han ble gift 20. februar 1914 med en Anna Marie Thompson, og de dro ganske snart etter bryllupet til Canada, til Stanger i Lac Ste. Anne County, Alberta. Etter sigende var Anna fortvilet

da de kom fram, og hun tok inn over seg hvor mye arbeid det var å bryte nytt land, men de ble boende, selv da Nils' brødre flyttet tilbake til Wisconsin. Da *uncle Paul* døde, arvet de også gården etter han. De hadde sju barn, alle med mange etterkommere, som er grunnen til at de fleste Tuftin-ene i verden faktisk bor i Canada.

1. George Tuftin, f. 1914 - d. 1981, Stanger, Lac Ste. Anne, Alberta, seks barn
2. Albert Tuftin, f. 7.3.1916, Stanger - d. 2.9.1993, Stanger, tre barn
3. Herman Tuftin, f. 10.10.1917, Stanger - d. 31.10.1991, Stanger, to barn
4. Esther Tuftin, f. 16.7.1919, Stanger - d. 5.4.2004, Stanger, tre barn
5. Norman Tuftin, f. 26.9.1920 - d. 1.10.1975, Stanger, ni barn
6. Inga Tuftin, f. 1923, ni barn
7. Edna Tuftin, f. 1934, åtte barn

1.2.8 Gustava Gulbrandsdatter Tuftin, f. 13.4.1885, Hvalseie, Ådal - d. 1923, Bergen, Mountain View, Alberta, Canada

Rett før jul 1905 følger Gustava på 20 og Inger Thorine på 18 år etter brødrene, med billett betalt av Anders eller Andrew. Gustava blir snart gift med en Christian Wiker, angivelig født i Norge 1875, kanskje også en ådøling, som søker lykken

i Canada og henter henne dit. De får seks barn i Bergen, en norsk jordbrukerkoloni oppkalt etter den norske byen, men Gustava dør i 1923, bare 38 år, og Christian bare fem år seinere, så oppfostring av de yngste barna spres og gjør dem vanskelig å følge i kildene.

1. Herman George Wiker, f. 5.3.1908, Bergen, Mountain View, Alberta - d. 8.10.1994 samme sted, fire barn
2. Gulbjør/Goldie Wiker, f. 1910, Bergen - d. ?, gift Mortimer
3. Martha Edna Wiker, f. 12.4.1912, Bergen - d. 26.6.2001, Amery, Wisconsin, gift Pabst
4. Olga Irene Gertrud Wiker, f. 1915, Bergen - d. ? gift Mayala, fire barn
- onkelen Christ tok Martha og Olga med seg tilbake til Wisconsin da han ga opp farmen i Canada.
5. Herald E. Wiker, f. 1918, Bergen - d. i bilulykke 1943 Sundre, Mountain View, Alberta
6. Irene Wiker, f. 1920, Bergen, gift Kelly

1.2.9 Inger Thorine Gulbrandsdatter Tuftin, f. 9.2.1887 Hvalseie - 29.12.1957 Hennepin, Minnesota

Som nevnt utvandrer Inger Thorine som 18-åring sammen med søsteren Gustava. Hun gifter seg i 1923 med en nabo, amerikanskfødte Albert Holle-rud, kanskje også med aner fra Ringerike. De får

bare ett barn, datteren Ruth Ina, og når Christ kommer tilbake fra Canada med niesene, tar hun til seg disse.

1. Ruth Ina Hollerud, f. 14.12.1915, Turtle Lake, Barron, Wisconsin - d. 29.11.2012, Brewster Okanogan, Washington, gift Johnson, minst ett barn

1.2.10 Carl Gulbrandsen Tuftin, f. 8.12.1889, Hvalseie, Ådal - d. 22.6.1967, Wisconsin

Carl og lillesøsteren Thora fulgte med i 1907 da foreldrene omsider fulgte etter halve barne-flokken sin. For dem var det første gangen de møtte de to eldste brødrene, som hadde reist før de to yngste var født. Carl giftet seg etterhvert

med norskættede Gena Erickson, og slo seg ned i Arland, Barron County, Wisconsin, som foreld-rene. Han bygget egenhendig til familien et lite tømmerhus, som fortsatt står og var i bruk inntil nylig. Carl og Gena fikk sju barn.

1. Mabel Tuftin, f. 18.5.1918, Arland - d. 8.4.2018, Arland, gift Rhodes, fem barn
2. Helene Tuftin, f. 6.6.1920, Arland, gift Rhodes, fire barn
3. Casper Tuftin, f. 22. 9.1922, Arland - d. 22.9.2007, Barron, Wisconsin, ett barn
4. Edwin Tuftin, f. 15.3.1925, Arland - d. 23.6.1969, ett barn
5. Clara Tuftin, f. 11.11.1927, Arland, gift Kallenbach, åtte barn
6. Jean Tuftin, f. 8.5.1931, Arland, gift Kallenbach, fire barn
7. Olga Tuftin, f. 17.6.1934, Arland, gift Schwartz, ett barn

1.2.11 Thora Gulbrandsdatter Tuftin, f. 31.5.1894, Knuterud, Ådal - d. 19.5.1973, Barron, Wisconsin

Thora var bare 13 år da hun emigrerte med for-eldrene og broren Carl. Hun ble gift med Peder Alfred Miller, født i Arland av norske foreldre.

Som nevnt er hennes førstehåndsbeskrivelse av utvandringen publisert flere steder, inkludert 1992-utgaven av heftet *Ringerike*, side 14-16.

1. Gena Sophie Miller, f. 10.6.1914, Arland, gift Wallberg, tre barn
2. Peter Gerhardt Miller, f. 16.12.1917, Arland - d. 13.4.1985, Minnesota, syv barn
3. Edna Viola Miller, f. 29.1.1921, Arland - d. 28.6.2008, Minnesota, gift McCombs, fire barn
4. Lilly Alvina Miller, f. 6.10.1922, Arland - d. 29.1.1959, Minnesota, gift Miller
5. Evelyn Beatrice Miller, f. 31.10.1926 - d. 5.1.2018, Minneapolis, gift Olson, fem barn
6. Mildred May Miller, f. 10.5.1928, Arland - d. 15.12.1991, Barron, gift Pokezwinski, ett barn

1.3 Torsten Knutsen Storbråten 1849-1923

Torsten jobbet antagelig med tømmer meste-parten av livet. Han giftet seg 27. desember 1869 med Gunnhild Maria Hansdatter Langbråten fra Sør-Aurdal, og de fleste av barna ble født på Søre Langbråten. Noe informasjon er derfor å finne i *Gard og bygd i Sør-Aurdal*. Torsten og Gunnhild

fikk tolv barn, og som med broren Gulbrand vokste de fleste opp og har etterslekt. Også noen av Torstens barn emigrerte til USA, og en av sønnene kalte seg Tuftin der. Til Storbråten under Søndre Strømmen kom de først etter 1900. Torsten døde i 1923.

1.3.1 Hans Kristian Langbråten/Christ Britton, f. 29.10.1870, Sørumsø, Sør-Aurdal - d. 18.10.1913, Sandstone, Pine, Minnesota

I 1893 emigrerer Hans Kristian sammen med Kari (Carrie) Mikkelsdatter Grøvsli. De står som ugift i emigrantregisteret, men som gift ved ankomst New York. Han er oppført som skomaker, og reisemålet er oppgitt som Hinckley, Minnesota. Antagelig bodde hans tante Olava Knutsdatter der. Byen forsvant i en massiv skogbrann i 1894.

Familien er folketelt i byen Duluth, Minnesota i 1895, 1900 og 1905, med Christ som løsarbeider.

I 1910 er de flyttet til Sandstone, der Kari også er folketelt i 1920 og 1930 etter at Christ døde i 1913. Christ og Carrie fikk ti barn, hvorav seks vokste opp.

1. Martha Britton, f. feb. 1895, Duluth, gift Jorgensen, seks barn
2. Ida Britton, f. 19.10.1897, Duluth - d. 15.2.1978 Stearns, Minnesota, ett barn
3. Theodore Britton, f. 1899, Duluth - d. før 1910
4. Odin Britton, f. mars 1899, Duluth - d. 10.9.1905
5. Clarence Britton, f. 9.10.1903, Duluth - d. 26.5.1980, Stearns, fire barn
6. Richard Britton, f. 1.1.1905, Duluth - d. 24.3.1986, Stearns, to barn
7. Gordon Britton, f. 1908, Minnesota - d. før desember 1910
8. Gordon Britton, f. 17.12.1910, Minnesota, - d. 6.1.1998, Pine County, Minnesota, to barn
9. William Britton, f. 10.11.1912, Pine, Minnesota - d. 29.11.1976, Carlton County, Minnesota

1.3.2 Ole Torstensen, f. 15.8.1872, Søre Langbråten - d. 1923, Strømsbråten

Ole ble gift 1. januar 1895 med en allerede gravid Karine Olsdatter, født 1873 på Spangrud, Sør-Aurdal. Ved et par anledninger er han oppført som båtbygger i kildene.

Sykdom og fattigdom gjør at vi finner mange triste historier bakover, men sjelden ser vi at én familie rammes så hardt som Ole Torstensens. I 1910 dør det yngste barnet, Olga, bare halvannet

år gammel. Dødsårsaken er ikke oppført. I 1914 dør den eldste av hjernebetennelse som 19-åring, og så dør syv barn mellom 1915 og 1921 av tuberkulose. Den eldste ble 21 år, den yngste bare fire. Ole selv dør i 1923 og etterlater seg bare Karine og tolv år gamle Osvald. Hvordan det gikk med dem sier ikke bygdebøker og tilgjengelige kirkebøker noe om, enn så lenge.

1. Ole Olsen, f. 8.4.1895, Søre Langbråten - d. 21.9.1914, Strømsbråten, Sør-Aurdal
2. Maren Olsdatter, f. 26.6.1896, Strømsbråten - d. 27.6.1915, Strømsbråten
3. Torvald Olsen, f. 22.9.1898, Strømsbråten - d. 3.5.1919, Skåne, Sør-Aurdal
4. Kristian Olsen, f. 8.9.1900, Strømsbråten - d. 19.2.1918, Skåne
5. Inger Torine Olsdatter, f. 22.5.1903, Fænøen, Sør-Aurdal - d. 22.5.1915, Strømsbråten
6. Berthe Marie Olsdatter, f. 26.7.1905, Strømsbråten - d. 1.9.1921, Skåne
7. Hanna Olsdatter, f. 25.6.1907, Strømsbråten - d. 21.3.1921, Vestre Slidre sykehus
8. Olga Olsdatter, f. 18.5.1909, Strømsbråten - d. 4.10.1910, Strømsbråten
9. Osvald Olsen, f. 12.5.1911, Strømsbråten - d. ?

1.3.3 Gulbrand Langbråten, f. 2.10.1874, Søre Langbråten

Gulbrand gifter seg i 16.4.1899 med Inger Olsdatter Jutulsveen, født i Sør-Aurdal 31. desember 1879. I 1900 er han folketelt med yrke fløtningsarbeid og tømmerhugst, og bor med familien i

drengestubbygningen på Fagernes i Ådal. I 1910 er bostedet Langbråten, Nes i Ådal.

Inger dør 57 år gammel i 1937, og sju av barna er oppført som arvinger sammen med Gulbrand.

1. Torstein Langbråten, f. 20.9.1899, Jobråten, Sør-Aurdal, minst tre barn
2. Anne Marie Langbråten, f. 24.7.1901, Kværnbråten, Nes i Ådal, minst tre barn
3. Inga Langbråten, f. 31.10.1905, Kværnbråten, g. Oset
4. Olga Langbråten, f. 5.11.1908, Langbråten, Nes i Ådal - d. 5.4.1935, ugift
5. Sofie Langbråten, f. 15.6.1912, Langbråten (ugift i 1937)
6. Georg Langbråten, f. 27.7.1915, Langbråten
7. Helga Langbråten, f. 24.9.1918, Langbråten, g. Odnessveen - d. 10.3.1995, Søndre Land
8. Ingvar Langbråten, f. 10.7.1921, Langbråten

1.3.4 Inger Torstensdatter, f. 16.3.1877, Sørumsøie, Sør-Aurdal

1.3.5 Sigrid Torstensdatter, f. 7.5.1879, Søre Langbråten

Inger og Sigrid emigrerer sammen i 1901. Ved ankomstregistrering i Quebec 5. mai er de oppført med etternavn T. Langbakker, og med reisemål en

onkel i Copperstown, North Dakota. Jeg har ikke klart å identifisere denne slektningen, og ikke funnet hvordan det gikk med de to i USA.

1.3.6 Edvart Torstensen / Edward Thuftin, f. 17.11.1882, Søre Langbråten - d. 28.5.1949, Arland, Barron County, Wisconsin

Edvart emigrerer til USA og byr oss på et lite mysterium. Han er nemlig ikke registrert ut av Norge og inn i USA. Derimot er broren Torvald registrert både ut og inn, men alt tyder på at Torvald holdt seg i Norge og at det er Edvart som reiser i brorens navn. Hvorfor han gjorde akkurat det blir bare spekulasjoner.

I USA slår han seg etterhvert ned i Barron County, Wisconsin, nær fettere og kusiner, og tar

opp etternavnet Tuftin. Litt lei av rotete postombæring endrer han så stavemåten til Thuftin og lager forvirring for etterkommere som må forklare at det skal uttales som om det bare er T.

Han gifter seg med Julia Severson, født av norske foreldre i 1889 og, som nevnt tidligere, søster til Caroline gift med fetteren Andrew Knutson. Edward og Julia får elleve barn, og har stor etterslekt i området.

1. Olaf Thomas Thuftin, f. 12.9.1917, Barron - d. 13.1.1993, Barron, ingen barn
2. Martin Thuftin, f. 25.9.1919, Barron - d. 31.1.2003, Barron, ett barn
3. Evelyn J. Thuftin, f. 9.4.1921, Barron - d. 4.3.2007, Barron, g. Rischette, fire barn
4. Berdean Clara Thuftin, f. 17.5.1923, Barron - d. 17.1.2008, Barron, g. Curtis, to barn
5. Orval Albert Thuftin, f. 18.6.1924, Barron - d. 2.6.1967, Barron, ingen barn
6. Alvin Thuftin, f. 13.12.1925, Barron - d. 25.2.2018, Minneapolis, to barn
7. Gordon Thuftin, f. 9.4.1927, Barron - d. 11.9.1998, Barron, ingen barn
8. Donald Thuftin, f. og d. 13.5.1929 (tvilling)
9. Donovan Thuftin, f. og d. 13.5.1929 (tvilling)
10. Donald Thuftin, f. 2.9.1931, Barron, to barn
11. Ruth Muriel Thuftin, f. 23.4.1935, Barron - d. 27.1.1989, Barron, g. Solberg, ett barn

1.3.7 Gunnhild Maria Torstensdatter, f. 27.3.1885, Søre Langbråten - d. ?

Gunnhild er ugift hos foreldrene i folketellingen 1910.

1.3.8 Olave Torstensdatter, f. 19.4.1887, Søre Langbråten - d. 14.5.1887

1.3.9 Torvald Torstensen, f. 28.8.1888, Søre Langbråten - d. ?, minst to barn

1.3.10 Paul Torstensen, f. 29.5.1891, Søre Langbråten - d. 1926, Nordre Langbråten, fire barn

1.3.11 Martin Torstensen, f. 10.11.1894, Søre Langbråten - d. 7.1.1896, Søre Langbråten

1.3.12 Olave Torstensdatter, f. 15.8.1896, Søre Langbråten - d. 1928, ingen barn

1.4 Johan Knudsen Odda 1853-1935

Johan var skomaker, tømmerhugger og husmann, og tok over for faren på Odda. Han ble første gang gift 1. mai 1876 med Julie Margrethe Andersdatter Somdalsbråten, og de fikk ett barn før han ble enkemann bare tre år senere. Han ble gift igjen

11. november 1884 med Ingeborg Andreasdatter Waagaardseie, som han fikk elleve barn med. De fleste av barna tok etternavnet Odda, men minst ett brukte Tuftin.

- 1.4.1 Karoline Odda, f. 7.11.1876, Odda - d. ?
- 1.4.2. Torvald Johansen Tuftin, f. 14.9.1885, Somdalseie - d. 25.9.1962, Ådal, tre barn
- 1.4.3. Julie Margrethe Odda, f. 30.6.1887, Somdalseie - d. 5.9.1978, Hval. g. Nilsedalen, seks barn
- 1.4.4. Andreas Odda, f. 3.11.1889, Odda - d. 19.8.1969, Hval, åtte barn
- 1.4.5. Ivar Teodor Odda, f. 8.5.1892, Odda - d. ?
- 1.4.6. Martha Odda, f. 11.12.1894, Odda - d. 9.6.1991, Våle, g. Olsen, minst tre barn
- 1.4.7. Ole Kristian Odda, f. 8.5.1897, Odda - d. 24.6.1926, Oslo
- 1.4.8. Johan Odda, f. 24.9.1899, Odda - d. ?, minst ett barn
- 1.4.9. Ingvald Odda, f. 4.8.1902, Odda - d. 3.10.1981, Hval
- 1.4.10. Hilda Odda, f. 3.1.1905, Odda - d. 4.3.1936, Abelfgård, Ådal, g. Søby, fire barn
- 1.4.11. Martin Odda, f. 11.12.1907, Odda - d. ?
- 1.4.12. Olga Odda, f. 19.8.1910, Odda - d. 20.3.1996, Hval

1.5 Paul «Tuftin» Knudson 1856-1933

I 1875-tellingen er Paul hjemme hos foreldrene, og yrke er oppgitt til *hjælper faderen* som står som husmann og skomaker. Han emigrerer til Amerika i 1878, og er muligens å finne i 1880-tellingen som arbeider ved et sagbruk i Eau Claire, Wisconsin.

I 1902 gifter han seg med den jevngamle Olava Halvorsdatter (gift Severson), en enke med tre barn. De er folketelt sammen i 1905 og 1910 i

Arland, men i 1911 emigrerer Paul alene til Canada. Han bryter land i Stanger, Lac Ste. Anne, Alberta. Nevøene Christ, Nils og Carl kommer etter noen år senere, men både Christ og Carl reiser etter hvert tilbake til USA. Da Paul døde i 1933 etterlot han eiendommen til familien til nevøen, men etter sigende til nevøens kone Anne. På gravsteinen i Stanger står det Paul «Tuftin» Knudson.

1.6 Olava Knudsdatter 1858-1894

Olava emigrerer tre år etter Paul, som 23-åring i 1881. Hun blir gift 11. april 1883 med en Lars A. Wold i Wisconsin, og jeg har funnet tre barn registrert født i Chippewa Falls, Chippewa, Wisconsin. Lars er da registrert som Louis. Etter alt å dømme døde hele familien i den store skogbrannen i Hinckley, Minnesota i 1894, som ødela hele byen og drepte flere hundre. I slektsnotatene

til niesen Tora står det: *One daughter and family burnt up in Hinkly fire*, og det må nesten være snakk om Olava.

I oversikter over døde i Hinckley kan vi finne en Louis Wold med hustru og barn. Hustruens alder og navn og alder på barn passer nokså bra tatt i betraktning at byen var uten arkiver, og de fleste naboene var døde.

- 1.6.1 Alfred Wold, f. 19.5.1884, Chippewa Falls - d. 1.9.1894, Hinckley, Minnesota
- 1.6.2. Ida S. Wold, f. 10.6.1886, Chippewa Falls - d. 1.9.1894, Hinckley, Minnesota
- 1.6.3. Christian Wold, f. 22.2.1890, Chippewa Falls - d. 1.9.1894, Hinckley, Minnesota
- 1.6.4. baby Wold, f. ? - d. 1.9.1894, Hinckley, Minnesota

1.7 Edvard Knutsen Hvitmyhr 1861-1925

I ulike folketellinger står Edvard som skomaker, arbeider og jordbrukende husmann. Han blir gift 15. november 1882 med Thea Johnsdatter Hvitmyr. De fikk ni barn sammen og bodde tydeligvis

på Bergsundeie, Ytre Ådal, presisert til Bergsundbråten ved Thea Elises dåp, fram til 1894, og flyttet så til Hvitmyr, også Ådal. Edvard døde av tuberkulose.

- 1.7.1 Knut Hvitmyhr, f. 2.1.1883, Ytre Ådal - d. ?
- 1.7.2. Karine Hvitmyhr, f. 26.6.1885, Bergsundeie - d. ?, g. Thorsen, minst to barn
- 1.7.3. John Hvitmyhr, f. 8.11.1887, Bergsund(eie) - d. 21.5.1971, Hval sogn, minst to barn
- 1.7.4. Inger Thorine Hvitmyhr, f. 26.3.1890, Bergsundeie - d. ?, g. Haugstuen, minst fem barn
- 1.7.5. Maren Olava Hvitmyhr, f. 3.5.1892, Bergsundeie - d. ?, g. Hagen, minst tre barn
- 1.7.6. Thea Elise Hvitmyhr, f. 8.10.1894, Bergsundbråten - d. 9.12.1976, Hval, g. Raastad
- 1.7.7. Karen Olava Hvitmyhr, f. 13.2.1898, Hvitmyr - d. 5.4.1927, g. Røste, fem barn
- 1.7.8. Gina Karoline Hvitmyhr, f. 24.1.1902, Hvitmyr - d. 19.7.1924, g. Hagen, ett barn
- 1.7.9. Kristian Magnus Hvitmyhr, f. 26.10.1905 - d. 6.1.1990, Hval

Kilder

Diverse amerikanske arkiver (fødsel, død, vielse), <https://www.familysearch.org/>
Dødsmeldinger til lensmann for Lunder og Ådal, CD'er fra Ringerike Slekthistorielag
Folketellinger for Canada, <https://www.familysearch.org/>
Folketellinger for Norge 1801, 1865, 1875, 1891, 1900, 1910, <http://digitalarkivet.no>
Folketellinger for USA og aktuelle stater, <https://www.familysearch.org/>
Emigranter over Oslo, <http://digitalarkivet.no>
Ekstrarettsprotokoll 4 (2/8 1830 - 19/3 1833) for Ringerike sorenskriverkontor, <http://digitalarkivet.no>
Fangeprotokoll for Christiania tukthus, Riksarkivet

Find-A-Grave, <http://findagrave.com>

Gard og bygd i Sør-Aurdal, bind C

Gravsteiner i Stanger gravlund, St. Lac Anne County, Alberta, Canada

Husförhörlängder og församlingsböcker, Tåsjö församling, <http://riksarkivet.se>

Kirkebøker for Lunder, Norderhov, Ådalen, Sør-Aurdal, <http://digitalarkivet.no>

The Lantern Era - A History of Cherhill, Rochfort Bridge, Sangudo and surrounding school districts, Sangudo and District History Society (1976), Inter-Collegiate Press

Nekrologer fra amerikanske aviser tilgjengelig på nett

Sveriges dödbok 1901-2009

1894 Hinckley Minnesota Forest Fire Deaths, AccessGenealogy,

<https://accessgenealogy.com/minnesota/1894-hinckley-minnesota-forest-fire-deaths.htm>

Skovliv

Her begyndte Jørgen at lee og sagde: "Aa ja det er nok andre Steder end her, at sligt hænder; for ivaar, da jeg kom ned med Brøtningen fra Løgna- og Sannungs-Elvene til Lomsdalen, og Folkene vare dygtig slitne af Nattevaagen og stridt Arbeide, holdt de et Brøtningsbal paa Lomdals-jordet, som var muntert nok; for der skulde da op-gjøres alle de Smaatterier, som de ikke havde faaet Tid til at være Uvenner om, medens de arbeidede og vare ædrue.

Det var her Landinger og Ringerikinger, som røg ihop, og det var en Lykke, at de vare saa altfor fulde, at det ikke tog noget synderlig Tag; for naar En slog, saa faldt begge, baade den som slog og den som fik Slaget. Det saa underlig ud at see dem vælte sig to og to bort over Jordet, og bedst gik

det to, som kom nær den bratte Elvebakken, saa de begge trillede i Vandet. "Vesle-Elgen", som de kalder den trealens Sønnen til Elge-Hans, blev værst pyntet av en Ringeriking, Andreas Finstøen, som mente, "at han nok skulde klaa Horna paa den Elgen, om det endda var i Fredningstiden", og saa spændte Hæljernet i Kindet paa ham, saa at en stor Kjødfølge hang ned, hvorefter "Elgen" fandt det rettest at søge til "Boso'a" (Natteleiet) sammen med sin Broder, som i Kampen var bleven aldeles nøgen og blot havde en Hueskygge, som han havde knyttet om Hovedet med en Hyssing, for som han sagde, at have "Goddagen" til at hilse paa skikkelige Folk, naar han mødte dem paa Hjem-veien. Det var et vakkert Brødrepar at see paa".

A.

Den Norske Turistforenings Aarbog 1869. Christiania - utdrag.

Solum på Tyristrand - den eldste gårdshistorien

Solum ligger langt sør på Tyristrand, rett ved grensen mot Modum. Gården hadde en landskyld på bare 7½ lispund tunge, og ble skattemessig regnet som ødegård. I likhet med Kolkinn sees gården første gang nevnt i en jordebok fra 1588.¹ Erik Olsen, oppsitter på Solum, forteller i en rettssak i 1666 at en av hans forgjengere på gården var en gammel kvinne, Ingeborg, som hadde ryddet gården sammen med sin ektemann.²

av Sten Høyendahl

Eiere

Ingeborg, trolig en enke, står både i 1615³ og 1624⁴ som eier av 5 lispund i Solum, mens Gudbrand Spone på Modum i 1618 hadde restparten, 2½ lispund. Truls Sørum i Heradsbygda står med 5 lispund i båtsmannsskatten 1636, og er i 1641 oppført med hele gården.⁵ Av skattematrikkelen 1647 framgår at Svend Jensen Søndre Fjell på Røyse hadde overtatt. Svend pantsatte 13. november 1654 gården til Hans Olsen Korsbøen på Modum for 50 riksdaler.⁶

Lage Pederssøn lot 11. desember 1666 tinglyse et pantebrev av 22. august 1663 på Kolkinn og Solum fra Elsebet, Johan Reinholdssøns enke, for 87 daler, samt et pantebrev av 23. august 1664 på Solum fra Svend Fjell for 170 daler.⁷ Lage døde kort etter. Han står siste gang som eier i leilendingsskatten 1674, der det oppgis at det var en liten flomsag på gårdens grunn som han brukte. I tilsvarende skatteliste året etter er assistensråd Wilhelm Mecklenburg i

Christiania oppført som eier av gården, men han døde også brått, i 1677.

Gabriel Brun på Bragerne fikk 20. juli 1678 skjøte på Fjell på Modum med sager og kverner av salig Wilhelm Mecklenburgs arvinger. Til godset hørte Solum og flere andre gårder.⁸ Gabriel flyttet senere til Fjell, der det ble skiftet etter ham 7. mars 1699, og Solum ble da taksert til 80 riksdaler.⁹ Datteren Antonette Brun var gift med den hensynsløse forretningsmannen Anders Larsen Smith, og de overtok Solum.

De tidligste brukerne

Sindre Ellevsen satt på gården i 1616.¹⁰ Han var der fortsatt i 1619,¹¹ men flyttet så til Berggården og kort etter til Bråten, der han bodde i mange år. Ingeborg, som på samme tid eide to tredjedeler av gården, står først i årene 1621-26 oppført som bruker, og kan derfor ikke ha vært gift med Sindre.

Ole brukte gården fra 1626, men sies flere ganger å være forarmet. Ifølge et vitnemål fra etterfølgeren Erik Olsen har han kanskje i årene forut brukt Skuterud i Modum.

I fogderegnskapene 1632/33 ser vi at Ole *och hans med Consorter* betalte fire daler i grunnleie til fogden for en mindre flomsag som de ett år tidligere hadde bygd i Heldrumbekken. Det var ikke meldt fra tidligere om dette. Saga var derfor ikke manntallsført, men det var bare skåret et lite antall bord som fortsatt befant seg på sagtomta. Ole står som bruker helt til 1646, men Erik Olsen hadde trolig overtatt gården tidligere.

¹ Riksarkivet (NRA), Rentekammeret (Rk), lensregnskap Akershus (lensr. Akh.) len, jordebok for Akh. 1. mai 1588-1. mai 1589, fol. 340.

² Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, (RH sskr), tingbok I-7, fol. 50a (9. oktober 1666).

³ NRA, Danske Kanselli, skap 9, pk 351A, Hadelands fogderi, odelsjordebok 1615.

⁴ NRA, Stattholderarkivet (Stha), D IX pk 8, Akh. len, Buskerud fogderi, odelsjordebok 1624.

⁵ NRA, Stha, D IX pk 18, Buskerud og Hallingdal fogderi, odelsjordebok 1641.

⁶ SAKO, Eiker, Modum og Sigdal (EMS) sskr, tingbok I-26, fol. 5a (tgl 23. oktober 1656 på Frøyshov i Hole).

⁷ RH sskr, tingbok I-7, fol. 58b-59a.

⁸ RH sskr, tingbok I-14, fol. 70b (tgl. 9. desember 1678).

⁹ SAKO, EMS sskr, skifteprotokoll 2, fol. 40b-45b.

¹⁰ NRA, RK, lensr. Akh. len, Buskerud og Ringerike fogderi, jordebok 1. mai 1616-1. mai 1617.

¹¹ I oppsettet om gårdshistorien har jeg benyttet meg av Rentekammerets skattelister fra lensregnskapene for Akershus len (1612-1660): Hadelands fogderi, landskatt 1612-14; Buskerud fogderi: landskatt 1618, 1620 og 1623-37, bygningsskatt 1617, 1619 og 1621, samt skatt av ødegårdsmenn 1621. Årstall uten henvisninger i artikkelen har bakgrunn i disse skattelistene. Under lensregnskapene hører også senere skatter som båtsmannsskatt og unions-skatt (fra 1630-årene), odelsskatt, kontribusjonsskatt, og ikke minst fogderegnskap. Når jeg har brukt disse, har jeg presisert dette i artikkelteksten. Professor Eyvind Fjeld Halvorsens arkivhenvisninger for Tyristrand har vært et nyttig hjelpemiddel.

Solum i våre dager. Foto: Sten Høyendahl.

Erik Olsen tar over

Allerede i fogderegnskapene 1640/41 finner vi Erik, som sammen med Engebret Lo og Lars Berggård dømte til å bøte en mark sølv hver for skyssferdsnektelse. Han ble kanskje da regnet som medbruker.¹²

Ifølge prestemanntallet 1664 var Erik 50 år gammel, altså født rundt 1614. I saken fra 1666 fortalte han at han hadde bodd på Solum i 46 år, altså siden rundt 1620. Dette innebærer at han hadde bodd på gården i sin tidlige barndom, og det er svært sannsynlig at Ole, den tidligere brukeren, var hans far. Eriks opplysninger tyder imidlertid ikke på at han var i slekt med Ingeborg, den tidligere brukeren.

Lage Pederssøn ble høsten 1673 trukket for tinget på Modum av den forhenværende fogden David Sinclair, som mente at Lage brukte halve Fjell ulovlig. Lage førte flere gamle menn som vitner, deriblant Erik Solum som kunne huske over et halvt hundre år (*Nogle Aar till halff-tredsinds tiuge*) tilbake. Han opplyste også at han var oppvokst på Solum, men barnefødt på Skuterud på Modum.¹³ Mye taler for at faren, sannsynligvis Ole Solum, tidligere hadde brukt halvgården Skuterud. Her satt det en Ole mellom 1617 og 1647,¹⁴ og det betyr ikke nødvendigvis at det var samme mann hele tiden.

Erik var gift med Gunhild Haraldsdatter, som var av den gamle slekten på Bure. Han og hans to svigersønner, Hans Engebretsen Solum og Torger Hansen på Skibrekk på Modum, pantet 10. juli 1674 bort 2½ lpd tunge i Bure til assistensråd Willum Mecklenburg for 15 riksdaler.¹⁵ Kort før dette, 10. juni samme år, hadde

Harald Haraldsen Burebakken utstedt et pantebrev på 5 lpd i gården til assistensråden,¹⁶ og tre dager senere pantsatte Ragnhild og Guri Haraldsdøtre ytterligere 5 lpd i gården.¹⁷ Bror arvet det dobbelte av søster, og disse fire var utvilsomt søsken av den gamle slekten på Bure. Det er overveiende sannsynlig at Gunhild Haraldsdatters far var gift med en datter av gamle Torger Bure (død ca 1631).

Erik Olsen døde i desember 1679, mens Gunhild gikk bort seks år tidligere. Skifte ble holdt 22. januar 1680, og de etterlot seg tre døtre: Gjertrud, gift med Hans Solum, Aase, gift med Torger Skibrekk, og Johanne, gift med Anders Hansen Hære, de to siste på Modum. Brutto gikk boet i 78 riksdaler, men landherren Gabriel Brun krevde nærmere 38 daler. Det ble likevel et overskudd på 30 daler som ble fordelt mellom de tre søstrene. Tjenestejentene Gunhild Bjørnsdatter og Kari Jonsdatter fikk naturalier for en daler hver. Ole Johansen fikk bare en halv daler, og hadde vel ikke vært på gården så lang tid.¹⁸

Slektledd følger slektledd

Svigersonnen Hans Engebretsen overtok gården, men Erik hadde trolig bare drevet den i navnet de siste årene. Allerede i 1675 måtte Hans sammen med Paal Bure, Ole Vesetrud og Rolv Haug bøte for ulovlig felling av fem elger sist vår. Nå hadde Hans Arentsen, assistensråd Mecklenburgs tjener, fått den ene dyrehuden, og han leverte i retten sin høye herres skriftlige tillatelse til å jakte elg på hans vegne.¹⁹

¹² I den trykte utgaven av tingbok I-1 står en lagrettemann 9. oktober 1652 oppført som Per Solum, feilfest for Erik Solum, og i tingbok I-21 6. juli 1691 er Anders Solum kommet på trykk, men han hørte hjemme på Sørum.

¹³ EMS sskr, tingbok I-38, fol. 58b (18. oktober 1673), og tingbok I-40, fol. 41b (10. juni 1675).

¹⁴ Ruud (1969), fol. 76.

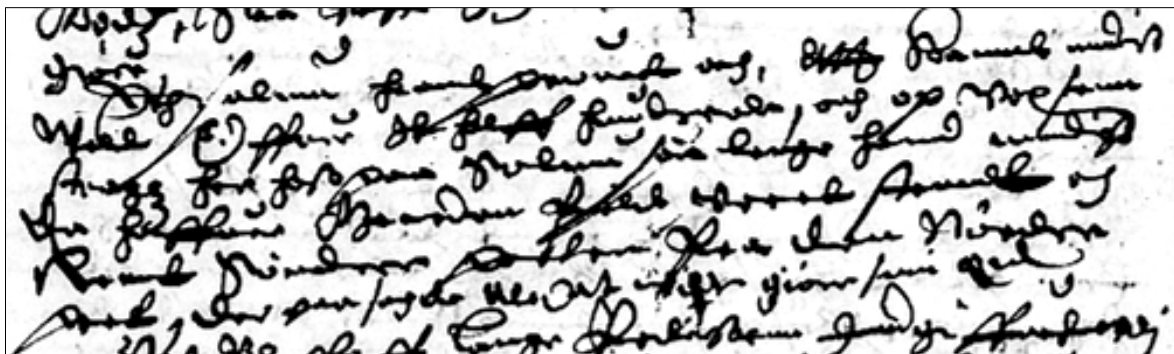
¹⁵ RH sskr, tingbok II-3, fol. 30a (5. nov. 1674).

¹⁶ RH sskr, fol. 13b (12. juni 1674).

¹⁷ Se note 15.

¹⁸ RH sskr, skifteprotokoll 1, fol. 74a-75a.

¹⁹ RH sskr, tingbok I-11, fol. 22b (17. april 1675).

Erik Solums vitnemål 18. oktober 1673 på Fjell i tingskriverens vakre håndskrift:
*Erich Solum hannd prouede och, Att Kannd mindiß Well Offuer It halff hundrede,
 och op voxsenn stragx her hoß paa Solum saa lenge hand mindiß, osv.*

Høsten 1681 ble Hans krevd for nærmere 72 daler av landherren Gabriel Brun for gjeld og restanser, og vedgikk gjelden.²⁰ Han døde få år senere, og skifte etter ham ble holdt 2. desember 1695. Barna var Erik, Simen, Gunhild og Anne. Husdyrholdet var slett ikke lite til en ødegård å være: fem voksne kyr, ei ungku, ei kvige, en liten okse, fire fjorkalver og ei utferdsku, videre to hester, hvorav den ene var lemster, fjorten sauer, seks geiter og tre griser.

Tjenestegutten Ole Kjellsen krevde lønn for femten år, men enken Gjertrud opplyste at de hadde tatt ham til seg tidlig og født ham opp som et fosterbarn. Selv mente han at han hadde vært 11½ år gammel da han kom til gården. Han fikk i lønn to kyr og den avdødes vadmelskjole, og i tillegg to riksdaler. Boet gikk ellers med et pent overskudd, drøye 73½ riksdaler.²¹

I et militærmantall fra 1697 over yngre menn som ikke hadde vært i tjeneste angis Lars Larsen, 30 år gammel, som bygselmann og gift til Solum.²² Etter ordlyden å dømme har han vært gift med en av de to døtrene til avdøde Hans Engebretsen. På gården hadde han dette året en tjenestegutt, den attenårige Amund Paalsen som var født på Modum.

Litteratur

Høyendahl, Sten: Torger Bure på Tyristrand og hans etterslekt. *Hringariki* nr 2/2010, s. 28-37.

Lagesen, A.: *Slekter fra Hole og Tyristrand*. Grøndahl & Sønns Forlag (Oslo 1927). Nytt opptrykk 1977.

Ruud, Arnt: *Modums historie. Gårdshistorien*. Bind V (1969).

Trykte kilder

Skattematrikkelen for 1647. Buskerud fylke. Redigert av Rolf Fladby og Steinar Imsen. Universitetsforlaget (Oslo 1971).

Amtmann Poul Glud hadde i 1702 stevnet flere bønder på Tyristrand for ulovlig hogst i henhold til skogordinansen, deriblant Lars Solum og Sjur Kolkinn for til sammen ni tylfter støkte bjelker. Retten fant at det for hvert tre under femten palm av furu og fjorten palm av gran skulle betales hele 10 riksdaler etter den kongelige anordning.²³ Året før ble en Torger Solum innstevnet på tinget i Hole for et mindre gjeldsbeløp,²⁴ men det er uklart hvem dette var.

Den eldste kirkeboken for Hole er svært dårlig ført før 1750, men vi ser at Lars døper barna Gjertrud 1. juni 1718, Kari 4. august 1720, og Lars 5. september 1723.²⁵ Han har trolig også hatt eldre barn, da han allerede i 1697 var gift mann. Konas navn nevnes aldri - kanskje har han vært gift to ganger. Lars døde sommeren 1746, åtti år gammel,²⁶ og yngstesønnen Lars Larsen drev gården videre.

Eieren Anders Larsen Smith på Bragernes døde i 1727, og kona Antonette Brun i 1753. I 1754 kjøpte Lars Larsen gården på auksjon, slik at den igjen etter mange år kom i selveie. Hva som skjedde i årene framover kan man lese seg opp på i Andreas Lagesens gamle slektsbok fra Hole og Tyristrand.

²⁰ RH sskr, tingbok II-9, fol. 70a-b (15. september 1681).

²¹ RH sskr, skifteprotokoll 1, fol. 212a-213a.

²² NRA, Kommanderende General I, Opplandske infanteriregiment, rulle 1697.

²³ RH sskr, tingbok I-24, fol. 89a-90a (19. april 1702).

²⁴ RH sskr, tingbok I-24, fol. 40b (4. april 1701).

²⁵ SAKO, Hole ministerialbok I-1, fol. 21, 47 og 62.

²⁶ Hole ministerialbok I-1, fol. 114 (5. juni 1746).

Søndre Bårnås (138/1) i Lunder

Gården Bårnås lever i noen grad på fordums storhet. Her ble eidsvoldsmannen Helge Ellingsen Vågård født i 1781. Stamfaren på Bårnås, Elling Helgesen, overtok gården etter sin far Helge Ellingsen Berg, som hadde kjøpt den i 1703. I dag er Bårnås delt opp i flere eiendommer og delvis fraflyttet som bosted. En grunn til nedgangen er at byggingen av Bergensbanen tok deler av den beste jorda.

av Ragnvald Lien

Forklaringen på navnet er bergnos, altså fjell som stikker fram som en nese. Dannelsen fra norrønt *bergnos*, 'framstikkende spiss av et berg', kan forklares ved at Bårnås ligger under Bårnåsberget. Norrønt *nos* uttales /nås/ som i ordet /nåsa/ = nese. Sammensetningen *bergnos* har utviklet seg til /bernås/, og så med *å* i første leddet til /bårnås/ ved det som språkvitenskapen kaller assimilasjon (NG5:49, NSL:116). Gården ble skrevet Baarnaas fram til reformen i 1917. I 1801-tellingen står det Bornaas.

I 1657 er oppsitteren Erik finne, og gården har to hester, tre kuer og kviger, syv geiter og bukker og to sauer, med skyld 6 lispund (Bjørke u.å.1). Erik er også ført i 1664, og Bårnås er ødegård og med skatt 1½ fjerding (1 fjerding = ¼ skip্পund = 5 lispund). Oppsitteren Erik finne er 50 år, og husmannen Lars Andersen 30 år. I 1664 er Erik finne også nevnt i prestens tiendemanntall, men de fant ham ikke hjemme. Etter konas utsagn hadde han fått bygselseddel på et stykke jord på sydsiden av dalen kalt Gjølås. Da han ikke fant stedet, ryddet han seg en bråte i Hovlandsåsen. Varmen tok overhånd, og han rømte fra bygda etter å ha satt skogen i Hovlandsåsen i brann (Bjørke u.å. 1).

Povel Gregersen var oppsitter på Bårnås i 1666, og hadde også fått bygselseddel på Gjølås. Da heller ikke han fant stedet, ryddet han sammen med Tranbys oppsittere en bråte på syd-

siden av elva. Det førte til en prosess som Erling Bjørke har hentet noe informasjon fra. Han skriver at Povel Gregersen seinere kom til Høg-haug, og det er mye som taler for at han er stamfar til Goplerud-ætta i Hedalen. Dette ifølge Bjørke, men jeg har ikke funnet noe mer belegg.

Lagmann Jørgen Philipsen eide Bårnås på slutten av 1600-tallet. Det gjelder for eksempel ved fogderegnskapet i 1692 for gård nummer 246. Etter hans død i 1696 overtok stesønnen, rådmann Eggert Stockfleth (1647-1698), og han er oppført i regnskapet for 1697 med skatt 6 lispund. I 1700, 1702 og 1705 står Eggert Stockfleths arvinger, ettersom hans enke giftet seg igjen i 1699 med Nicolai Sibbern. Helge Ellingsen Berg er eier i 1710, og gården har fått nummer 245.

Ellingsen-slekta

Nicolai Sibbern solgte Bårnås 30. mai 1703 til Helge Ellingsen Øvre Berg (ca. 1629-ca. 1711) (Bjørke u.å.1). Skjøtet er tinglyst på Trøgstad 4. juli 1703 (Ringerike Slekthistorielag: tingbok 2013:111). Helge Berg og Rønnaug Eriksdatter fra Slevika (ca. 1637-1714) hadde ni barn (Solberg 2014:133f). Den fjerde gutten var Elling Helgesen Bårnås.

Etter Helge Bergs død ble Elling eier av Bårnås, og hans etterkommere satt der i flere ledd framover. Elling Helgesen Berg/Bårnås (ca. 1681-1752), begravet 2. desember, var gift med Tore Ellingsdatter, datter av Elling Trondsen Rishovd og Gunhild Torsdatter (Mørch 1974:616). Tore Ellingsdatter Bårnås ble begravet 9. september 1754, 74 år gammel.

Bårnås er nevnt i matrikkelen i 1723, gårdsnummer 241 med en oppsitter, selveier Elling Helgesen, og en husmann som sår en kvarttønne blandkorn. Skog til brenne og hushjelp. Sandjord. Sår: to kvarttønner blandkorn; tre tønner havre; avler ti lass høy. Besetning: en hest, syv kuer, seks sauer, fire geiter. Skyld 6 lispund.

Elling Helgesen og Tore Ellingsdatters barn (Solberg 2014:134):

1. Rønnaug Ellingsdatter, døpt 23.5.1705, gift 1727 med Ivar Olsen Søndre Green, født ca. 1694. De hadde sju barn som er kjent, og familien var fra 1743 i Bottolvsgarden, innerst i Redalen, Krødsherad (Mørch 1974:177f., 652f.). Det var skifte etter Ivar 16.11.1761, og Rønnaug var da fortsatt i live.
2. Elling Ellingsen, døpt 5.3.1707 og begravet 2.5.1786. Gift med Rønnaug Gulbrandsdatter Grønvold, født ca. 1700. De ble eiere av både Bårnås og Grønvold.
3. Helle Ellingsdatter, døpt 31.5.1710 (Helge Ellingsen Bårnås begravet 9.1.1712, to år gammel), vel den samme.

Amtskart Buskerud (nord) 1856. Kobberstikk.
Karttegnar/oppmåler: Søren Christian Gjessing/A. Heimbürger/Andersen.

4. Gunhild Ellingsdatter, døpt 7.6.1714. Gift med Jon Helgesen Kroksrud.
5. Sissel Ellingsdatter, døpt 6.3.1717, begravet 16.5.1779 fra Øveren. Gift med Helge Olsen Oppegarden/Øveren (1720-1766).
6. Helge Ellingsen, døpt 23.9.1719, død 1791. Gift med Rønnaug Gulbrandsdatter Fjøsvisa, døpt 14.2.1728. De ble trolovet 9.6. og viet 21.6.1746. Helge var titulert soldat ved trolovelsen, og bodde på Hval ved vielsen. Hun kalte seg Grønvold, som Helge også gjorde da de bodde på Grønvold i starten av ekteskapet. De kjøpte Vågård, og flyttet dit (Elsrud og Solberg 2004:27). Barn:
 1. Tore Helgesen Grønvold, døpt 10.9.1747.
 2. Elling Helgesen, døpt 20.7.1749. Elling ble seinere en kort tid bruker på Bårnås.
 3. Tore Helgesen, døpt 10.9.1752.
 4. Gudbrand Helgesen, døpt 10.11.1754.
 5. Randi Helgesdatter, døpt 21.8.1757.
7. Karen Ellingsdatter, døpt 1.8.1722 og konfirmert 3.1.1740. Gift med enkemann Helge Pedersen Øst-Veme, hun kalles da Kari Ellingsdatter Grønvold. Helges første kone Else Aslesdatter Busund var det skifte etter i 1743. Det er skifte etter Helge i 1756, og etter Kari i 1761/62 (se også Lagesen 1935:447).

Så til Grønvold

Elling Ellingsen (1707-1786) ble gift med Rønnaug Gulbrandsdatter Grønvold, og ble kalt Grønvold ved begravelsen, selv om han også bodde noe på Bårnås, som han også eide. «Elling Helgesen eide Bårnås i Soknedalen, og må ha kommet i besittelse av hele Grønvold, for 4. mars 1738 solgte han hele Grønvold, skyld

1 skpd, for 890 rdl til sønnen Elling» (Solberg 2014:134). Denne Elling Ellingsen kalles d.e. (den eldre).

Elling Ellingsen og Rønnaug Gudbrandsdatter Grønvold i Ytre Ådal ble trolovet 9. april og viet 25. oktober 1729 i Haug kirke. De bodde på Grønvold fram til rundt 1760. Barn:

1. Rønnaug Ellingsdatter født i Grønvold, Ådal, og døpt 12.2.1730 i Norderhov kirke, begravet 1802. Trolovet 12.8. og viet 30.9.1752 i Norderhov kirke med Elling Helgesen Halkinrud (1727-1797), sønn av Helge Gulbrandsen Halkinrud (ca. 1683-1762), begravet 6.1., og Rønnaug Ellingsdatter Havik (1702-1769) (Lien 2012, skifte 19.12.1761). De hadde ti barn, og flere døde unge (Bjørke u.å. 3):
 - 1.1 Anne Ellingsdatter, døpt 6.1.1753. Bosted Halkinrud. Gift med Isak Størksen Røsby.
 - 1.2 Tore Ellingsdatter blir døpt 24.8.1754, og Elling Helgesen er ført som bosatt på Bårnås.
 - 1.3 Helge Ellingsen, døpt 8.11.1755, Bårnås. Begge disse to er antagelig døde som barn.
 - 1.4 Elling Ellingsen, døpt 20.3.1757, Bårnås. Gift med enken Eli Iversdatter Modalen, døpt 30.9.1752, Andinrud.
 - 1.5 Helge Ellingsen døpt 28.10.1759, bosted Bårnås, begravet 13.3.1785 på Halkinrud, 25 år.

- 1.6 Ole Ellingsen døpt 25.4.1762, bosted Halkinrud. Gift med Marit Andersdatter Hovland. Oles foreldre er ført under Øvre Halkinrud i 1762, men en periode må disse ha bodd på Bårnås før de overtok Halkinrud. Da Elling Helgesen og Rønnaug Ellingsdatter flyttet til Øvre Halkinrud, kom faren Elling Ellingsen til Bårnås fra Grønvold. Før Rønnaug og Elling bodde på Bårnås, var Helge Anundsen Lundesgarden/Bårnås/Røsby/Uggen og Kari Jensdatter her en kort periode. Han kalles Bårnås ved vielsen 30.5.1745 (Lien 2019), og eldste datter Berit døpes 18.6.1746 med bosted Bårnås.
- 1.7 Gunhild Ellingsdatter, døpt 12.8.1764, Halkinrud, begravet 24.11.1764.
- 1.8 Rønnaug Ellingsdatter, døpt 1.11.1765, Halkinrud. Antagelig død som barn.
- 1.9 Gunhild Ellingsdatter, døpt 9.9.1770, Halkinrud. Død 1790.
- 1.10 Gudbrand Ellingsen, døpt 1.3.1772, Halkinrud.
2. Gunhild Ellingsdatter, døpt 16.9.1731 og gravlagt 26.7.1733, angitt 2 år 7 uker gammel.
3. Berte, døpt 23.8.1733.
4. Helge, døpt 6.2.1735. Trolovet 18.2., gift 8.7.1762 med Kari Gudbrandsdatter, datter av Gudbrand Christoffersen og Ingrid Aslesdatter Kile i Norderhovsbygda, jf skifte 10.12.1778 på Kile. Finner hos Lagesen (1935:238) at Helge Grønvold, født 1735, eide Vestre Kile, men bodde på Grønvold for eksempel i 1762. Her er de tolv barna, hvorav seks nådde voksen alder:
 - 4.1 Elling Helgesen Grønvold, døpt 26.12.1762, død 12.10.1824, Grønvold.
 - 4.2 Ingrid Helgesdatter Grønvold, døpt 26.12.1764, gravlagt 29.9.1775.
 - 4.3 Gudbrand Helgesen Kihle, døpt 8.3.1767, gravlagt 13.4.1770, Viken kirke.
 - 4.4 Rønnaug Helgesdatter Kihle/Grønvold, døpt 29.9.1769, død 20.12.1836. Gift 1802 med Arne Olsen Løken (1761-1823).
 - 4.5 Gunhild Helgesdatter, døpt 5.1.1772, gravlagt 29.9.1775.
 - 4.6 Tore Helgesen, døpt 9.10.1774.
 - 4.7 Gudbrand Helgesen Kihle, døpt 6.10.1776, død 1854. Gift 1803 med Marthe Eriksdatter Kihle.
 - 4.8 Kristoffer Helgesen Grønvold, døpt 21.3.1779, død 27.12.1826. Gift 1823 med Annbjørg Knutsdatter Veme.
 - 4.9 Ingrid Helgesdatter, døpt 26.12.1781 og gravlagt 17.2.1782.
 - 4.10 Gunhild Helgesdatter, døpt 7.2.1783 og gravlagt 16.2.1783.
 - 4.11 Dødfødt barn, gravlagt 28.3.1784.
 - 4.12 Ole Helgesen Grønvold, døpt 17.4.1785, gravlagt 23.4.1859. Han er beskrevet som ungkar og løsgjenger med bosted Grønvold. Han hadde forhold til tre kvinner (Elsrud 2012).
 - 4.13 Maria Helgesdatter Grønvold (1788-1866). Gift 1804 med Arne Gulbrandsen Grønvold (1776-1848). Arne var også eier av Nordre Finsand.
5. Gudbrand Ellingsen Grønvold, døpt 10.2.1737, konfirmert 25.4.1776. Gift 27.7.1758 med Guri Halvorsdatter Veme, født 1738. Husbondsfolk på Grønvold. Gudbrand Ellingsen og Guri Halvorsdatter Veme nedre i Soknedalen/Grønvold i Ytre Ådalen g 1758 27/6. Barn:
 - 5.1 Ole Gudbrandsen døpt 1.4.1759, bosted Nedre Veme. Konfirmert 18.9.1774, død 31.5.1825, gravlagt i Norderhov. Gift 7.11.1782 med Elina Knutsdatter Somdalen, døpt 15.1.1757 i Viken kirke, datter av Knut Pedersen Somdalen og Sissel Ellingsdatter Lundesgarden/Hovland.
 - 5.2 Halvor Gudbrandsen, døpt 16.12.1760.
 - 5.3 Ole Gudbrandsen, gravlagt 14.3.1761, to måneder gammel. Tvilling?
 - 5.4 Rønnaug Gudbrandsdatter, døpt 9.5.1762.
 - 5.5 Gunhild Gudbrandsdatter, døpt 26.12.1763, konfirmert 13.6.1779.
 - 5.6 Kirsti Gudbrandsdatter. døpt 8.9.1766. Gift med Jens Kristoffersen Flekshaug i Haug.
 - 5.7 Elling Gudbrandsen, døpt 10.9.1769, gravlagt 2.6.1771 i Viken, død av småkopper.
 - 5.8 Elling Gudbrandsen, døpt 1771 20/5, gravlagt 2.6.1771 i Viken.
 - 5.9 Elling Gudbrandsen Røste, døpt 28.3.1773. Gift 6.9.1804 med Berte Olsdatter Drolshammer, døpt 22.2.1778, datter av Ole Henriksen Røste/Drolshammer og Amelin Pedersdatter (fra Støa). Berte døde 29.10.1814 i Henseie.
 - 5.10 Halvor Gudbrandsen Grønvold, døpt 8.4.1776. Gift 9.3.1811 med Maria Olsdatter Guulstuen.
6. Gunhild Ellingsdatter Bårnås/Grønvold, født ca. 1738, gravlagt 15.2.1759 ved Viken kirke. Gift 18.7.1758 med Ole Helgesen Hallingby/Hen, døpt 22.6.1738, sønn av Helge Olsen Hallingby og Gunhild Tronsdatter Ris-hovd. Det er mulig at Gunhild Ellingsdatter døde i barselseng (Elsrud 2012), og Ole giftet seg andre gang med Kristi Bjørnsdatter Glesne. Barn:

- 6.1 Tore Olsdatter, døpt 15.2.1759 i Vikar, konfirmert 22.10.1775 i Norderhov.
- 6.2 Gjertrud Olsdatter, døpt 15.2.1759. Gift med Carl Smidt, Hole.
7. Tore Ellingsen Grønvold, døpt 12.4.1739, konfirmert 25.4.1756 i Norderhov.
8. Elling Ellingsen Bårnås d.y., født 5.3.1741 Grønvold, gravlagt 24.7.1774, Bårnås. Se neste avsnitt.
9. Ole Ellingsen Grønvold, døpt 26.8.1742.
10. Anne Ellingsdatter, døpt 13.9.1744, gravlagt januar 1799 i Vikar kirke. Trolovet 12.2 og viet 14.6.1761 med Trond Eriksen Gundbjørud, døpt 18.6.1740, sønn av Erik Trondsen Rishovd/Gundbjørud og Kjersti Olsdatter Kittelsviken. Trond døde 20.4.1825 på Gundbjørud i Ådalen, som han var eier av fra 1771.

Så tilbake til Bårnås

I 1762 er det fortsatt én gård med følgende registrerte: Elling Ellingsen (d.e.), husbonde. Han har i 1762 flyttet tilbake til Bårnås fra Grønvold sammen med Rønnaug Gudbrandsdatter, sønnen Elling Ellingsen (d.y.) og tre tjenestefolk. Da Elling ble døpt i hovedkirken (Norderhov) 5. mars 1741, heter faren Elling Ellingsen Grønvold og mor Rønnaug Gudbrandsdatter.

Elling Bårnås ble begravet 24. juli 1774, 32 år gammel. Elling Ellingsen (d.y.) og Kirsten Olsdatter Støveren fikk en uekte datter Åse, døpt 12. februar 1763.

Elling Ellingsen Bårnås (d.y.) (1741-1774), soldat, ble trolovet 30. mai 1767 og gift 23. juli 1767 med Marte Paulsdatter Oppgarden, døpt 16. oktober 1746, datter av Paul Eriksen Oppgarden og Mari Andersdatter Hval. Barn:

1. Elling Ellingsen Bårnås ble døpt 20.3.1768. Han giftet seg først med Helga Ellingsdatter Sandvassbråten, og deretter med Ingrid Olsdatter Hval. Se neste avsnitt.
2. Paul Ellingsen Enger, døpt 2.2.1770, Bårnås, gravlagt 1.4.1833, Vikar. Han bygslet Enger i Ådal fra 1802 til 1823, da han fikk kjøpt gården. Vielse 14.6.1802 med Berit Fingalsdatter Enger, døpt 8.6.1781, datter av Fingal Gulbrandsen Enger og Ragnhild Olsdatter Næs. Berit døde 1.9.1826 i barselseng, og ble gravlagt ved Vikar kirke 9.9.1826 (Elsrud 1997, Elsrud 2012). Barn:
 - a. Ragnhild Paulsdatter Enger, døpt 5.6.1803, død 4.7.1869. Gift 25.10.1824 i Vikar kirke med Nils Aslesen Lunde (1796-1869), sønn av Asle Gulbrandsen Lunde og Maren Nilsdatter Lysen. Nils ble eier av Søndre Lunde i 1824, og solgte gården i 1850 til Erik Torgrimsen Holte med tanke på utvandring. Planene ble utsatt, og de kjøpte gården Bjerkehage i Gausdal i 1851. Utvandret til USA 1869, der de begge døde samme år.
 - b. Elling Paulsen Enger, døpt 5.1.1805 i Vikar kirke. Elling Paulsen var eier av Enger i perioden 1831-1844, Søndre Enger til 1847. Han giftet seg 2.3.1832 med Gjertrud Torgrimsdatter Holte (1796-1876), datter av Torgrim Gudbrandsen Holte og Guri Simonsdatter Fjøsvisa. Elling døde 5.9.1850.
 - c. Marte Paulsdatter Enger (1806-1808).
 - d. Fingal Paulsen Enger (1808-1809).
 - e. Fingal Paulsen Enger (1810-1867) var først gift med Sidsel Olsdatter fra Drammen (?), deretter i 1852 med Kari Nilsdatter Vikar (1815-1890), datter av Nils Hansen Rustand/Vikar og Kari Torsdatter Vikar. Fingal og Kari flyttet til Johbråten under Strømmen i Begnadalen, nær grensen til Ådalen. Fingal satte spor etter seg som interiørsnekker i Hval og Nes kirker (Elsrud 2020).
 - f. Marte Paulsdatter Enger (1811-1886). Marte var ugift.
 - g. Gunhild Paulsdatter Enger (1814-1890), gift med John Olsen Volden/Rustandbråten, sønn av Ole Nilsen d.e. Volden og Kristi Johnsdatter Olde. Husmannsfolk i Rustandbråten. En sønn, Knut Johnsen, kjøpte Løkke i Ådal i 1901.
 - h. Mari Paulsdatter Enger (1816-1875), utvandret til USA i 1852. Der giftet hun seg i 1852 med Hans Gudbrandsen Sørsum, sønn av Gudbrand Hansen Sørsum og Anne Ellensdatter Tronhus.
 - i. Kirsti Paulsdatter Enger (1818-1888) ble gift 1843 med Erik Jespersen Hallingby/Næss (1809-1878), sønn av Jesper Olsen Hallingby og Ingeborg Paulsdatter Oppgarden. De var eiere av Nes fra 1835 til sønnen Jesper overtok i 1882 (Elsrud 2020).
 - j. Helge Paulsen Enger (1820-1874), gift med Anine Jonette Johnsen, født 1827 i Brevik. Helge var lærer og skolebestyrer i Hønefoss.
 - k. Gulbrand Paulsen Enger (1822-1886) flyttet først til Christiania og var gift med Josephine Frederikke Arnesen (1824-1852), og deretter flyttet han til Danmark og giftet seg med Ane Christine Jørgensen Jacobsen (1821-1885). Gulbrand Enger var en kjent fiolinbygger i Danmark (Stenz 2018).
 - l. Erik Paulsen Enger (1824-1825).
 - m. Berit Paulsdatter Enger (f. 1826), var ugift.

Husene på Søndre Bårnås sett mot sørvest. Foto: Granum (1990:477).

3. Mari (Maren) Ellingsdatter, døpt 1.2.1772, Bårnås. Mari døde i 1829, var gift med Tomas Engebretsen Kind (1776-1839), og fikk følgende barn:
 - a. Elling Tomassen Kind, gift med Ragnhild Hansdatter Fekjær.
 - b. Engebret Tomassen Kind.
 - c. Jens Tomassen Kind.
 - d. Kari Tomasdatter Kind, gift med Kristian Larsen Åmoteie.
 - e. Marte Tomasdatter Kind, gift med Peder Torstensen Ekornrud, født 1806. (Solberg 2008).
4. Rønnaug ble døpt 28.8.1774, Bårnås - kan være Rønnaug Ellingsdatter, tjenestejente på Bårnås i 1801, 27 år.

Eidsvoldsmannen

Elling døde i 1774, og ved begravelsen 24. juli i Lunder kalles han Elling Bårnås. Enken Marte giftet seg på nytt i 1775 med Elling Helgesen Vågård (1749-1817), søskenbarnet til den første mannen. Det var trolovelse 21. mai og vielse 19. oktober 1775. Marte var datter av Paul Erik

sen Oppgarden (1722-1783), som ble gift i 1744 med Mari Andersdatter Hval (1725-1806). De hadde totalt ti barn.

Vi finner familien på Oppgarden ført under ekstraskatten i 1762. Barn (kun Rønnaug, Helge og Erik vokser opp av disse fem barna):

1. Elling Ellingsen, døpt 20.3.1776.
2. Rønnaug Ellingsdatter, døpt 28.5.1777. Gift med Erik Christoffersen Heen, og som enke med Anders Hansen Bye (Solberg 2014:136).
3. Eidsvoldsmannen Helge Ellingsen ble døpt 4.2.1781 i Lunder kirke, og døde 25.3.1817 på Vågård. Han ble gift 13.2.1812 med Anne Eriksdatter Kihle (1786-1863). Barn (Solberg 2014:137):
 - a. Erik Vaagaard (1812-1859), gift med Anne Christine Elisabeth Bjøre.
 - b. Elling Vaagaard (1813-1890), gift med Maren Johanne Holmboe. Drev Vågård fra 1871.
 - c. Marthe Vaagaard (1815-1881), gift med Christoffer Eriksen Heen.
 - d. Ole Vaagaard (1816-1881), gift med Anne Caroline Fougner. Ole var kjøpmann i Drammen.
4. «Elling Baarnaases lille» ble begravet 31.10.1784, 1 år gammel.
5. Erik, døpt 17.7.1785, sønn av Elling Bårnås og Marte Paulsdatter. Dette er Elling Helgesen Bårnås/Vågård (1749-1817), født på Grønvold og død på Vågård. Han giftet seg med Elling Ellingsen d.y.'s enke Marte Paulsdatter. Etter en periode på Bårnås flyttet de til Vågård som han overtok ved skjøte 22.12.1792 (Solberg 2014:136).

Elling Ellingsen Bårnås

Elling Ellingsen, døpt 20. mars 1768, giftet seg 24. juli 1792 med Helga Ellingsdatter Sandvassbråten, født ca. 1748. I 1762 var hun ført under Strømsodd, som Sandvassbråten hørte til. Hun ble gravlagt i april 1800, 52 år gammel. Elling Ellingsen bodde på Bårnås i 1801 som husbonde

og enkemann sammen med sønnen Elling Ellingsen, 8 år, og seks tjenestefolk.

Etter Helgas død ble Elling trolovet 3. juli og gift 20. juli 1801 med Ingrid Olsdatter Hval, døpt 3. desember 1769 på Hval i Søndre Ådal, datter av Ole Andersen Hval og Eli Knutsdatter Somdalen.

Elling Andersen Bårnås og hustru Berit med familie i USA.
Foto utlånt av Else Marie Abelgård.

Barn i første ekteskap:

1. Elling Ellingsen, døpt 2.2.1794. Han ble gift med Kari Torstensdatter Hjelle, født 1802 (Lagesen 1935:141).
Barn: Helle Ellingsdatter, født 11.12.1824 og døpt 1.1.1825. Hun giftet seg 18.11.1876 med Mads Hansen, født 7.12.1825 i Modum.

Barn i annet ekteskap:

2. Marta Ellingsdatter, døpt 27.7.1801, gift med Trond Semmen.
3. Ole Ellingsen, døpt 27.11.1803. Overtok en part av Bårnås, og solgte den i 1854. Gift med Berte Knutsdatter.
Sønner: Elling, født 9.11.1847, og Kristian, født 16.9.1853.
4. Anders Ellingsen, døpt 23.5.1805. Han hadde en uekte sønn Ole, døpt 4.5.1824, med husmannsdatter Berte Knutsdatter Ødegårdseie. Gift med Eli Helgesdatter, født 25.8.1817, datter av Helge Ellingsen Øvre Halkinrud og Elise Pedersdatter. Eli døde 21.12.1854, 37 år gammel. Anders og Eli fikk følgende barn:
 - a. Elling, født 6.3.1847. Utvandret til USA. Gift med Berit.
 - b. Else, født 7.5.1849. Flyttet til Kristiania.
 - c. Inger, født 27.11.1851. Utvandret til USA.
 - d. Hans Andreas, født 8.7.1854. Utvandret til USA. Anders og sønnen Hans Andreas bor i 1865 som føderådfolk i egen husholdning på Søndre Bårnås, og i 1875 er datteren Inger også der.
5. Eli Ellingsdatter, døpt 24.10.1807, gift med Hans Olsen Haukedalen. Barn: Elling, født 16.4.1835, og Berte, født 2.3.1837. Hans er hhv innerst og forpakter på Bårnås.
6. Mari Ellingsdatter, døpt 11.2.1810, gift med skolelærer Elling Paulsen Meier på Øverby. De flyttet 22.9.1849 til Kristiania sammen med Ellings sønn Paul, født 1834.
7. Erik Ellingsen Bårnås, døpt 5.4.1812 og gravlagt samme dato.
8. Helle Ellingsdatter, født 11.12.1824 og døpt 1.1.1825. Hun giftet seg 18.11.1876 med Mads Hansen, født 7.12.1825 i Modum.

Søndre Bårnås

Med skjøte tinglyst 29. mai 1833 solgte Elling Ellingsen Bårnås eiendommen til Kristen og Anders Knutssønner Tranby. Prisen er ikke nevnt. Selgeren Elling Ellingsen, hans kone Kari Torstensdatter og datteren Helle Ellingsdatter er ved skjøtet gitt noen rettigheter for livstid. Samme dato ble det tinglest en protest mot skjøtet av Inger Olsdatter, da kjøperne ikke hadde utredet livøre til henne for livstid (Bjørke u.å. 2).

Kristen og Anders Knutssønner Tranby beholdt gården bare et par år, og solgte den med skjøte tinglyst 22. mai 1835 til Anders Ellingsen Bårnås, som var eier i 1838. Prisen er ikke oppgitt, og det er heller ikke nevnt noe om livøre til Inger Olsdatter. Anders Ellingsen solgte i 1855 til en Kristoffer Torstensen for 600 spesidaler, og han solgte med skjøte tinglyst 6. mai 1859 til Martin Torstensen Karlsrud for 900 spesiedaler.

Denne Kristoffer Torstensen Bårnås, som ikke er av Karlsrud-ætt, kjøpte i 1859 deler av Skottland som han også solgte raskt igjen (Lagesen 1935:331f). Martin beholdt heller ikke eiendommen lenge, men solgte med skjøte tinglyst 8. november 1864 til broren Petter for 1050 spesiedaler. Anders Ellingsen Bårnås hadde sikret seg føderåd på Bårnås ved disse salgene.

I 1865 var Martin Torstensen Karlsrud, født 1827, tjener hos sin bror på Bårnås. Kona Dorte Helgesdatter, født 1826, bestyrte husholdningen på Bårnås med barna Maria, født 1852, Anne, født 1854, og Torsten, født 1860. Martin var den yngste av Torsten og Marie Karlsruds barn (Lagesen 1935:235). Han ble gift med Anne Dorte Helgesdatter Lie, enke etter Nils Halvorsen Sørgefoss. I 1859 solgte de eiendommene under Sørgefoss (Lagesen 1935:488) før de kjøpte Bårnås. Martin og familien reiste til Amerika, og døde der med unntak av datteren Marie som døde ugift hos sin onkel på Flattum, Ask.

Petter Torstensen, født 1817, ble gift med Marthe Kristoffersdatter, født 18. april 1830, datter av skoleholder og husmann Kristoffer Jenssen og Hedevig Bjørnsdatter Halsteinrud-eie. Petter og Marthe hadde ikke barn. Petter døde på Bårnås, men ble begravet ved Norderhov kirke (Lagesen 1935:235). I 1875 kalles gården Bårnås Midtre, og sammen med Petter og Marthe bor innerst og veverpike Berthe Marie Kristoffersdatter, født 1826. Dette er Martes søster. Dessuten bor innersten Kristian Nilsen der,

og han har vedhogst og «tærskning» som levevei. I den andre husholdningen er Anders Ellingsen Bårnås med ungene Hans Andreas og Inger.

I 1900 er gårdmannsenken Marthe Bårnås eier av gårdsnummer 138/1. Berthe Bårnås, født 17. mars 1826, død 3. desember 1907, er ugift og har opphold hos søsteren. Forpakter er Elling Dalen, født 1878, og gårdmannskone Helgine Gulbrandsdatter, født 1880 i Flå. Marthe Kristoffersdatter står som eier av Bårnås (bruksnummer 1) i 1886 og 1904, i 1904 sammen med Berthe, og hun levde til desember 1906 (Bjørke u.å. 2). Marthe var en original som Erling Bjørke beskriver med noen historier (i Bjørkes ortografi):

Da Marthe Kristoffersdatter var gjort umyndig en gang på slutten av 1890-årene var Ole Uggen formynder for henne. Det var nok ikke akkurat moro for det hendte nok at hun gjorde ham reint forskrekket med sin måte å snakke på. Når hun kom til Ole for å få noen kroner, sa hun alltid: «Jeg kommer til deg når jeg bli nødig je, Uggen.» Da ble han sint og sa hun skulle ikke snakke slik, men det hadde nok ingen virkning på ho Marte.

Da Bergensbanen ble stukket, kom den til å ta en temmelig stor part av det fineste jordet hennes. Hun fikk se ingeniørene med sitt mannskap trække i likaste åkeren sin, ble flygande sint og sprang ut for å jage dem. Hun ville ikke veta av at dom tok nokko av jorda hennes, sa ho, for ho hadde vøri enke så og så lenge og visste hva ho trengte til hus og dyr. Ingeniørene tok sjølsagt ikke noen notis av ho, men lo bare at det ho kom med.

Matrikkel 1838

Nytt matrikkelnummer: 175

Gammelt matrikkelnummer: 245

Navn på gård: **Baarnaas**

Løpenr	Bruksnavn	Eiers navn 1838	Skyld i Daler-Ort-Skilling	Nytt nr. i 1886
420a	Baarnaas søndre	Anders Ellingsen	3-0-11-371	138/1 Bårnås søndre med Tangen og Lindedalen
420b	Baarnaas nordre	Ole Ellingsen	2-3-22-322	138/2 Bårnås nordre
420c	Tangen	Lars Gundersen	0-1-13-33	138/1

Matrikkel 1886

Gårdsnummer: 138

Gammelt matrikelnr: 175

Navn på gård: **Baarnaas**

Bruksnr	Gammelt løpenr	Bruksnavn	Brukers navn	Skyld i Mark-Øre	Skyld i Daler-Ort-Skilling	Skyldsatt	Fra bruksnr.
1	420 a, c, f	Baarnaas søndre med Tangen og Lindedalen	Petter Torstensens enke (1904: Marthe og Berthe Bårnås)	6-32	2-1-12		
2	420b	Baarnaas nordre	Johannes Mokastet	3-51	1-1-23		
3	420d	Baarnaas nordre	Hakon Færden	3-9	1-0-13	1854	2

4	420e	Baarnaas søndre	Hakon Færden	1-24	1-1-4	1856	1
5	420g	Baarnaas nordre = Storbråten	Nils A. Ellingsen	0-54	0-0-18	1861	2

Skjøte blir utstedt fra skifteretten på Petter Torsensens Karlsrud og Marthe Kristoffersdatters fellesbo (bruksnummer 1) til Garhammer Interessentskap ltd. for kr 10 000, datert 20. og tinglyst 26. juli 1909. Skjøte datert 18. februar 1941 fra Garhammer Interessentskap til fabrikkeier Olaf Røsberg for kr 34 000.

1. Bertine, født 1899.
2. Gunhild, født 1900.
3. Erik, født 1902.

4. Kristine, født 1905
5. Hanna, født 1907
6. Else, født 1909

7. Olea, født 1912
8. Ragnhild, født 1914
9. Gunvor, født 1923

Så overtok Harald Nilsen Nymoen (1915-1986) ved kjøte ført i grunnboka 22. oktober 1947. Harald var gift med Ingrid Roa (1919-2004), og hadde fra 1939 Nordre Storbråten, som han hadde overtatt fra foreldrene Nils Nymoen og

Skylddeling tinglyst 15. mai 1912, hvor en del av Søndre Bårnås får bruksnummer 8 og er gitt en skyld mark 1,04. Ole H. Benstigen og Guri H. Fossholt kjøpte gården i 1918. Han var sønn av Erik H. Langbråten og Berit Sørums, og var fra Hedalen. Barn:

Hanna Govanstad. Harald og Ingrid sønn, Bjørn Nymoen, overtok ved kjøte datert 9. februar 1988 Søndre Bårnås 138/8 og bruksnummer 13 Sverri. Dagens eier av 138/8 er Ane Klemmetvold. Hun overtok 10. juli 2009.

Kilder

Bjørke, Erling u.å. 1: *Bårnås*. 1 side, upublisert.

Bjørke, Erling u.å. 2: *Bårnås med Tange og Lindedalen*. 2 sider, upublisert.

Bjørke, Erling u.å. 3: *Halkjenrud*. 4 sider, upublisert.

Elsrud, Eigil 1997: Enger i Ådalen (G.nr. 287). I: *Hringariki* 7(1): 2–21.

Elsrud, Eigil og Thorleif Solberg 2004: Fjøsvisa (282/1). I: *Hringariki* 14(1): 18–36.

Elsrud, Nils 2012: *Notater til slekta etter Elling Ellingsen Bårnås Grønvold og Rønnaug Gudbrandsdatter Grønvold*. 34 sider upublisert.

Granum, Svein Knut 1990 (red.): *Norske Gardsbruk : Buskerud fylke I : Hole-Modum-Ringerike*. Forlaget S. K. Granum DA, Krøderen.

Lagesen, A. 1935: *Ringerikske slekter. Opplysninger om slekter og slektsgaarder. III. Slekter fra Norderhov hovedsogn*. Oslo.

Lien, Ragnvald 2012: Halkinrudslekta på Nedre Evjua og Tangen i Lunder. I: *Hringariki* 22(2): 40–43.

Lien, Ragnvald 2019: Øvre Lundesgarden (148/2) i Lunder. I: *Hringariki* 29(1): 24–33.

Mørch, Andreas 1974: *Krødsherad - Gard og slekt*. Krødsherad kommune.

Ringerike Slekthistorielag 2013: Tingbok for Ringerike: 1-24 : 1699-1705. Transkribert av Sten Høyendahl.

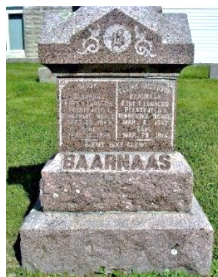
Solberg, Thorleif 2008: Et interessant skifte på Oppegård i Soknedalen. I: *Hringariki* 18(2): 70–73.

Solberg, Thorleif 2014: *Vågård og Marigård historie*. Kolltopp Forlag, Hønefoss.

Stenz, Jens 2018: Fiolinbyggeren fra Ådal. I: *Heftet Ringerike* 90: 21–25.

NG = Oluf Rygh et al.: *Norske Gaardnavne*. 1-18. Kristiania 1897-1924. Fællesregister ved A. Kjær. Oslo 1936.

NSL = Jørn Sandnes & Ola Stemshaug (red.): *Norsk stadnamnleksikon*. 4. utg. Oslo 1997.

Elling Arnesen Bårnås og hustru Berit Bårnås' gravstein i USA. Foto: Else Marie Abelgård.

Innflytting til Kongsberg fra Ringerike på 1700-tallet

Kommunikantbøker som kilde - 2. del: 1751-1766

Forrige nummers artikkel om ringerikinger på Kongsberg med utgangspunkt i kommunikantbøkene fra og med 1731 fortsetter her, og tar nå for seg tidsrommet 1751-1766. Disse bøkene er svært detaljerte, og fungerer nærmest som en innflyttingsprotokoll for Kongsberg.

av Sten Høyendahl

Tidligere har jeg også publisert artikler om innflyttede ringerikinger med utgangspunkt i manntall fra 1711, 1724 og 1732 (*Hringariki* nr 2/2018) samt 1765 (*Hringariki* nr 1/2019) over arbeidere ved sølvverket, der fødested er påført.

I perioden 1751-1766 er det langt færre innflyttere enn i 1740-årene, da mange flyttet til bergstaden som følge av fattigdom og sult. Alle som har hatt opphold på Ringerike er medtatt i nedenstående oversikt, selv om de ikke skulle være født der.

Kommunikantprotokollene på Kongsberg ble i 2014 sammen med 46 andre arkiv/dokumenter nominert til å tas inn i Norges dokumentarv, den norske delen av UNESCOs Memory of the World-register. I min forrige artikkel ble det opplyst at kommunikantproto-

Frederik V, dansk konge 1746-1766.
Statue ved Amalienborg, København.

kollene for bergstaden bare er oppbevart til og med 1766 - dette er ikke riktig. De påfølgende protokollene er imidlertid ikke skannet, slik at man må til Statsarkivet på Kongsberg for å studere dem nærmere.

Vi merker oss at fire av de innflyttede jentene: Rønnaug Helgesdatter, Kari Helgesdatter, Ambjørg Alvsdatter og Berte Olsdatter var ugifte mødre, og var blitt tilsatt som ammer for mer eller mindre fornemme fruer i bergstaden. En egen artikkel om ringerikske ammer på Kongsberg vil bli trykt i *Heftet Ringerike*.

1751

2801 **Rønnaug Helgesdatter**, amme hos sorenskriver Styhr, har levert sin siste attest fra herr Hagerup til Strømsø, ellers er hun født i Norderhov //

Døpt 1721 14/12 i Norderhov, foreldre: Helge Eriksen og Gunhild Engebretsdatter, til Langenga i Norderhovsbygda - hun bor på Egge i Lier da hun 1748 10/1 står skifte for leiermål med gevorben soldat Nils Eriksen, som var ved sitt kompani i Fredrikstad

Gift 1753 18/8 på Kongsberg med Tore Jakobsen - bgr 1756 20/3, 26 (!) år, med i kisten sønnen Jakob, Tore Jakobsen gjengift 1756 9/10 med Mari Toresdatter

Barn utenfor ekteskap med Nils Eriksen: Engebret, døpt 1748 21/4 i Lier

Barn i ekteskap: Jakob, bgr 1756 20/3, tre fjerdingår

1306 **Torger Tordsen Hov**, tjener hos skiktmester Riegels, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov //

Trolig døpt 1731 14/1 i Norderhov, foreldre: Tore Jensen og Anne Torgersdatter ved Hønefossen - Torger Tordsen Moen el. Orpe, bgr 1774 2/7 på Kongsberg, 50 år, gift mann fra Norderhov som for

een føye Tid hidkom, døde hos Christoffer Haakensen tømmermann (som var fra Hole) på Schwabemoen

Gift med Barbara Evensdatter, som ble gjengift 1777 15/11 med Halgrim Iversen Kinneberg fra Nes i Hallingdal - selv oppgis hun å være fra Sigdal, og kommet hit rundt 1773 fra Norderhov

Barn: Tord, født ca 1765 i Krødsherad, bgr 1775 23/9 på Kongsberg, Moen, 10½ år, druknet i Lågen

- 1306 **Ingeborg Hansdatter Viul**, pike, tjener hos Samuel Borup, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov - 1752 3004: pike, tjener hos Bastian Løch //
 Døpt 1724 23/7 i Norderhov, foreldre: Hans Olsen (som vinteren 1744 flyttet til Kongsberg og døde i april samme år) og Marte Mortensdatter Gjermundbu i Haug - Ingeborg bgr 1763 14/4 på Kongsberg, skifte 1763 9/4, bor i Christian Strøms hus på Korpemoen (her nevnes **Marte Hansdatter**, hennes ugifte søster, døpt 1726 3/11 i Norderhov)
 Gift 1754 29/6 på Kongsberg med Jakob Hansen Unger
 Barn: Anne Marie, døpt 1754 3/8 - Amund, døpt 1758 29/4, død som barn
- 2208 **Per Sevaldsen**, ugift, tjener hos skiktmester Meyer, har forevist attest fra herr Nyrop til Norderhov //
 Etter alt å dømme døpt 1728 24/6 i Norderhov, sønn av Sevald Larsen Gulla (skifte 1750 3/2) og Eli Persdatter ved Hønefossen
 Gift 1764 29/11 i Norderhov med Mette Torkelsdatter, nevnt 1801 på Hønen hos sin datter
 Barn født i Norderhov: Anne Margrete, døpt 1764 26/12, Hønefossen - Sedona, døpt 1770 20/5, n. 1801, g. Elling Jensen, strandsitter og skomaker ved Hønen
- 0909 Jomfru **Birch** hos herr Cold, fra Hole, har kommunisert her første gang med prost Kongsbergs tillatelse //
 Trolig en datter av kaptein Svend Jesper Birch og Anne Marie Madtfeldt på Fjelstad i Hole
- 1811 **Marte Marie Olsdatter Vaker**, pike, tjener hos assessor Meyer - 1752 2103: pike, tjener hos assessor Meyer // - mulig identisk med Marte Marie Olsdatter Halstensens, se Kirsti Olsdatter Mokastet (1753 2505)

1752

- 2001 **Edel Malene Luthsdatter**, pike, tjener hos skiktmester Rømer, har levert attest fra herr Peter Nyrop til Norderhov //
 Døpt 1731 9/10 på Strømsø, foreldre: Luth Torkelsen Walter, underoffiser (bgr 1751 5/2 i Hole) (**se mann-tallet 1732 og tidligere**) og Sara Henriksdatter Veholt, oppvokst i Hole - konf. 1737 13/10 i Hole - bgr 1782 31/12, skifte 1783 28/4 på Tislegård grunn
 Gift 1753 28/4 på Kongsberg med Paal Persen, skifte 1761 9/9, sjaktstiger, Tislegård grunn - gjengift 1763 17/9 med Christoffer Johansen Berg, smed
 Barn i første ekteskap: Aase Malene, født ca 1755, tjener på Fredriksvern i 1783 - Per, født ca 1757, skifte 1776 30/8 - Else Marie, født ca 1764 - Barn i annet ekteskap: Anne Paaline, født ca 1769

1753

- 2203 **Kari Helgesdatter Kile**, amme for sagforvalter Kopp, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov //
 Døpt 1723 17/10, datter av Helge Paalsen og Lisbet Evensdatter Kile i Heradsbygda, selveiere, men som i 1753 går fallitt
 Får 1751 2/7 datteren Anne på Kongsberg med Henrik Johansen Flekshaug
 Gift 1756 4/5 i Norderhov med Ole Larsen Hønebekk u. Oppen, skifte 1765 27/4
 Gjengift 1767 20/4 i Norderhov med Tore Olsen
 Barn i første ekteskap: Lars, døpt 1757 13/2, Hønefossen - Johannes, døpt 1758 6/8, Hønebekk - Helge, døpt 1760 30/11 - Johanne, døpt 1763 18/12
 Barn i annet ekteskap: Ole, døpt 1767 13/9 - Christen, døpt 1769 29/10
- 0305 Christen Dæle med kvinne **Karen Sophie Stoltenberg**, salig løytnant Slotfeldts, hun har i sommer levert attest fra herr Hagerup til Hole, da de ble viet //
 Karen skal være født 1706 på Jevnaker, foreldre: Jens Henriksen Stoltenberg (død 1735), sogneprest til Jevnaker, og Mette Pedersdatter Lyche - død 1770 29/11, skifte 1772 sluttet 6/5 Kbg
 Gift 1725 15/3 på Jevnaker med løytnant Christian Bruse på Solberg, Tyristrand, bgr 1737 13/9 i Hole - gjengift 1738 9/10 i Hole med løytnant Michael Slotfeldt på Solberg, bgr 1742 31/3 i Hole - gift 1752 7/8 på Kongsberg med Christen Christoffersen Dæle, enkemann og smelter ved den kongelige Mynt, bgr 1783 12/9, myntarbeider, 99 år, gift, pensjonist
 Barn i første ekteskap, døpt i Hole: Jens Stoltenberg, døpt 1726 8/12 - Christian Frederik, døpt 1728 21/11 - Gabriel, døpt 1730 1/9 - Hans Petter Lyche, døpt 1732 12/3
 Barn i annet ekteskap: Boel Dortha, døpt 1741 23/8 i Hole
- 1305 Ole Andersen Hovde med kvinne Guri Olsdatter og datter **Marte Olsdatter**, den siste har levert attest fra herr Nimb, residerende kapellan til Norderhov, var sist høst til konfirmasjon, men ikke søkt Herrens bord, før nå // (1744 1309: Ole Andersen Hovde med kvinne Guri Olsdatter har levert attest fra herr Hammer, komminister til Sande)

Kongsberg kirke fra 1761. Foto: Herman Chr. Neupert (1930). Norsk Folkemuseum.

- 2505 **Kirsti Olsdatter Moskastet** eller Halstens:, pike, har levert attest fra herr Hagerup til Hole, antatt der til konfirmasjon og Herrens bord forrige høst, er hos sin stefar **Sjur Andersen Hønen** ovenfor Postebrua // Trolig døpt 1734 24/10 på Kongsberg, datter av Ole Halstensen (skifte 1746 12/5) og Anne Olsdatter Blårud, moren gjengift samme år med Sjur Andersen Hønen (*se manntallet 1765*) - Kari konf. 1752 i Hole, far Ole Halstensen

Gift 1764 6/6 på Kongsberg med Ole Olsen Hengsrud, pukkstiger - Kirsti bgr 1773 26/4, nær 39 år, skifte 1773 6/5, Skavanger grunn, datteren bor (ifølge skiftet 1783 3/2 etter Anne Olsdatter Blårud) hos søsteren Berte Cathrine Olsdatter som er gift med bergmann Lars Tomassen Bryn, søsteren Marte Olsdatter er død og gift med Mons Tomassen Bryn

Barn født på Kongsberg: Anne Christine, døpt 1768 4/6, bor 1783 hos morens søster Berte Cathrine Olsdatter

1754

- 0705 **Kirsti Persdatter Hovi** eller Saga, pike, har levert attest fra herr Hagerup til Hole, var her ellers til konfirmasjon foråret 1752, tjener hos stiger L. Taxt // (konfirmert 1752 9/4 på Kongsberg, fra Hole)
- 2909 **Johan Eriksen Lund**, hammersmed, med kvinne **Marte Andersdatter**, har vært herfra ett års tid eller mer i Norderhov, og deretter skal ha søkt Herrens bord en gang, men har derfor ingen attest, administreres av herr Cold //
- Gift 1739 8/8 på Kongsberg
- Barn: Erik, født 1743 14/10 på Modum, Torudeie, døpt 20/10

- 1512 **Ole Rolvsen Dokka** med kvinne Marte Christoffersdatter, har levert attest fra herr Lemmick, residerende kapellan til Eiker, hun har søkt Herrens bord her tidligere // - *se manntallet 1765*

1756

- 1105 Berte Andersdatter salig stiger Nils Bottelsens med to døtre, Elsebet og **Anne Malene**, den siste har anvist attest fra herr Peter Nyrop til Norderhov, hvor hun noen tid har oppholdt seg //
- Døpt 1725 10/8 på Kongsberg, foreldre: Nils Bottelsen (*se manntallet 1732 og tidligere*) og Berte Andersdatter - gift 1758 22/3 med Ole Nilsen Landsverk, vaktmester, begge i live i 1774 ved Bertes skifte
- 0111 **Guri Sjursdatter** salig Nils Olsen Lilliengreens, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov, er hos Nils Toresen Åsland //
- Døpt 1706 17/1 i Norderhov, datter av Sjur Amundsen og Marte Trulsdatter Semmen, som senere flyttet til Bjørnerud u. Nøkleby - gift før 1737 med Nils Lilliengren, bor samme år i Christiania
- Guri bgr 1768 23/2 på Kongsberg, 60 år - Nils Olsen bgr 1750 24/4 i Norderhov, urtegårdsmann, etter alt å dømme ved Hønefossen
- Guri ble 1754 24/2 refset i Norderhov kirke for løsaktig omgjengelse med Nils Jespersen Aslaksrud - hun flyttet til Kongsberg rundt 1755, og var ved sin død hos sin sønn i Kragebakken
- Barn: Johannes Lilliengreen, født ca 1737, bgr 1788 20/9 på Kongsberg, skifte 1789 21/2, g. (1765 26/1 Kbg) Siri Olsdatter Egge, døpt 1723 26/3 i Norderhov, bgr 1789 7/2 på Kongsberg - Andreas Lilliengreen, født ca 1741, bgr 1771 23/5 på Kongsberg, g. (1769 11/11 Kbg) Anne Svendsdatter Hvam, født ca 1740, bgr 1790 15/5 på Kongsberg - Sjur Lilliengreen, døpt 1744 2/8 i Norderhov, bgr 1794 15/2 på Kongsberg, ikke pensjonist, skifte 1800 17/5,

g1 (1767 15/8 Kbg) Berte Sjursdatter Alm, bgr 1785 13/6 på Kbg, 43 år ringere enn en måned, skifte 1786 21/3,
g2 (1786 22/7 Kbg) Mari Olsdatter Stiksrud - Marte, døpt 1747 5/3 i Norderhov - Ole, døpt 1748 7/4 i Norderhov,
bgr 1760 19/7 på Kbg

1757

1808 **Ole Sørensen Grinerud** med kvinne **Anne Antoniïdatter**, har levert attest fra herr Grave til Eiker //
Se manntallet 1765

1112 **Kari Engebretsdatter Bjørnstad**, pike hos Andreas Bentsen tømmermann, har levert attest fra herr Roede til Strømsø, hun er ellers fra Hole //
Gift 1758 4/1 på Kongsberg med Samuel Petersen, glassmester - skifte 1765 15/1, hennes svoger er Anders Bentsen tømmermann (gift med Jakobe Ottersdatter Vaker) - Samuel bgr 1780 19/5, glassmester, gift pensjonist, skifte 23/5, Møllergaten 11
Barn: Johan Peter, døpt 1758 16/11, død før 1780 - Jochum Samuel, døpt 1760 19/6, n. 1780 - Peter, døpt 1761 21/12

1758

1806 **Anne Marie Nilsdatter Moss**, pike hos sin far i Gamlegreina, har levert attest fra herr Achbon til Sande //
Døpt 1730 1/11 i Norderhov, foreldre: **Nils Henriksen** og **Mette Andersdatter Moss** (1742 2502), bgr 1773 14/5 på Kongsberg

Gift 1759 3/6 med Ole Dyresen Skinnes, døpt 1727 20/7 på Kongsberg, bgr 1771 1/6 på Kongsberg, Gomserud, skifte 1771 12/6

Barn: Anne Christine, døpt 1759 21/1 - Dyrine Maria, døpt 1761 11/7, g. (1797 3/6) Mattias Hansen Evju, født ca 1770 - Marte Maria, døpt 1765 5/1 - Oline, døpt 1771 8/6 - Christine, døpt 1771 8/6

2910 **Mari Ottersdatter Vaker**, pike, tjener hos justisråd Heltzen, admittert her for første gang av herr Cold uten attest, som hun med det første skal forskaffe fra Bragernes - **1759** 0508: pike, tjener hos justisråd Heltzen, har nå skaffet attest fra herr Teilman til Bragernes //

Døpt 1734 10/1 i Norderhov, foreldre: **Otter Jakobsen Vaker** (se 1744 1201) og **Lisbet Andersdatter**, som i 1740-årene flyttet til Kongsberg, bgr 1793 11/1 i Heddal, *födt paa Gaarden Vaker i Nordrehoug*
Gift 1767 16/5 i Heddal med sersjant Niels Larsen Lønfeldt, født ca 1717, bgr 1798 13/3 i Heddal

Barn, alle født i Heddal: Otter, døpt 1768 28/8 - Otter, døpt 1770 28/1, bgr 1831 14/11, husmann i Lia, g. (1789 28/12) Ragnhild Torgrimsdatter, født ca 1771, bgr 1844 26/11, Spærud u. Lia - Adel Elisabet, døpt 1772 8/7 - Lars, døpt 1774 10/4, bgr 1783 20/5 - Nils, døpt 1776 22/12, død 1841 18/6, Gangvik, g. (1810 6/12) Helge Torgrimsdatter Håberg, født ca 1787, bgr 1847 28/2, Gangvik

1712 **Jul Jensen Sørum**, fra Hole, tømmermann, ugift, har levert seneste attest fra herr Roede til Strømsø hos herr Cold - **1761** 1511: tømmermann, ugift, er hos enken Ragnhild Haugen // - se manntallet 1765

2812 **Randi Johansdatter Hønen**, pike fra Norderhov hos fellbereder Kruger, admittert her for første gang uten attest - **1759** 1110: pike hos myntmester Lyng, har levert attest fra herr Peter Nyrop til Norderhov, ellers kommuniserte hun her ved juletider //

Gift 1761 23/5 på Kongsberg med Gudbrand Christoffersen Gislesen fra Sandsvør

1759

0701 **Olena Jonsdatter Heieren** besøvet pike, har levert attest fra herr Grave til Eiker, hvor hun ble absolvert 5. juli 1758, er hos Lukas Olsen Gomserud - **1761** 2211: Nils Svendsen Lauerud med festepike Olena Jonsdatter Heieren, han har attest fra herr Wolff på Sandsvør, som trolovet dem, bor ved Gomserud //

Døpt 1732 13/7 i Norderhov, foreldre: **Jon Olsen Heieren** (se 1744 1207) og Sissel Nilsdatter Tinding (død før 1744), faren flyttet i 1744 til Kongsberg

Olena fikk i 1758 et barn med tyskeren Christian Nikolaisen salmaker, besvangret i Holmestrand, bodde da hos sin far ved Gomserud - gift 1761 28/11 på Kongsberg med Nils Svendsen Lauerud

Barn utenfor ekteskap: Christian Christiansen, døpt 1758 13/7, bgr 1760 5/7 på Kongsberg

Barn i ekteskap: Svend, døpt 1762 9/5 - Anders og Lisbet, døpt 1764 12/2

0606 **Steffen Rolvsen Vesetrud**, tjener hos Lars Johansen smed, har levert attest fra herr Hagerup til Hole //
Se manntallet 1765

1760

1506 **Christoffer Christoffersen Kloth**, smed, med kvinne **Rebekka Larsdatter**, har levert attest fra herr Hans Frederik Thambs til Fredrikstad - **1763** 0708: begge svært sykelige, måtte ved juletider 1762 motta sakramentet hjemme hos seg //

Dødsdømt 1768 for sølvtyveri, benådet til kakstryking og livsvarig straffarbeid - se manntallet 1765

- 1008 **Ambjörg Alvsdatter Sönstre**, amme hos overforst. Römcke, har levert attest fra herr Hagerup til Hole
Døpt 1735 31/7 i Hole, foreldre Alv Persen og Sissel Haakensdatter Sønsterud på Utstranda
Får 1759 24/5 i Hole sønnen Johannes utenfor ekteskap, barnet sees ikke begravet 1759-60 - står samme år 15/7 til offentlig skifte for åpenbart leiermål med Ole Hansen Søboholm, bor da på Gjesval
Gift 1775 18/3 på Kongsberg med enkemannen Hans Christoffersen Bærum, bgr 1783 9/7 på Kongsberg, 66 år og pensjonist, skifte 1783 9/7 - Ambjörgs dødsfall ikke funnet
Barn: Hans, døpt 1777 11/10
- 1311 **Hans Jørgen Hansen Kyring**, skomaker fra Jylland, skal seneste gang ha søkt Herrens bord i Hole, men har ingen attest, admitteres for denne gang, da han med det første skal forskafe den, han har ellers kommunisert her i menigheten for vel åtte år siden - **1761** 1310: ugift, har nå forskaffet og levert attest fra herr Hagerup til Hole - **1762** 0508: hans hustru Hilleborg Christensdatter Møller er tidligere betjent hjemme, bor på Akeren - **1766** 0506: Hans Jørgen Kyring med kvinne Hilleborg Christensdatter Møller // Gift 1762 23/7 på Kongsberg med Hilleborg Christensdatter Møller, han er skomaker
Barn: Christen Møller, døpt 1765 1/3 på Kongsberg
- 1761**
- 1902 **Eggert Gudbrandsen**, enkemann fra Norderhov, har første gang kommunisert og samme dag stått offentlig skifte // en Eggert Gudbrandsen, dragon, troloves 1725 26/12 i Aker med Malene Christoffersdatter (usikkert)
Født ca 1708, angivelig fra Norderhov, bgr 1764 11/2 på Kongsberg, 56 år, bodde hos Ole Erlandsen på Skaugen - trolig identisk med mannen av samme navn som 1725 16/5 i Norderhov var fadder for Otter Sørgefoss' barn - sagmester Eggert Sørgefoss nevnes 1734 (Ropeid).
Stått 1761 19/2 offentlig skifte for å ha avholdt seg fra sakramentet tolv års tid, kalles enkemann fra Norderhov som er kommet fra Aker og bor hos jomfru Valeurene
- 1406 **Anna Persdatter** svenske, pike, tj. hos Jacob Schwingell, har nå levert attest fra herr Nyrop til N:hov // Gift 1762 10/7 i Kongsberg med Søren Mikkelsen Myre, hun kalles svenske eller Berg
Søren Myre el. Mosebakk bgr 1780 6/5, 49 år, gift, ikke pensjonist, skifte 1780 8/6, Postebrumoen, kalles der Søren Elveseter
Barn: Mikkell, døpt 1762 28/8, n. 1780 - Anne Christine, døpt 1764 22/1, død som barn - Johanne Marie, døpt 1766 27/7, n. 1782 - Andreas, døpt 1768 9/4, død som barn - Marte Cathrine, døpt 1771 6/1, n. 1782 - Per, døpt 1774 23/4, død som barn
- 0507 **Dorte Olsdatter Setrang**, pike, tjener hos Christoffer Gartner, levert attest fra herr Nyrop til Norderhov - Gift 1762 30/5 i Kongsberg med Halvor Eriksen Haugen, kalles pike fra Norderhov
Skifte 1793 5/8 etter Dorte, Postebrua under Skavanger grunn, Halvor nevnt 1801
Barn: Ingeborg Maria, døpt 1766 2/2, død som barn - Ingeborg Maria, døpt 1767 8/11 - Live, døpt 1770 29/7, g. (1791 4/6) Hans Martin Olsen Kortvet, Postebrugata, bergarbeider - Anne Kirstine, døpt 1775 1/4, n. 1801
- 1810 **Nils Andersen Rognerud**, ugift, fra Norderhov, har ellers levert seneste attest fra herr Krejdal til Lier, er hos Paal Skinness' enke - **1766** 0308: ugift, er hos Gudbrand Sørensen Skott // Døpt 1727 26/10 i Norderhov, foreldre: Anders Toresen og Anne Gudbrandsdatter Rognerudeie
Gift 1777 22/2 på Kongsberg med Christine Marie Jakobsdatter Grosvold
Barn: Anne, døpt 1776 28/4, døpt som ekte ettersom de var festefolk
- 1511 **Gunhild Madsdatter Domholt**, besovet pike, tjener hos monsieur Schwingell jr, har levert attest fra herr Hagerup til Hole // Døpt 1733 9/8 i Hole, foreldre: Mads Persen og Mari Mattisdatter (skifte 1753 16/5) på Tomta u. Stadum
Gift 1763 28/5 på Kongsberg med Iver Persen Døden el. Rørås - Gunhild bgr 1777 24/5, 45 år
- 2911 **Mads Eriksen Smitt**, smeddreng hos Anders Pryde, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov //
- 0612 **Anne Nilsdatter Berg**, pike, tjener hos etatsråd Heltzen, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov, er ellers fra Gausdal i Gudbrandsdalen //

1762

- 2207 **Berte Olsdatter Hønefossen**, besovet pike, tjener hos Jørgen Beck, har levert attest fra hr: Grave til Eiker - **1764** 0908: besovet pike, er hos sin bror Mads Olsen Bråten, tjent for amme hos konrektor Schriwer - **1765** 1405: besovet pike, vært amme hos konrektor Schriwer, er nå hos broren Mads Olsen Bråten //
- 1710 **Siri Olsdatter Egge**, pike, tjener hos monsieur Lunder, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov // Døpt 1723 26/3 i Norderhov, foreldre: Ole Johannessen og Anne Trulsdatter på Øvre Egge i Strande-fjerdingen - bgr 1789 7/2 på Kongsberg, 72 år, pensjonist

Gift 1765 26/1 på Kongsberg med Johannes Nilsen Lilliengreen, født ca 1737, bgr 1788 20/9 på Kongsberg, ikke pensjonist, 51 år, skifte 1789 21/2 - ingen barn

- 0512 **Ole Gudbrandsen Trollsås** el: **Ringerike** med festepike Ingeborg Bjørnsdatter Steingrimsen, han har levert attest fra herr Holst, komminister til Flesberg, som trolovet dem
Ingeborg var datter av Bjørn Steingrimsen, bgr 1776 7/12 på Kongsberg, Skjerpet ved Kjennerudvannet, skifte 1777 23/1 - Gift 1763 15/1 på Kongsberg - Ole kalles Ringerike på Kongsberg, nevnt 1777

1763

- 2003 **Berte Marie Christoffersdatter Kloth**, pike hos sin far, har levert attest fra herr Winther, komminister til Moss, er ellers antatt til konfirmasjon for to år siden //
Født ca 1745, trolig i Fredrikstad-området, foreldre: Christoffer Christoffersen Kloth, gevorben soldat, senere bergverksarbeider på Kongsberg (se **mantallet 1765**), og Anna Rebekka Larsdatter (se **1760** 1506), Gift 1764 4/2 på Kongsberg med Christoffer Christoffersen Dokka - Berte Marie bgr 1764 25/2, skifte 22/2

Barn: Bertel Christoffersen, døpt 1764 18/2 på Kongsberg

- 1906 **Kari Johannesdatter** salig Gudbrand Gudbrandsen Follums, fra Norderhov, har ellers levert seneste attest fra herr Hammer til Skoger
Kari Johansdatter, født ca 1704, bgr 1764 28/4 på Kongsberg, kommet fra Grevens verk
Gift 1724 6/10 i Norderhov med Gudbrand Gudbrandsen
Barn født i Norderhov: Kari, døpt 1724 10/12 - N., døpt 1726 12/5, Åserud - Johannes, døpt 1727 30/11, Åserud - Henrik, døpt 1730 8/3, Åserud, bgr 1766 3/6, Kongsberg (se **mantallet 1765**) - Christoffer, døpt 1731 9/12 - Ole, døpt 1736 29/9, Veholteie - Gudbrand, døpt 1743 5/5, Follum i Norderhov, bgr 1772 26/9 på Kongsberg, bergmann (se **mantallet 1765**)

- 1407 **Guri Torstensdatter** salig **Tore Jensen Røsholmens** el. Gomserud fra Norderhov, har første gang kommunisert, og samme tid stått offentlig skrifte for forsømmelse av alterets sakrament, har ellers attest fra herr Nyrop til Norderhov
Gift 1734 28/10 i Norderhov - Tore bgr 1761 6/8, 70 år, død i rådmann Wildhagens løkke - Guri bgr 1768 13/2 på Kongsberg, 64 år
Guri refses 1763 14/7 i kirken da hun har forsømt sakramentet tre-fire år, sies da å være fra Norderhov, og bor hos Johannes Tollefsen i Fjerdingstad
Anne Margrete Toresdatter Røsholmen el. Fjerdingstad, pike hos madame Friis, går til alters **1765 0206**: Identisk med datteren Anne, født 1734?
Barn født i Norderhov: Anne, døpt 1734 14/11, Hønefossen - Per, døpt 1737 1/9, Hønefossen - Margrete, døpt 1744 13/1, Gomserud

- 1810 Monsieur Christian **Høy** med kvinne og to sønner, Jørgen og **Niels**, den siste vært ett år eller mere hos prosten Nyrop til Norderhov, og er nå kommet hjem igjen, admittert av herr Winge på nytt, samt datter Inger Agnethe //
Niels døpt 1739 6/10 på Kongsberg, far: Christian Høy, branninspektør (skifte 1790 24/1)
Niels Høy er 1790 ved den kongelige mynt i Altona

- 1112 **Jørgen Persen Lerberg**, tjener hos Samuel Frisch, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov - **1766** 0607: gammel kar, er hos Samuel Frisch //

1764

- 0306 **Anders Alvsen Rua**, ugift, er hos Lorentz Rixen, har levert attest fra herr Nyrop til Norderhov - **1766** 1602: ugift, er hos Lorentz Rixens enke //
Døpt 1740 24/1 i Norderhov, foreldre: Alv Torgersen og Rønnaug Andersdatter Rua i Haug

- 1309 **Erik Olsen Solum**, ugift, har levert attest fra herr Essendrop til Hole, er hos Ole Amundsen Lorthus //
Se **mantallet 1765**

- 2110 **Nils Olsen Gjermundbu**, smeddreng hos Anders Pryde, levert attest fra herr Peter Nyrop til Norderhov //
Døpt 1754 24/2 i Norderhov, sønn av Ole Mikkelsen og Berte Nilsdatter Gjermundbu i Haug - bgr 1805 25/5, smed, enkemann, pensjonist
Gift 1775 4/2 på Kongsberg med Mari Rolvsdatter fra Strømsø, bgr 1799 6/4 på Kongsberg, 50 år
Barn: Anna Karina, døpt 1779 19/6 på Kongsberg, bgr 21/8 - Gunhild Marie, døpt 1779 19/6 (tvilling), bgr 1780 24/8 - Lars, døpt 1783 29/11, bgr 1788 13/9 - Ole, døpt 1786 22/7, bgr 1788 13/9 - Rasmus, døpt 1791 25/6, bgr 15/10

1765

- 2010 Amund Haakensen Laurud med kvinne Ingeborg Marie Andersdatter og svigermor Mari Nilsdatter salig **Anders Johansen Ringerikes**, alle tre har attest fra herr Glad til Flesberg, hvor de unge ble ekteviet samme sommer, attest er levert //
- Ingeborg døpt 1734 4/6 på Kongsberg, uekte, faren er Anders Johansen fra Andebu (!), som har reist fra sin kone med en skjøge, Mari Nilsdatter, hun ligger i barselseng i ei løkke ovenfor Postbroden - Anders Johansen, nå gift mann, står offentlig skrifte 1734 3/10 på Kongsberg
- Amund og Ingeborg viet 1765 2/2 i Flesberg, Svene kirke, de er fra Jondalen og trolovet på Kongsberg
- Amunds og Ingeborgs barn: Maren Pernille, døpt 1766 2/2 - Anne 1768 18/9

1766

- 0202 **Johannes Knutsen Nes** med kvinne **Siri Halvorsdatter**, har levert attest fra herr Hans Nimb, komminister til Norderhov, i Stertebakke //
- Gift 1751 17/10 i Norderhov - han er født ca 1727, bgr 1767 4/7 på Kongsberg, Setra i Glitre, hitkommet fra Norderhov, *men ey fahret an her*
- Hun er døpt 1714 27/10 i Norderhov, foreldre: Halvor Jakobsen (skifte 1749 20/8) og Aase Olsdatter Granum i Vikar - første gang gift 1735 23/1 i Norderhov med Jon Olsen Granum - bgr 1770 15/12 på Kongsberg, madame Hvoslefs løkke i Glitre
- Siris barn i første ekteskap: Guri, døpt 1735 22/5, Granum
- Felles barn: Knut Nes, døpt 1752 14/5 i Norderhov, Granumseie, g. Anne Marie Christoffersdatter, f. ca 1749, bgr 1800 31/5 på Kongsberg - Jon Nes, døpt 1755 22/2 i Norderhov, Lunde, bgr 1781 11/8 på Kongsberg
- 1704 **Tomas Kasparsen Vogt** med kvinne **Randi Persdatter**, har hatt attest fra herr Schnitler til Norderhov, og denne er sett her, men skal siden ved en hendelse og et slags uhell være dem frakommet //
- Trolig døpt 1706 26/12 i Eiker, far: Kaspar Tomassen hammersmedsvenn ved Vestfossen - bgr 1767 3/9 på Kongsberg, 68 år, gift, kom for to-tre år siden fra Norderhov, men skal være født i bergstaden, ikke pensjonist (en Christian Kasparsen Vogt bgr 1766 3/4 på Kbg, 48 år, enkemann, sjaktstiger)
- Gift første gang med **Helle Jakobsdatter**, er i 1762 arbeider ved Sognedalens Jernværk - hun lever da
- Gift annen gang 1765 20/6 i Norderhov, han er enkemann - ved dåp 1765 6/10 opplyses at de nylig er kommet fra Sognedalen uten presteattest, men at de skal forskafe denne med det første
- Barn i første ekteskap: Kaspar, døpt 1737 29/9 i Garnisonsmenigheten, Chra
- Barn i annet ekteskap: Sidsel Marie, døpt 1765 6/10 på Kongsberg, bgr 1766 1/3, det opplyses at foreldrene er fra Norderhov og nå har fått attest fra herr Schnitler
- 1105 **Cathrine Persdatter Berg** el. Svenske, pike, tjener hos Jacob Schwingell
- Født ca 1740, bgr 1769 11/3 på Kongsberg, 29 år, angivelig født i Hole, ugift, tjente lenge hos Jacob Schwingell
- 1105 **Mikkel Eriksen Stiksrud** med kvinne **Eli Olsdatter**, har levert attest fra herr Hagerup til Hole, er hos Marte Ole Kittelsens //
- Mikkel Eriksen Stiksrud, født ca 1722, bgr 1780 24/6 i Kongsberg (hustruen i live)
- Gift 1751 25/11 i Hole - i 1762 var de husmannsfolk under Stiksrud på Tyristrand
- Barn: Olena, født ca 1764, bgr 1766 31/5 på Kongsberg, Mikkel oppgis å være fra Hole
- 0607 **Torger Persen Holmboe** med kvinne Marte Larsdatter, har levert attest fra herr Rynning til Vinger, han har ellers som ung karl kommunisert i bergstaden for to-tre år siden //
- Døpt 1726 13/10 i Hole, foreldre: Per Torgersen og Kari Johannesdatter Moskastet u. Mo i Steinsfjerdings (Kari bgr 1743 20/8 på Kbg, **se vedlegg**)
- Gift første gang 1764 16/2 i Vinger med Marte Larsdatter, bgr 1773 13/4, 46 år, født på Vinger, skifte 1773 16/4 på Kongsberg ved Svinegruven
- Gift annen gang 1774 4/10 på Kongsberg med Anne Margrete Johannesdatter
- Gift tredje gang med Mari Hansdatter Wennick, n. 1784, enke etter Jochum Andreas Falk
- Torger bgr 1783 4/6 på Kbg, 59 år, gift mann som fikk dødelig skade på Juels gruve, skifte 1784 6/5
- Barn i første ekteskap: Ole, døpt 1754 1/9 (før ekteskapet), Vinger, g. (1780 29/1 Kbg) Dorte Christine Jensdatter Fischer, bergmann, Tverrgaten på Kbg - Per, døpt 1764 18/11, Vinger, g. (1787 9/6 Kbg) Anne Cathrine Tronds-datter, skifte 1789 18/7 - Helene Marie, født ca 1768 - Johannes, født ca 1770, død 1831 21/2 på Kongsberg, gift (1801 11/6 Kbg) med Malene Thomasdatter Lind, født ca 1764, bgr 1838 19/2, Kongsberg
- Barn i annet ekteskap: Jochum Andreas, døpt 1776 1/6, Kongsberg

Register

Ambjørg Alvsdatter Sønsterud 1760 1008
Anders Alvsen Rua 1764 0306
(Anders Johansen Ringerike, salig) 1765 2010
Anna Persdatter svenske 1761 1406
Anne Malene Nilsdatter 1756 1105
Anne Marie Nilsdatter Moss 1758 1806
Anne Nilsdatter Berg 1761 0612
Berte Olsdatter Hønefossen 1762 2207
Birch, jomfru 1751 0909
Cathrine Persdatter Berg el. Svenske 1766 1105
Christoffer Christoffersen Kloth 1760 1506
Dorte Olsdatter Setrang 1761 0507
Edel Marie Luthsdatter 1752 2001
Eggert Gudbrandsen 1761 1902
Eli Olsdatter 1766 1105
Erik Olsen Solum 1764 1309
Gunhild Madsdatter Domholt 1761 1511
Guri Sjursdatter 1756 0111
Guri Torstensdatter Røsholmen el. Gomserud 1763 1407
Hans Jørgen Hansen Kyring 1760 1311
(Helle Jakobsdatter, salig) 1766 1704
Ingeborg Hansdatter Viul 1751 1306
Johan Eriksen Lund 1754 2909
Johannes Knutsen Nes 1766 0202
Jul Jensen Sørum 1758 1712
Jørgen Persen Lerberg 1763 1112
Karen Sophie Stoltenberg 1753 0305
Kari Engebretsdatter Bjørnstad 1757 1112

Kari Helgesdatter Kile 1753 2203
Kari Johannesdatter 1763 1906
Kirsti Olsdatter Moskastet el. Halstens 1753 2505
Kirsti Persdatter Hovi 1754 0705
Mads Eriksen Smitt 1761 2911
Mari Ottersdatter Vaker 1758 2910
Marte Marie Olsdatter Vaker 1751 1811
Marte Olsdatter (Hovde) 1753 1305
Mikkel Eriksen Stiksrud 1766 1105
Niels Høy 1763 18/10
Nils Andersen Rognerud 1761 1810
Nils Olsen Gjermundbu 1764 2110
Ole Gudbrandsen Trollsås el. Ringerike 1762 0512
Ole Rolvsen Dokka 1755 1512
Ole Sørensen Grinerud 1757 1808
Olena Jonsdatter Heieren 1759 0701
Per Sevaldsen 1751 2208
Randi Johansdatter Hønen 1758 2812
Rebekka Larsdatter 1760 1506, egentlig Anna Rebekka
Rønnaug Helgesdatter 1751 2801
Siri Halvorsdatter 1762 0202
Siri Olsdatter Egge 1762 1710
Steffen Rolvsen Vesterud 1759 0606
Tomas Kasparsen Vogt 1766 1704
(Tore Jensen Røsholmen el. Gomserud, salig) 1763 1407
Torger Persen Holmboe 1766 0607
Torger Tordsen Hov 1751 1306

Frederik V's monogram.

Vedlegg - disse kan ikke sees å ha gått til alters

Inger Christine Ellevsdatter, bgr 1757 16/4, 7 dager, død før hun kom i kirken, **Mari Olsdatter Holmestuas** datter, hun er kommet fra Lier med sin hjemmedøpte datter, far: Ellev Christensen Hennum, gårdmann fra Lier, hun hadde med attest fra herr Gjerdrum til Lier om sin altergang, falt i barselseng hos Henrik Christensen Kværk
Mari døpt 1721 1/1 i Norderhov, foreldre Ole Larsen (skifte 1725 15/1) og Ingjerd Haraldsdatter Holmestua i Haug, gjengift med Svend Jørgensen

Gjertrud Marie Lorentzdatter Wive, f. ca 1733

Refset 1776 23/5 i kirken for å ha forsømt altergang i seks år, siste gang skjedd 1769 2/10 i Hole, gammel besøvet pike fra Storøya i Hole, bor hos Per Persen Evju. Allerede 1758 7/1 befinner hun seg på Kongsberg, da hun står fadder for Christen Halvorsen Dokkas barn

Gudbrand Christoffersen Hjelle

Født ca 1711 i Norderhov, foreldre: Christoffer Olsen og Anne Taraldsdatter Hjelle i Strandefjeringen - bgr 1759 11/4 på Kongsberg, ungkar fra Norderhov, 48 år, døde i Dyremyr

Kari Ottersdatter Vaker, døpt 1721 20/4 i Norderhov, bgr 1785 11/7 på Kongsberg

g. (1748 22/6 Kbg) Per Larsen Biring, Kongsberg, f. ca 1728, død 1768 18/3 på Kongsberg, skifte 1768 20/3, Dyremyr, bergmann

Barn: Johannes, født ca 1750, n. 1768 - Ole, døpt 1754 5/4 på Kongsberg, bgr 1783 29/11 på Kongsberg, ugift - Anne Lisbet, født ca 1757, n. 1768 - Torine, døpt 1760 12/4 på Kongsberg, n. 1768

Kari Henriksdatter, f. ca 1729, bgr 1761 17/10 på Kongsberg, 32 år, fra Ringerike

g. Nils Rasmussen Bragernes - ikke viet i Norderhov eller Hole

Marte Hansdatter, se 1763 9/4: skifte etter Ingeborg Hansdatter Viul (kommunisert første gang 1751 13/6), foreldre: Hans Olsen og Marte Mortensdatter Gjermundbu i Haug - Marte Hansdatter er Ingeborgs ugifte søster, døpt 1726 3/11 i Norderhov, møter på barnas vegne og bor trolig på Kongsberg

Forhørene etter hattemakerfeiden

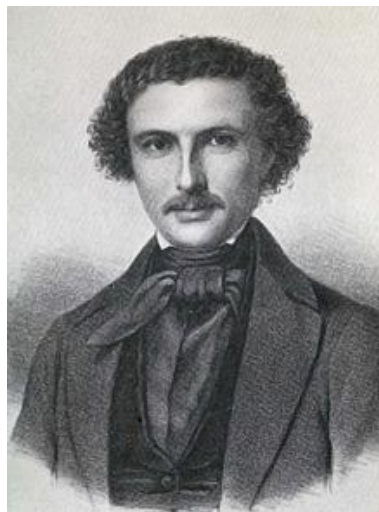
Del 2: Kommisjonsforhørene på Ringerike og i Christiania

Forhørene etter hattemakerfeiden sommeren 1851 ble gjenopptatt 9. oktober i Christiania der de lokale lederne ble avhørt, før man neste vår gikk over til å avholde kommisjonsavhør på Klekken.

Også her er kilden boken *Arbeidersagen. Udtog af Retsakterne Afd. 1-10: Udtog og Til-læg Bilag A-D, samt Dom*, med forhør og vitneforklaringer gjengitt i sammendrag for hver enkelt person på landsbasis. Den er lagt ut på Nasjonalbibliotekets nettsider.

Som i første del av artikkelen bringer vi et kort utdrag av forhørene for hver enkelt person som sogner til Ringerike.

S. H.

Marcus Thrane.

1. avdeling

1852 24/3 Forhør i Indre Sogn etter rekvisisjon av undersøkelseskommisjonen til opplysning om Gulbrand Larsen Sundløkkens forhold under hans reise omkring i distriktet (s 18-19).

1852 26/4 Kommisjonsforhør i Christiania. **Gulbrand Larsen Sundløkken** (10. dep.) (s. 19).

3. avdeling

1851 9/10 Kommisjonsforhør i Christiania.

Halsteen Knudsen (nr 13, nå 6. dep.) - redegjør for ulike detaljer (s. 45).

1851 10/10 Kommisjonsforhør i Christiania.

Johan Henrik Olsen Semmen (nr 14, nå 7. dep.) - benekter at fullmakten som ble forfattet 1. juni til sentralmøtet innebærer ulovlig maktanvendelse - han har heller ikke på sentralmøtet ivret for revolusjon, men har sagt at man kunne frykte revolusjon i hans hjembygd dersom befolkningen ikke fikk bedret sine kår - redegjør ellers for ulike detaljer (s. 45-47).

1851 11/10 Kommisjonsforhør i Christiania.

Helge Gunbjørnsen Tytodd (nr 16, nå 8. dep.), nå avdød, medlem av Ytre Ådalens arbeiderforening - bekrefter at han underskrev fullmakten av 1. juni, men dette innebar ikke at Semmen skulle oppfordre til ulovlig maktanvendelse - erkjenner at han i Glatvedgården oppfordret til å hindre at Knudsen ble arrestert, men benekter at han var anstifter av denne samlingen - redegjør ellers for ulike forhold (s. 47).

Semmen konfronteres med Tytodd, fastholder tidligere forklaring (s. 47).

Anders Hansen Gulspladsen (nr 52, nå 9. dep.) - bekrefter at han var med i samlingen 1. juni og undertegnet fullmakten som Anders Løkke - synes arbeiderne bør klage mer over de formuende bønder enn over regjering og storting - nekter for å ha vært anfører for møtet på Løkkemoen (s. 47-48).

1851 13/10 Kommisjonsforhør i Christiania.

Helge Gunbjørnsen Tytodd og **Anders Hansen Gulsplads** konfronteres om instruks for Semmen til sentralmøtet, men fastholder sine forklaringer (s. 48).

1852 27/4 Kommisjonsforhør i Christiania.

Johan Henrik Olsen Semmen erkjenner å ha opplest fullmaktsbrevet på sentralmøtet, og hadde også bedt om å få utarbeidet en husmannslov (s. 48-49).

1852 5/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Robsaahm (84. dep., 99. vitne), lensmann (s. 49-50), **Sonerud** (85. dep., 100. vitne) og **Peter Aas** (86. dep., 101. vitne), politiassistenter - redegjør for befrielsen av Knudsen (s. 50).

1852 5/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Anders Haraldsen eller **Anders Jensen Hønefos** (nr 31, 89. dep.), går under to farsnavn, og er identisk med avhørte Anders Jensen (53. dep.) - hevder nå at han ikke var blant dem som befridde Knudsen (s. 50-51).

Ole Rolfsen Gornes (medtaltale nr 140, nå 91. dep.) - fastholder sin tidligere forklaring (s. 51).

1852 8/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Gulbrand Larsen Kilebakken (nr 45, 96. dep.), husmann, 41 år; **Haaken Haraldsen Kilebakken** (nr 46, 97. dep.), skolelærer, 54 år; **Harald Haakensen** (nr 47, 98. dep.), 24 år, forrige deponents sønn, og **Truls Andersen Opppenhaugen** (nr 56, 99. dep.), arbeidsmann (s. 51) erkjenner å ha underskrevet fullmakten av 1. juni, og mener denne gjaldt alminnelig stemmerett (s. 51-52).

Thor Thorsen Kilebakken (nr 48, 100. dep.), arbeidsmann, 31 år, og **Lars Nilsen Kilebakken** (nr 49, 101. dep.), husmannssønn, 24 år - har også underskrevet fullmakten, og har ikke sett at det lå noen trusel i denne (s. 52).

1852 10/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Peter Iversen Hønenhagen (nr 30, nå 103. dep.) - hevder nå at han sto aller bakerst i folkesvermen da Knudsen ble befridd, og at han selv ikke har gjort annet enn ikke å fjerne seg da loven ble opplest (s. 52).

1852 11/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Mons Gulbrandsen Amundstua eller **Løkke** (107. dep.) - har undertegnet instruksen til Semmen der det framgikk at de skulle være klare for revolusjon, når alle arbeiderforeningene hadde bestemt seg for dette (s. 52).

Elen Johanne Andersdatter Vasslaus (108. dep., 141. vitne), gift med Magnus Monsen - beretter om Knudsens besøk på Vasslaus, der han hadde sagt at han reiste opp Ådalen for å samråde seg med folket (s. 52-53).

Magnus Monsen Vasslaus (109. dep., 136. vitne) snekker - hadde hørt Gulbrand Johnsrud under sin tale utenfor Glatvedgården si: *vi vil ikke noget Ondt; men løfte I Haanden mod os, saa Gud naade Eder*, og han antok at talen var rettet mot sorenskriveren som sto i det åpne vinduet i rettslokalet - forteller også at Knudsen i møtet på Johnsrud hadde sagt ham at han fryktet for å bli behandlet på samme måte som Harro Harring (s. 53).

Asle Eriksen Semmeneie (nr 41, 110. dep.), husmann og 46 år - erkjenner å ha underskrevet instruksen til skolelærer Semmen med påholden penn, og skjønnte ikke at det var noe ulovlig i dette (s. 53).

Asle Olsen Semmeneie (nr 42, 111. dep.), 66 år - kan selv ikke skrive, og kan ikke huske at han har latt noen undertegne sitt navn på instruksen, men tror nok at han kan ha tillatt dette (s. 53).

1852 12/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Helge Olsen Semmen (nr 43, 112. dep.), arbeidsmand, landvern, 27 år, bror av Johan Semmen, faren er Ole Ingebretsen - forklarer at instruksen til hans bror er skrevet etter farens diktat, og at han selv har undertegnet dokumentet, men han kan ikke se at sluttordene antyder noen trusel (s. 53).

Anders Mikkelsen Skollerudeie (nr 84, nå 114. dep.) - var tilstede i arbeidermøtet 1. juni på Løkke, der han undertegnet et dokument som ble opplest - etter dette hadde Semmen oppfordret forsamlingen til å være med dersom alle andre arbeiderforeninger besluttet seg til å gjøre opprør - han hadde vært med på å rope hurra da protokolltilførselen ble opplest utenfor Glatvedgården (s. 53-54).

John Gulbrandsen Skollerudeie (nr 93, 115. dep.), arbeidsmann, 20 år - kan ikke bestemt benekte å ha vært tilstede i møtet på Løkke, men minnes ikke at han har latt noen skrive sitt navn under et dokument, da han selv ikke kan skrive - han var ellers med i toget til Glatvedgården, der han ropte hurra etter opplesningen av protokolltilførselen (s. 54).

John Halvorsen Skollerudeie (nr 54, nå 116. dep.), identisk med den avhørte Johan Halvorsen Hallingby - redegjør for det som hendte på Løkkemoen, og benekter at han har skrevet under instruksen for Semmen (s. 54).

Mons Ellingsen Skollerudeie (nr 85, nå 117. dep.), identisk med den avhørte Mons Ellingsen Rundhaugen - erkjenner nå at hensikten med *Touren* til Hønefossen var å motsette seg arrestasjonen av Semmen, og at han har samtykket i at hans navn ble satt under dokumentet (s. 54-55).

Ole Syversen Skollerudeie (nr 79, nå 118. dep.) - var ikke tilstede på Løkkemoen, men var på Løkke 1. juni og lot sitt navn skrive under fullmakten for Semmen (s. 55).

1852 13/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Ole Jonassen Semmeneie (nr 94, nå 119. dep.) - var med på Løkkemoen, men kom etter at det var besluttet å ledsage Semmen til Hønefossen - da sorenskriveren spurte mengden om protokolltilførselen stemte overens med deres mening, ble det svart ja - han har også latt sitt navn skrive under instruksen for Semmen (s. 55).

Nils Johnsen Biring (nr 95, 120. dep.), arbeidsmann, 76 år - var ikke med i møtet 1. juni på Løkke, og tror ikke at han har latt noen sette sitt navn på noe dokument, tror temmelig bestemt at han ikke har latt sitt navn sette under noe dokument siden han gikk med i arbeiderforeningen, han kan selv ikke skrive - var tilstede ved møtet på Løkkemoen, og fulgte toget ned til Hønefossen uten at han fattet hvilket ærend de var i (s. 55).

Anders Pedersen Skollerudeie eller **Strandjordet** (nr 96, 122. dep.), husmann, 44 år - minnes ikke å ha vært med i møtet 1. juni på Løkke eller latt noen skrive hans navn på dokumentet, men nekter likevel ikke for muligheten av at han kan ha møtt der - han kom ikke til Løkkemoen før de hadde gått ut mot Hønefossen, men han sluttet seg likevel til toget, og vet ikke hva som skjedde i Glatvedgården (s. 55-56).

Gudbrand Olsen Skollerudeie eller **Erikspladsen** (nr 97, nå 123. dep.) - vil ikke innrømme å være kjent med Knudsens planer da denne bega seg til møtet på Jonsrud - kom for sent til møtet på Løkkemoen, men bega seg etter toget og kom sent om aftenen til Hønefossen - erkjenner å ha underskrevet eller latt underskrive instruksen til Semmen, men har ikke innsett at det lå noen trusel i sluttordene (s. 56).

Anders Pedersen Skollerudeie eller **Steenbraaten** (nr 98, 124. dep.), arbeidsmann, 30 år, bror av den avhørte musketér nr 83 Truls Pedersen - nekter å ha underskrevet instruksen for Semmen eller møtt opp der den ble utferdiget, men har hørt at det i møtet 1. juni på Løkke skal ha vært undertegnet folks navn enten de møtte eller ei - var på Semmen da han etter noe vegring sluttet seg til toget fra Løkkemoen til Hønefossen (s. 56-57).

Lucas Olsen Hvalseie (nr 64, nå 125. dep.) - vedblir sin forrige forklaring, og nekter å ha vært tilstede i møtet på Løkke, og har ikke tillatt noen å skrive hans navn under instruksen for Semmen (s. 57).

1852 14/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Syver Olsen Skollerudeie (nr 99, 126. dep.), husmann, 56 år - hans navn står under instruksen for Semmen, men han benekter å ha vært med på Løkke, og kan ikke minnes å ha tillatt noen å skrive hans navn under dokumentet - han kom for sent til møtet på Løkkemoen, men fulgte etter toget til Hønefossen (s. 57).

Peder Andersen Skollerudeie (nr 100, 127. dep.), husmann, 62 år - hans navn står under instruksen for Semmen, men han var ikke med på Løkke, og har ikke tillatt noen å skrive på hans navn - var på Løkkemoen og fulgte med toget til Hønefossen, men var ikke ved Glatvedgården da protokolltilførselen ble opplest (s. 57).

Ingebret Mikkelsen Grønvoldseie (nr 101, nå 128. dep.) - var med i møtet på Løkke, men skrev ikke under instruksen, da både han og Elling Semmen uttalte seg mot en beslutning om å delta i opprør - han skriver nå sitt navn for å vise at hans håndskrift er annerledes - var også på Løkkemoen, og fulgte med til Hønefossen, men var ikke tilstede i Glatvedgården (s. 57-58).

Peder Gudbrandsen Grønvoldseie eller **Svendsrud** (nr 69, nå 129. dep.) - benekter å ha vært med på Løkke, og har ikke undertegnet eller latt noen underskrive hans navn på noe dokument (s. 58).

Nils Clemmetsen Skollerudeie eller **Strømstøa** eller **Oppeneie** eller **Finbraatten** (nr 73, nå 131. dep.) - var med i møtet på Løkke, og erkjenner å ha underskrevet instruksen for Semmen (s. 58).

1852 15/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Arne Knudsen Hallingbyeie (nr 66, nå 132. dep.) - var tilstede på Løkkemoen, og hørte Gulbrand Johnsen tale dagen etter i Glatvedgården - var også med i møtet på Løkke, der han hadde tillatt at hans navn ble satt under instruksen til Semmen, selv om han skjønnte at både instruksen og sluttordene var ulovlige (s. 58-59).

Asle Trulsen Hallingbyeie (nr 102, 133. dep.), arbeidsmann, 30 år - var tilstede ved samlingen på Løkke, og har selv underskrevet instruksen for Semmen - var også med i møtet på Løkkemoen der de ble enige om å følge Semmen til Hønefossen, og var også med i Glatvedgården (s. 59).

Hans Olsen Hallingbyeie (nr 103, 134. dep.), arbeidsmann, 26 år - var med i møtet på Løkke, der han skrev sitt navn på instruksen for Semmen - var også med i møtet på Løkkemoen og fulgte med til Hønefossen (s. 59).

Lars Gulbrandsen Hallingbyeie (nr 65, nå 135. dep.) - henholder seg til sin forklaring, var også med ved møtet på Løkke, og erkjenner å ha undertegnet instruksen for Semmen (s. 59).

Ole Olsen Hallingbyeie (nr 104, 137. dep.), arbeidsmann, 22 år - minnes ikke å ha vært på noe møte og undertegnet et dokument, men finner det mulig at navnet på instruksen for Semmen kan være påskrevet med hans samtykke - var med på Løkkemoen, fulgte med til Hønefossen og var tilstede ved Glatvedgården (s. 59-60).

Gudbrand Gudbrandsen Brentebraaten (nr 70, nå 138. dep.) - benekter å ha vært i samlingen på Løkke, og har ikke tillatt noen å undertegne fullmakten til Semmen for seg, selv kan han ikke skrive (s. 60).

Johan Hansen Mælingen eller **Semmeneie** (nr 105, 139. dep.), husmann, 49 år - var i møtet på Løkke, og samtykket i at hans navn ble påtegnet, gjør ellers oppmerksom på at to møter ble holdt på Løkke med to-tre ukers mellomrom da det første møtet ikke var godt nok besøkt - var med i møtet på Løkkemoen, og var tilstede ved Glatvedgården der protokollasjonen ble opplest av sorenskriveren til bifall av Johan Semmen, Helge Tytødden og Anders Gulspladsen, mens han selv ikke var enig - hørte også Gulbrand Johnsrud tale om at dersom Stortinget ikke godtok noen av deres krav, ville nøden bli så stor at de ble tvunget til å gripe til makten (s. 60-61).

Hønefossen ca 1910. Foto: Adolf Johansen. Buskerud fylkesfotoarkiv.

1852 17/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Hans Olsen Brubraaten (ikke Bubraaten) eller **Hvalseie** (nr 82, nå 141. dep.) - var ikke tilstede på møtet da instruksen for Semmen ble behandlet, men minnes å ha gitt tillatelse til å undertegne med hans navn (s. 61).

Ole Haraldsen Hvalseie (nr 106, 142. dep.), husmann, 51 år - var med i samlingen på Løkke og har latt sitt navn undertegne på instruksen - var også med på Løkkemoen, fulgte Semmen til Hønefossen og var tilstede ved Glatvedgården da protokolltilførselen ble opplest, men oppfattet ikke hva den gikk ut på (s. 61).

Syver Bjørnsen Hvalseie (nr 107, 143. dep.), 57 år - har gitt sitt samtykke til å undertegne instruksen for Semmen, men er usikker på om han var tilstede på noe møte - var med på Løkkemoen, fulgte med toget til Hønefossen og var tilstede ved Glatvedgården (s. 61-62).

Truls Pedersen Skollerudeie (nr 55, nå 144. dep.), hans bror er Anders Pedersen Steenbraaten - sier nå at det ikke var på grunn av likefremme trusler at han fulgte med i toget til Hønefossen, men at man bare hadde sagt at han skulle være med - var tilstede i møtet på Løkke og lot sitt navn undertegne på instruksen (s. 62).

Peder Pedersen Semmeneie den eldre (nr 77, nå 145. dep.), fastholder sin tidligere forklaring - var med ved Glatvedgården uten å oppfatte sorenskriverens ord - var også med på Løkke og underskrev instruksen (s. 62).

1852 18/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Fredrik Jørgensen Hvalseie (nr 51, nå 146. dep.) - forklarer seg om ulike forhold, og benekter at han har sagt at det skulle bli revolusjon over alle bygder (s. 62-63).

Palme Gudbrandsen Tangen (nr 108, 147. dep.), husmann, 52 år - erkjenner å ha underskrevet instruksen for Semmen, men ser ikke at det lå noen trusel i slutningsordene - var med i møtet på Løkkemoen og med på å ledsage Semmen til Hønefossen - var også tilstede i Glatvedgården der han hørte protokollen bli opplest, og skjønte nok at dette var galt, men opponerte ikke - deltok i fanetoget samme aften (s. 63).

Ole Ingebretsen Semmen (nr 40, nå 148. dep.) henholder seg til sin tidligere forklaring - erkjenner å ha undertegnet instruksen for sentralmøtet, men benekter at sluttordene, som han selv hadde latt nedskrive etter diktat, hadde til hensikt å true Stortinget (s. 63).

Peder Johannesen Skollerudeie (149. dep., 145. vitne) - var tilstede på Løkke og undertegnet instruksen (s. 63).

Ole Halvorsen Oppenhøgen (nr 50, 153. dep.), husmann, 39 år - erkjenner å ha undertegnet instruksen (s. 63).

1852 21/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Ole Thorsen Dølerud eller **Hallingbyeie** (nr 71, nå 156. dep.), avhørt under navn av Pederspladsen eller Semmeneie - hevder nå at han ikke møtte på Løkkemoen, men sluttet seg til toget til Hønefossen underveis - var 1. juni på Løkke og lot sitt navn underskrive på dokumentet som Semmen leste opp (s. 64).

Anders Helgesen Smit eller **Grønvoldseie** (nr 68, nå 157. dep.) - møtte på Løkkemoen og var med i toget til Hønefossen, var tilstede i Glatvedgården, men var ikke der da sorenskriveren leste opp protokollen - var med 1. juni på Løkke og undertegnet instruksen for Semmen (s. 64).

Halvor Helgesen Skollerudeie (nr 74, nå 158. dep.) - var tilstede på Løkke og undertegnet instruksen (s. 64).

Nils Syversen Skollerudeie (nr 44, 159. dep.), skomaker, 42 år - var tilstede på Løkke og lot *stiltiende* sitt navn sette under instruks for Semmen (s. 64).

1852 22/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Lars Helgesen Skollerudeie (nr 109, 160. dep.), husmann, 52 år; **Halvor Thomassen Somdalseie** (nr 110, 161. dep.), arbeidsmann, 37 år (s. 65), og **Ole Torkelsen Somdalseie** eller **Sjursandmoen** (nr 111, 162. dep.), husmann, 36 år - var tilstede på Løkke og lot sine navn sette under instruks (161. dep. skrev sitt eget navn) - de var med på Løkkemoen og i toget til Hønefossen, og var tilstede ved Glatvedgården der protokollasjonen ble opplest, og 161. og 162. dep. oppfattet av denne at medlemmene av Øvre og Ytre Ådalens arbeiderforeninger var ferdige til på første vink å utbryte i en revolusjon, noe de protesterte mot (s. 65-66).

Anders Gudbrandsen Lystig (nr 125, 163. dep.), og **Christian Gudbrandsen Lystig** (nr 112, 164. dep.), hans bror, arbeidsmann, 30 år, ikke militær - de kan ikke huske å ha møtt opp og undertegnet instruks for Semmen - de kom til møtet på Løkkemoen da dette var slutt og gikk med til Hønefossen, og var også tilstede i Glatvedgården (s. 66).

Peder Pedersen Semmeneie den yngre (nr 76, nå 165. dep.), nå i tjeneste på *Tjørvingen* (vel Fjøsвика) - nekter for å ha vært med i møtet 1. juni på Løkke, og har ikke undertegnet fullmakten til Semmen (s. 66).

Bjørn Syversen Lia eller **Vestre Bergsundeie** (nr 87, nå 166. dep.) - var tilstede på Løkke og lot sitt navn sette under instruks for Semmen, men hadde ikke forstått meningen med sluttordene (s. 66).

Ole Arnesen Lia eller **Vestre Bergsundeie** (nr 89, nå 167. dep.), uttjent som landvern sist nyttår, ble om våren forrige år oppfordret til å melde seg ut av arbeiderforeningen - minnes ikke med sikkerhet om han var med i samlingen 1. juni på Løkke, men kan ha gitt samtykke til å sette sitt navn under instruks (s. 67).

1852 24/5 Kommisjonsforhør paa Klekken i Norderhov.

Ole Jensen Røste (nr 59, nå 168. dep.) - var tilstede på Løkke og undertegnet instruks for Semmen (s. 67).

Peder Jensen Røste (nr 58, 169. dep.), 25 år, ridende jeger nr 96 ved Totenske eskadron, arbeidsmann, bror av forrige deponent - erkjenner å ha undertegnet instruks for Semmen, men var ikke tilstede på Løkke - var med i møtet på Løkkemoen og i toget til Hønefossen, meldte seg etter dette ut av arbeiderforeningen (s. 67-68).

Christian Aslesen (nr 114, 170. dep.), tjenestegutt på Fjøsвика, 21 år - kom til Løkkemoen da møtet var ferdig og gikk med i toget til Hønefossen, hørte sorenskriveren lese opp protokollen i Glatvedgården (s. 68).

Jens Pedersen Røste (nr 56, nå 171. dep.) - var tilstede på Løkke og undertegnet instruks for Semmen, og erklærer at han ikke innså at det lå noen maktanvendelse i dokumentet (s. 68).

Harald Klemmetsen Strømmen eller **Vestre Bergsundeie** (nr 57, 172. dep.), 34 år - var tilstede på Løkke og undertegnet instruks for Semmen - var med i møtet på Løkkemoen og i toget til Hønefossen, hørte sorenskriveren lese opp protokollen i Glatvedgården, men minnes ikke at forsamlingen svarte ja til dette (s. 68).

Gudbrand Gudbrandsen Lia eller **Vestre Bergsundeie** (nr 88, nå 174. dep.) - tillegger at han underveis til Hønefossen hørte det ble sagt at om Semmen ble arrestert, skulle de alle sammen forlange seg arrestert (s. 68).

1852 25/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Ole Helgesen Lia eller **Vestre Bergsundeie** (nr 60, nå 177. dep.) - var tilstede 1. juni på Løkke og undertegnet instruks for Semmen, men innså ikke at det lå noen trusel i dette (s. 69).

Nils Jensen Hvidmyr eller **Østre Bergsundeie** (nr 91, nå 178. dep.) - vil fortsatt ikke erkjenne at hensikten med toget til Hønefossen var å motsette seg arrestasjonen av Semmen (s. 69).

Christoffer Larsen Somdalsbraaten (nr 113, 179. dep.), husmann, 57 år - innfant seg på Løkkemoen etter at toget var gått ut, men gikk med til Hønefossen, og var tilstede i Glatvedgården (s. 69).

Nils Gudbrandsen Aasterud eller **Østre Bergsundeie** (nr 92, nå 181. dep.) - bekjenner nå at hensikten med toget til Hønefossen var å motsette seg arrestasjonen av Semmen (s. 69).

Gudbrand Gudbrandsen Aasterud eller **Østre Bergsundeie** (nr 86, nå 183. dep.) - var med på vendereisen til Røste, men vet bare at de skulle følge Gulbrand Johnsrud til Hønefossen (s. 69-70).

Jacob Torkelsen Bergsund eller **Lystig** (174. dep., 162. vitne), arbeidsmann - ble oppfordret av Fredrik Hvals-eie og Anders Gulpladsen til å delta i *Touren* til Hønefossen, men ble ikke med, og hørte senere at toget hadde gjort vendereis som følge av krigsfolkets ankomst (s. 70).

1852 7/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Ingebrigt Gudbrandsen Flattum eller **Flaskerudeie** (nr 115, 185. dep.), husmannssønn, 26 år - medlem av arbeiderforeningen, innfant seg på Løkkemoen etter at toget var marsjert ut, gikk med til Hønefossen, og var tilstede i Glatvedgården, der han forholdt seg taus mens den forsamlede mengden ropte ja (s. 70).

Anders Torkelsen Sollid eller **Fjøsviceie** (187. dep., 196. vitne) - var ikke tilstede på Løkkemoen og Johnsrud, men deltok etter oppfordring i toget mot Hønefossen som stoppet opp ved Røste (s. 70).

Borger undertrykker arbeider - fra *Arbeider-Foreningernes Blad* (1851).
Borgeren bærer sin høye hatt, mens arbeideren bruker en type lue som var blitt populær på denne tiden, men som også gjorde at landets hattemakere - blant dem Halsteen Knudsen - nærmest ble arbeidsløse.

1852 8/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Fredrik Olsen Gryte (192 A. dep., 168. vitne) gårdbruker - var med på møtet 27. juli på Jonsrud, der det ble besluttet å gå mot Hønefossen *for at forlange sig arresteret Allesammen, saafremt Formændene skulde arresteres* - han frarådet dette, men Knudsen svarte at *hvo som ikke er med os er mod os* - han snakket også med Gudbrand Johnsrud som var tvilrådig, men likevel erklærte at han gikk med i toget (s. 70-71).

Knud Andersen Nordby eller **Strandeeie** (192 B. dep., 175. vitne), husmann, 27 år - kom til Jonsrud etter at toget var gått, men fulgte med til Strømsjø, der de møtte dem som hadde gjort vendereis ved Røste (s. 71).

1852 9/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Anders Olsen Solum (193. dep., 173. vitne) husmannssønn - kom til Jonsrud da toget til Hønefossen skulle gå, men det stoppet ved Røste (s. 71-72).

Klemet Gudbrandsen Kornbraaten eller **Flaskerudeie** (nr 116, 194. dep.), husmann, omtrent 47 år - innfant seg på Løkkemoen da forsamlingen var reiseferdig, gikk med til Hønefossen, og var tilstede i Glatvedgården der han merket seg at prost Bruun gikk rundt og advarte de møtende (s. 72).

Anders Andersen Flata eller **Flaskerudeie** (nr 117, 195. dep.), husmann, 48 år - var på Løkkemoen, gikk med toget til Hønefossen, og var tilstede i Glatvedgården da sorenskriveren leste protokollasjonen, men kan ikke minnes om han selv var blant dem som svarte ja (s. 72).

Even Pedersen Odden eller **Flaskerudeie** (nr 118, 196. dep.), 47 år - var på Løkkemoen, gikk med til Hønefossen og var tilstede i Glatvedgården, men ikke da sorenskriveren leste protokollasjonen - han var ikke med i møtet på Jonsrud, men sluttet seg til toget som stanset på Røste (s. 72).

1852 10/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Gudbrand Olsen Solum eller **Strandeeie** (197. dep., 174. vitne), husmannssønn - ankom til Strømsjø da det på Gulbrand Johnsruds initiativ votert om de skulle dra videre eller vende om (s. 73).

Torggrim Olsen Haugerud (199. dep., 180. vitne) gårdbruker - var på møtet på Jonsrud, hørte at de forsamlede ville motsette seg at noen ble arrestert ved Hønefossen såfremt man ikke ville arrestere dem alle (s. 73).

Ole Jensen Nordby eller **Strandeeie** (200. dep., 176. vitne), husmannssønn - hørte at hensikten med reisen var å få rede på om Gulbrand Johnsrud skulle arresteres, og i så fall forlange seg alle sammen arrestert (s. 73).

Jan Jansen Nordby eller **Strandeeie** (202. dep.) - hørte Knudsen be de frammøtte på Jonsrud følge med til Hønefossen og hindre at han og Gulbrand Johnsrud ble arrestert, mens Johnsrud sa at ingen måtte motsette seg hans arrestasjon - da de ved Røste fikk vite at artilleri var ankommet Norderhov, snudde de etter Johnsruds ønske, mens Knudsen ba dem fortsette - en votering på Strømsjø ga bare få stemmer for å gå videre (s. 73).

Hans Andersen Renna (203. dep., 163. vitne) - deltok i voteringen som Gulbrand Johnsrud hadde bedt om ved Strømsjø, men forsto ikke at voteringen skulle fremme noen beslutning (s. 73).

1852 11/6 Kommisjonsforhør på Strande i Ådalen.

Thorkild Thorkelsen Elsrud (205. dep., 177. vitne), innerst, bror av Gulbrand Thorkelsen Johnsrud - var tilfeldig på Jonsrud søndag 27. juli og fulgte med i toget, men stoppet ikke som de andre ved Røste idet han hadde ærend i Stavlundstøa (s. 73-74).

Peder Fingalsen Rolid eller **Elsrudeie** (206. dep.) - var med på Jonsrud, vendte om på Røste, og var med i voteringen ved Strømsstøa (s. 74).

Jens Nilsen Moen eller **Vikereie** (207. dep.), husmann - var med på Jonsrud og vendte om ved Røste (s. 74).

Palme Fingalsen Engen eller **Vikereie** (208. dep.), husmann - var med i samlingen på Jonsrud og hørte Gulbrand Johnsrud advare mot å sette seg til motverge dersom de skulle bli arrestert - ved Røste oppfordret Johnsrud dem til å dra tilbake, mens Knudsen ba dem gå videre til Hønefossen (s. 74).

1852 12/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Jan Størksen Haglkjærabraaten eller **Fjøsviceie** (210. dep., 163. vitne) husmann - hadde hørt at hensikten med reisen var å henvende seg til amtmannen for å erfare hvorfor Gulbrand Johnsrud skulle arresteres (s. 74).

Gulbrand Haakensen Opprud eller **Vikereie** (211. dep.), husmann - forklarer seg om det som skjedde på reisen og ved Strømsstøa (s. 75).

Gulbrand Christophersen Ramberget eller **Enger** (213. dep., 178. vitne) gårdbruker - var med på Jonsrud ned til Røste, og hørte at Gulbrand Johnsrud ikke ville at noen skulle bruke makt for å forhindre arrestasjon (s. 75).

Lars Knudsen Maristua eller **Haugerudeie** (217. dep.), innerst - var med på Jonsrud, der det ble vedtatt å følge med Gulbrand Johnsrud for å høre om han hadde overskredet sin fullmakt, og fikk med toget til Røste (s. 75).

1852 14/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Gulbrand Johnsrud (nr 15, 218. dep.) - erkjenner å ha holdt en tale i Glatvedgården, og tør ikke benekte at talen kan ha inneholdt en oppfordring til å sette makt mot makt, men dette gjaldt et mulig tilfelle i framtida - han hadde ingen annen hensikt med møtet på Jonsrud enn å redegjøre hva som var skjedd ved Hønefossen, men da det ble besluttet å dra dit igjen, advarte han mot å gjøre motstand dersom han skulle bli fengslet (s. 75-76).

1852 15/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Lars Jensen Renneheimen eller **Finsandeie** (221. dep., 195. vitne) husmannssønn - var med toget til Røste, og hørte at Gulbrand Johnsrud advarte mot å motsette seg fengsling av ham, om dette skulle skje (s. 76).

Amund Haakensen Opprud eller **Vikereie** (224. dep.), innerst - var med på Jonsrud og hørte Knudsen be de frammøtte gjøre motstand om han ble arrestert, som også Frederik Hvalseie og Anders Gulpladsen oppfordret til, men hørte ikke at andre sa seg enig i dette - var med til Røste og ved voteringen i Strømsstøa (s. 76).

1852 16/6 Kommisjonsforhør paa Vestre Bergsund i Ådalen.

Anders Andersen Flata eller **Flaskerudeie** (nr 117, 195. dep.) - erkjenner å ha vært med på å velge Gulbrand Johnsrud som representant ved arbeidernes sentralmøte, og det da falt ytringer om å gripe til maktanvendelse, men han kan ikke nevne noen av disse ved navn, uten muligens Anders Hansen Gulspladsen (s. 76).

Ole Andersen Oset (225. dep., 199. vitne) - var med på Jonsrud, der det ble besluttet å følge Gulbrand Johnsrud til Hønefossen, fulgte med toget til Røste og tilbake til Strømsstøa, der voetring ble foretatt (s. 76-77).

Elling Olsen Semmen (nr 53, nå 226. dep.) - erkjenner å ha undertegnet instruksen til hans bror Johan Semmen, men vil ikke være med på at sluttordene var ment som en trusel mot Stortinget (s. 77).

1852 23/6 Kommisjonsforhør i Christiania.

Johan Henrik Olsen Semmen benekter at han eller noen annen i møtet 1. juni på Løkke kom med forslag om å delta i en revolusjon - forklarer seg detaljert om underskriftene på instruksen - benekter påstanden fra Johan Mælingen (139. dep.) om at han i Glatvedgården hadde gitt bifall til Fredrik Hvalseie og Elling Semmens protokollasjon, da han ikke hadde hørt sorenskriverens opplesning av denne (s. 77).

Helge Gunbjørnsen Tytodd kan ikke bekrefte påstanden fra Mons Amundstua (107 dep.) om at Johan Semmen og Anders Gulspladsen hadde foreslått å være klare for revolusjon om den utbrøt et annet sted (s. 77-78).

4. avdeling

1851 9/9 Kommisjonsforhør i Christiania.

Halsteen Knudsen konfronteres med vitneutsagn fra sentralmøtet, hevder fortsatt at han uttalte seg mot å holde demonstrasjon, og har heller ikke sagt at arbeiderne skulle gå på med makt og ta våpen på en teltbod (s. 6-7).

1852 10/1 Kommisjonsforhør i Christiania.

Halsteen Knudsen fastholder sin tidligere forklaring om hva som skjedde på sentralmøtet (s. 33).

Angjældende No. 13, 6te Deponent. Hattemager Halsten Knudsen. Han blev ligesom de 3 foregaaende Deponenter paanyt examineret om, hvad der i Centralmødet påserede med Hensyn til Spørgsmaalet om Revolution; men han vedbliver fremdeles sin ældre Forklaring, at dertil ikke blev opfordret eller desangaaende vøteret. Isærdeleshed benægter han 19de og 20de Deponenters Udsagn, om, at Inqvisten selv var blandt dem der ivrede for Revolution. End ikke at der, som af 19de Deponent udsagt, blev foretaget en Prøvevotering om Revolution og at Inqvisten, som af bemeldte Deponent udsagt, derunder stemte for Revolution, kan han erindre. Han benægter fremdeles at have udtalt sig for en Demonstration, og isærdeleshed for en Demonstration, hvis Diemed skulde være at forlange en konstituerende Forsamling og Grundlovens Revision, saaledes som udsagt af 19de, 22de og 29de Deponenter.

Johan Henrik Olsen Semmen benekter at han på sentralmøtet uttalte seg for revolusjon (s. 33).

1852 24/3 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Gulbrand Andersen Gran (75. dep., 96. vitne), tidligere forhørt på Hadeland - kan ikke minnes at det på sentralmøtet ble votert om revolusjon (s. 63-64).

1852 27/4 Kommisjonsforhør i Christiania.

Johan Henrik Olsen Semmen fastholder sin forklaring fra sentralmøtet, men bemerker at han tredje dagen forlot møtet før forhandlingene var bragt til ende (s. 67).

1852 4/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Hans Christensen Fjeld (83. dep., 90. vitne) - fastholder i store trekk sin tidligere forklaring, og legger til at han hadde oppfattet Theodor Abildgaards foredrag som oppfordring til revolusjon (s. 70).

1852 5/5 Kommisjonsforhør på Klekken i Norderhov.

Niels Ottersen Hostad (87. dep., 81. vitne) - avgir nå en mer omstendelig forklaring fra sentralmøtet, der Abildgaard hadde holdt et *stridt* foredrag om å gjøre revolusjon - mener at Knudsen og Semmen var stemt for revolusjon, og Semmen hadde også talt for en revolusjonær adresse, som han selv stemte mot - var sikker på at Knudsen hadde talt om at det var tilstrekkelig våpenforråd på telthusene, om man skulle beslutte seg til å gripe til makten (s. 71-72).

1852 14/6 Kommisjonsforhør på gården Strande i Ådalen.

Gulbrand Torkelsen Johnsrud (nr 15, 218. dep.) - oppgir at han ble valgt som representant til sentralmøtet i et møte på Johnsrud eller Viken, men minnes ikke tidspunktet for dette - fastholder sin tidligere forklaring om det som skjedde på sentralmøtet, og benekter at han skulle ha votert eller talt for å gjøre revolusjon (s. 72).

1852 24/6 Kommisjonsforhør i Christiania.

Mons Gudbrandsen Løkke eller **Amundstua** (107. dep.), opplyses nå å være utvandret til Amerika (s. 73).

5. avdeling

1852 16/8 Christiania stifts aksjonsordre til overrettssakfører Paludan.

Det anmodes om at det tiltales og erverves dom over 149 navngitte personer, de fleste fra Ringerike.

1852 3/9 Sesjon i Christiania.

Halsteen Knudsen (nr 13, nr 15 i aksjonsordren) - fastholder sine tidligere forklaringer, og tillegger at han på Løkkemoen ba de frammøtte om å rekke hendene i været, men kun for å se hvor mange som ville følge med til Hønefossen - han ber tilført at han under forhøret 22. juli så mange mennesker utenfor rettslokalet, og da han fryktet ulovligheter, fikk han sorenskriverens tillatelse til å gå ut og formane til ro (s. 4).

Johan Henrik Olsen Semmen (nr 14, nr 16 i aksjonsordren) - gjør noen endringer i tidligere forklaringer (s. 4-5).

1852 4/9

Helge Tytoddén (nr 16, nr 18 i aksjonsordren), senere avdød - vedtar sine tidligere forklaringer (s. 5).

Anders Hansen Gulspladsen (nr 52, nr 61 i aksjonsordren) - vedtar sine tidligere forklaringer, men med flere merknader - han har ikke truet bøndene med revolusjon, og kan heller ikke minnes at han i møtet på Løkke skal ha støttet Semmens forslag om å være klare på første vink - han husker ikke å ha sagt at den som ville arrestere Semmen skulle kastes over broene, men han var da overstadig beskjenket (s. 5-6).

En rekke personer, samtlige tiltalte, blir i september 1852 framført ved daglige sesjoner på Klekken for å ta stilling til tidligere avgitte forklaringer:

- 7/9:** Arne Knutsen Hallingbyeie fragår delvis sin tidligere forklaring, mens Anders Larsen Sundløkken, Anders Marigaard, Ole Olsen Mælingen (s. 6), Nils Andersen og Peder Olsen Olslund (s. 7) vedtar. **Iver Jensen Øen** erkjenner at Knudsen 22. juli hadde bedt de tilstedeværende å motsette seg hans arrestasjon, og selv hadde han vært inne i Knudsens hus (s. 6).
- 8/9:** Hans Nilsen Holt, Theodor Andersen Hønefoss, Knud Andersen Støa eller Vesterneie, Jens og Helge Johnssonner Hønefoss, Hans Andersen Damstuen (s. 7) og Fredrik Jørgensen Hvalseie (s. 8) fastholder sine tidligere forklaringer.
- 9/9:** Edvard Helgesen Hønefoss fragår sin tidligere forklaring; Peder Iversen Hønenhagen og Anders Haraldsen eller Jensen Hønefoss vedtar, mens Nils Kittilsen Hønefoss (s. 8), Thorkel Ellingsen Spinderud, Thorger Andersen Hattinger, Christian Pedersen Hønefoss, Ole Mikkelsen Hønefoss og igjen Peder Olsen Olslund (s. 9) fragår sine tidligere forklaringer.
- 10/9:** Iver Olsen Snaret vedtar sin tidligere forklaring mens Jens Helgesen Gjermundbo endrer sin; Ole Ingebretsen Semmen, Helge Olsen Semmen, Asle Eriksen Semmeneie, Asle Olsen Semmeneie eller Jørgensplads og Nils Syversen Skollerudeie (s. 10) fastholder sine forklaringer.
- 11/9:** Gulbrand Larsen Kilebakken og Haaken Haraldsen Kilebakken fastholder sine tidlige forklaringer, mens Thore Thoresen Kilebakken, Lars Nilsen Kilebakken og Harald Haakensen Kilebakken gjør endringer; Ole Halvorsen Oppenhausen (s. 11) vedtar sin tidligere forklaring.
- 13/9:** Elling Olsen Semmen gjør en endring i sin tidligere forklaring, mens musketér John Halvorsen Hallingby, musketér Truls Pedersen Skollerudeie (s. 11), Jens Pedersen Røste, Harald Klemetsen Strømmen, ridende jeger Peder Jensen Røste, Ole Jensen Røste og Ole Helgesen Lia (s. 12) vedtar.
- 14/9:** John Nilsen Hvitmyhr eller Østre Bergsundeie, Nils Arnesen Somdalseie og Ole Bendixen Hvalseie gjør endringer i sine forklaringer; Lukas Olsen Hvalseie (s. 12), Lars Gulbrandsen Hallingbyeie og Gudbrand Gudbrandsen Grønvoldseie vedtar, mens Peder Gudbrandsen Svendsrud eller Grønvoldseie delvis fragår (s. 13).
- 15/9:** Ole Thorsen Dølerud, Gudbrand Gudbrandsen Brentebraaten, Christoffer Arnesen Grønvold, Nils Klemetsen Finbraaten (s. 13) og Halvor Helgesen Skollerudeie vedtar sine tidligere forklaringer, mens Peder Pedersen Semmeneie den eldre og Syver Gulbrandsen Hvalseie gjør små endringer; Ole Syversen Skollerudeie (i forhør kalt Ole Løkkemoen) og Helge Syversen Hval vedtar, mens Truls Pedersen Simarud gjør en endring; Hans Olsen Brubraaten eller Hvalseie og Anders Helgesen Smit eller Grønvoldseie (s. 14) vedtar.
- 16/9:** Halsten Nilsen og Anders Mikkelsen, begge på Skollerudeie, vedtar sine tidligere forklaringer, mens Mons Ellingsen Rundhaugen eller Skollerudeie på ett punkt tilbakekaller sin; John Gulbrandsen Skollerudeie, Ole Jonassen Semmeneie, Anders Pedersen Stenbraaten eller Skollerudeie og Anders Pedersen Strandjordet eller Skollerudeie (s. 15) vedtar sine forklaringer, mens Gudbrand Olsen Erikspladsen eller Skollerudeie gjør en endring; Syver Olsen og Peder Andersen, begge på Skollerudeie, fastholder sine forklaringer, mens Ingebret Mikkelsen Grønvoldseie gjør noen endringer (s. 16).
- 17/9:** Asle Trulsen Hallingbyeie, Jonas Hansen Mælingen, Hans Olsen Hallingbyeie eller Dæmningen (s. 16), Ole Olsen Hallingbyeie, Ole Haraldsen Hvalseie, Syver Bjørnsen Hvalseie, Palme Gudbrandsen Tangen eller Semmeneie og Lars Helgesen Skollerudeie vedtar alle sine forklaringer (s. 17), men Jonas Mælingen gjør en mindre endring.
- 18/9:** Nils Johnsen Biring, Per Persen Semmeneie den yngre, Gudbrand Gudbrandsen Aasterud eller Østre Bergsundeie, Bjørn Syversen Lia eller Vestre Bergsundeie (s. 17), Gudbrand Gudbrandsen Lia eller Vestre Bergsundeie vedtar sine forklaringer, mens Ole Arnesen Lia eller Vestre Bergsundeie går tilbake til sin første forklaring, og Erik Gudbrandsen Amundstua fragår sin; Nils Johnsen Hvitmyhr eller Østre Bergsundeie vedtar, mens også Nils Gudbrandsen Aasterud eller Østre Bergsundeie går tilbake til sin eldste forklaring; Halvor Thomassen Somdalseie eller Værket, Ole Thorkelsen Somdalseie eller Sjursandsmoen, Christian Gudbrandsen Lystig og Christopher Larsen Somdalsbraaten (s. 18) henholder seg til sine tidligere forklaringer.
- 20/9:** Christian Aslesen Fjøsvisken, Embret Gudbrandsen Flatum eller Flaskerudeie (s. 18), Klemmet Gudbrandsen Kornbraaten eller Flaskerudeie, Anders Andersen Flata eller Flaskerudeie, Eling Pedersen Odden eller Flaskerudeie vedtar alle sine eldre forklaringer (s. 19).

1852 24/9 Sesjon på Christiania rådstue.

Gulbrand Torkelsen Johnsrud (nr 15, tiltalt nr 17) - henholder seg til sine tidligere forklaringer, men begjærer protokollen tilført at *Revolution aldrig har ligget i hans Tanker* (s. 19).

1853 14/2 Sesjon på Klekken på Ringerike.

Hans Christensen Fjeld - henholder seg til sine forklaringer, men sier nå at det bare var i begynnelsen av sentralmøtet at Johnsrud hadde uttalt seg for revolusjon, senere hadde han visstnok skiftet mening (s. 50).

Nils Ottersen Justad - henholder seg til sine forklaringer, uttaler seg om Thrane og Abildgaard (s. 50).

1853 16/2 Sesjon i Klekken i Norderhov.

Gudbrand Olsen Qværne (nr 17, tiltalt nr 43) - henholder seg til sine forklaringer, og gjentar at han ikke forsøkte å befri Knudsen fra arresten, ettersom han hadde med seg sin da syv år gamle sønn (s. 51).

1853 19/2 Sesjon i Christiania.

Hans Olsen Holt (nr 21, tiltalt nr 24) - henholder seg til sine tidligere forklaringer (s. 51).

1853 28/2 Sesjon i Christiania.

Meinich (97. vitne), cand. jur. - redegjør for ulike forhold, fastholder at Fredrik Hvalseie 24. juni i en opphisset stemning med knyttet hånd sa: *Jeg beder Dem tage Dem ivare for at arrestere nogen, da vi isaafald skal have med Dem at bestille* (s. 53-54).

1853 2/3 Sesjon i Christiania.

Anders Gulspladsen (tiltalt nr 52), har en tid vært tatt ut av rådstuearresten og innlagt på Rikshospitalet (s. 55).

I mars 1853 ble det foretatt daglige sesjoner på Klekken for å høre vitneprov - vitner med navn i fet skrift er ikke tidligere omtalt:

4/3: Lensmann Robsahm, politibetjentene Sonerud og Peder Aas (s. 56) vedtar sine tidligere vitneforklaringer.

5/3: Peer Guttormsen Semmen, tiltalt, henholder seg til tidligere forklaring (s. 57).

8/3: Nils Larsen Støa, Nils Olsen Hærvik og Nils Christophersen Bertels eller Søndre Hønefoss bekrefter sine tidligere vitnemål (s. 57). Ytterligere tre vitner blir avhørt: **Ingebret Johannesen**, skomaker, var blitt bedt av Knudsen om å ta rede på om Thrane og Abildgaard var blitt arrestert, og hvorfor arbeiderbladene var uteblitt (s. 57). **Johan Ingebretsen Høneneie** nekter for å ha snakket med Nils Kittelsen i Glatvedgården den kvelden Knudsen ble befridd. **Jens Nilsen Hønefoss**, 22 år, snekkerarbeider, bekrefter det Jens Gjermundboe har forklart i tidligere forhør (s. 58).

9/3: Carl Kahrs, handelsfullmektig Christian Tandberg og handelsbetjent Ole Halgrimsen Braastad vedtar sine vitneforklaringer, Christian Gulbrandsen Qværnene med tilnavnet Glansegubbe likeså (s. 58). Ytterligere åtte vitner blir avhørt: **Anders Petersen Hønefoss** omtaler sønnen Theodor Andersens forklaring. **Jens Jensen Solli** og **Peter Jensen Solli**, 34 år, arbeidere for sagfogd Ridder, husker at en elleve-tolvårgammel gutt kom til tømmerhengslet med bud om møte i Hønefossen, *for nu vil Dem tage Knudsen*. **Ole Ellingsen Tajet** eller **Veieneie** og **Johan Iversen Bæringen** eller **Lundstadeie** tror at også Hans Olsen Holt kom med bud. **Torger Mikkelsen Dæla**, **Elling Johannessen Qværnene** eller **Aas** og **Christian Iversen Hønefoss** var også blant sagfogdens arbeidere, og sistnevnte mener at Hans Olsen Holt var der en eller to dager senere og ba dem komme ned til fossen, *for nu er Aadølerne kommen* (s. 59).

10/3: **Ole Andersen Høneneie** vedtar sin tidligere vitnemål, og **Cornelius Langer**, instrumentmaker, som hørte Gulbrand Johnsrud tale i Glatvedgården, mener at han rådet forsamlingen til rolighet. Maler Lars Tollefsen vedtok sin tidligere forklaring, mens snekker Magnus Monsen gjør noen endringer i hva han har sagt om sitt forhold til Knudsen. Halsteen Knudsen fastholder hva han har gjort i Magnus Monsens hus (s. 60).

12/3: **Bruun**, prost, vitner om at han under forhøret av Semmen forsøkte å få folket til å avholde seg fra det som måtte stride mot lov og kristelig oppførsel, men ønsker ikke å avgi vitnesbyrd mot noen enkeltperson. Konen Elen Johanne Andersdatter Vasslaus vedtar sin tidligere forklaring, mens vitnet Peer Johannesen Skollerudeie gjør endring om hvorvidt det i møtet på Løkke var tale om noen petisjon til kongen (s. 61). Elling Arnesen Grøn-vold fastholder sitt vitnemål (s. 62). Flere gårdbrukere ble nå avhørt som vitner: **Abraham Andersen Hval** bekrefter at Fredrik Hvalseie sammen med Jens Røste og Helge Tytodden kom til ham og ba om at hans tjenere og husmenn kunne få møte på Løkkemoen; han var ellers en av dem som senere forlot sitt hus, men kan ikke si at noen truet ham. **Ole Jespersen Hallingby** fikk besøk av de samme tre, som ville ha med tjenestegutten Jan Halvorsen til Løkkemoen (s. 61). Også **Elling Torgersen Rognerud** hadde forlatt sitt hjem av frykt for arbeiderne, men heller ikke han kan nevne noen som har framsatt trusler. **Chr. Anton Kahrs**, gårdbruker, var tilstede under forhøret i Glatvedgården, der administrator var ute og talte med folkemassen, og etterpå loddet stemningen slik at han ikke ville arrestere noen uten nærmere ordre fra amtet. Han hørte også Gulbrand Johnsrud tale i Glatvedgården, først med oppfordring til orden og rolighet, men med senere antydninger om at arbeiderne måtte gripe til makten. **Ole Jørgensen Onsaker**, gårdmann, var vitne til at Knudsen ble befridd, og at Helge Tytodden grep Knudsen bakfra og slet ham fra politiet; han var også i Glatvedgården da Gulbrand Johnsrud talte, som han oppfattet det med formaning til orden og rolighet (s. 62). Gulbrand Johnsrud erklærer at han ikke uten videre kan godta Kahrs' utsagn (s. 63).

14/3: Ridder, sagfogd, var oppe hos sine fløtingsfolk samme dag som Knudsen ble arrestert, og arbeiderne forlangte da å få fri til tross for at han frarådet dem å gå. **Anne Aas**, gift med politiassistent Aas, minnes at Knudsen uttalte seg slik som hennes mann har vitnet om. **Johanne Aas**, hennes datter, bekrefter dette, og legger til flere av ådølingene natten før hadde losjert i hennes foreldres hus, og en av disse hadde sagt: *Have vi ikke Andet, saa have vi dog Kniven* (s. 63). Helge Thorbjørnsen **Bøen** vedtar sitt tidligere vitnemål. Lensmann Robsahm og politiassistentene Sonerud og Aas vedtar riktigheten av den inntatte listen over dem som var med og befridde Knudsen. Gjestgiver Elling Amundrud utdype sitt tidligere vitnemål (s. 64).

Sesjonene ble videre holdt på Strande i Ådalen:

16/3: Vitnene Rasmus Thorsen Bergsund, Jacob Thorkelsen Lystig eller Bergsund (s. 64), Jan Størksen Haglkjærnbraaten eller Fjøs Viken og Anders Hansen Somdalsbraaten eller Søla vedtar sine avgitte forklaringer, sistnevnte med en liten endring. **Ole Ingebrechtsen Solli** eller **Fjøs vikeie**, 29 år, var med på Røste. Fredrik Olsen Gryte redegjør for samtaler med Gulbrand Johnsrud i møtet på Jonsrud. Vitnene Hans Andersen Renna, Lars Jansen Renneheimen, **Ole Olsen Solum** den eldre, Anders Olsen Solum og Gudbrand Olsen Solum fastholder sine forklaringer (s. 65). Også Knud Andersen Nordby, Ole Jansen Nordby og Torkel Torkelsen Elsrud vedtar, men med et par endringer. Gulbrand Christoffersen Ramberga eller Enger vedtar sitt vitnemål (s. 66).

17/3: Torgrim Olsen Haugerud fastholder sitt vitnemål. **Brynjulf Syversen Stenset**, arbeidsmann, 28 år, sier at Knudsen og flere andre hadde bedt om å få låne hans båt ved Killingstrømmen. **Vegger Larsen Gravli-pladsen**, landvern, 29 år, omtaler et utsagn fra Knudsen (s. 66). **Ole Olsen Ringen** opplyser at Knudsen ikke var inne i plassen Ringen, men i Killingstrømmen på andre siden av elva, derimot kom Gulbrand Johnsrud og Ole Olsen Solum den yngre innom Ringen og spurte om han ville være med. **Gudbrand Ellingsen Holteie** har mottatt et brev som er inntatt i forhørsaktene. Vitnene Gudbrand Arnesen Neseie, Johannes Larsen Thoen, Thorsten Kittelsen Nesmoen, Nils Nilsen Hengsle, Knud Torkelsen Gravli, Ole Jansen Lindelien, Ole Olsen Bjørnspladsen eller Bjørnsbraaten, Erik Eriksen Neseie (s. 67), **Iver Torgersen Løken**, Anders Torkelsen Solli og Jon Torkelsen Støa vedtar sine forklaringer (s. 68). **18/3:** Ole Andersen Oset vedtar sitt vitnemål (s. 68).

1853 2/4 Tingsvitne på Ringerike etter tilstevning av sakfører Paludan.

Fredrik Wilhelm Weidemann Norgreen, sakfører - var tilskuer da Knudsen ble befridd (s. 69-70).

6. avdeling

1851 17/9

Ole Busteruds omtrent tretten år gamle sønn er blitt mishandlet på en alvorlig måte av Anders Larsen Sundløkken, og han ber derfor øvrigheten om å få saken undersøkt (s. 1).

1851 17/10 Forhør i Ringerike.

Ole Nilsen Busterud (1. dep.), 49 år; **Andreas Olsen Busterud** (2. dep.), 13 år, hans sønn (s. 1); **Karen Eriksdatter Sønsteby** (3. dep.) (s. 1-2); **Carl August Gulbrandsen Skoug** (4. dep.), 14 år; **Mariane Halberg** (5. dep.), 43 år, kone (s. 2), og **Anders Larsen Sundløkken** (1. dep.) (s. 2-3), avgir forklaring.

1851 29/10 Buskeruds Amts aksjonsordre.

1851 20/11 Sesjon. 1.-4. vitne (ovenstående første fire deponenter) fastholder sine forklaringer, mens **Inger Knudsdatter Sundløkken** (5. vitne), 26 år, tiltaltes kone, avgir forklaring.

1852 23/1 Sesjon. **1852 13/9** Christiania stifts ordre (s. 3). **1853 7/3** Sesjon i Madame Glatveds hus (s. 4).

9. avdeling

1852 4/5

Politibetjent Aas' rapport om at skomaker Ole Olsen Mælingen har stjålet karjolskvettlær fra Madame Glatved.

1852 25/6 Forhør i Hønefossen over nr 19.

Peter Aass (1. dep.), politiassistent; **Gulbrand Skoug** (2. dep.), bøssemaker; **Christian Tandberg** (3. dep.), handelsfullmektig; **Arnt Johan Schjong** (4. dep.), exam. med. (s. 1); **Maren Glatved** (5. dep.), enkemadame, og **Ole Olsen Mælingen** (angj. nr 19) avgir sine forklaringer.

1852 13/9 Christiania stifts aksjonsordre.

1853 7/3 Sesjon i Hønefossen (s. 2).

Utenom de tidligere nevnte var også **Helge Røseng** (25. vitne), handelsbetjent, tilstede (s. 3).

10. avdeling

1852 26/11

Anmeldelser fra lensmann Robsahm og politibetj. Aas og Sonerud av Elling Olsen Semmen for politiuorden

1852 25/6 Forhør i Hønefossen over nr 53.

Peter Aass (1. dep.) (s. 1-2); **Syver Sonerud** (2. dep.), begge politiassistenter; **Karen Marie Olsdatter Amundrud** (3. dep.), gjestgiver Elling Amundruds kone; **Engebret Ellingsen** (4. dep.), gjestgiver Elling Amundruds sønn; **Christian Amundsen Borgerud u. Søndre Semmen** (5. dep.), **Lukas Knudsen Trøttersrudeie** (6. dep.) (s. 2-3); **Hans Andersen Damstuen** (7. dep.) (s. 3), og **Elling Olsen Semmen** (angj. nr 53) (s. 3-4)

1852 18/12 Christiania stifts aksjonsordre. 1853 7/3 Sesjon i Hønefossen. Vitnene vedtok sin forklaring.

1853 14/3 Sesjon på Klekken i Norderhov. Vitnet **Hans Andersen Damstuen** (s. 5) vedtok sin forklaring.

Bilag Litr. D.

1851 1/6 En av Ytre Ådalens Arbeiderforenings utferdiget fullmakt (vedtatt på Løkke i Ådalen).

Register over forhørte personer

Eksempel: Anders Gulbrandsen Lystig, III:66/228, er omtalt på 3. avdelings side 66, bokside 228.

Thrane, Marcus IV:31/271, 67/307; V:21/335, 53/367

Abraham Andersen Hval, gårdbruker V:61/375
Amund Haakensen Opperud u. Vikar III:76/238
Anders Andersen Flata u. Flaskerud III:72/234,
76/238; V:19/333
Anders Christiansen Marigaard V:6/320
Anders Gulbrandsen Lystig III:66/228
Anders Hansen Gulspladsen III:47/209-10; V:5/319,
55/369
Anders Hansen Somdalsbraaten el. Søla V:65/379
Anders Haraldsen Hønefoss, se Anders Jensen
Anders Helgesen Smit på Grønvoldseie III:64/226;
V:14/328
Anders Jensen Hønefoss III:50/212; V:8/322
Anders Larsen Sundløggen u. Vestern V:6/320;
VI:2/388
Anders Mikkelsen Skollerudeie III:53/215; V:15/329
Anders Olsen Solum u. Strande III:71/233; V:65/379
Anders Pedersen Stenbraaten u. Skollerud III:56/218,
V:15/329
Anders Pedersen Strandjordet u. Skollerud
III:55/217; V:15/329
Anders Petersen Hønefoss V:59/373
Anders Torkildsen Solli u. Fjøsvisken III:70/232;
V:68/382
Andreas Olsen Busterud VI:1/387
Arne Knudsen Delet u. Grønvold/Hallingbyeie
III:58/220; V:6/320
Asle Eriksen Semmeneie III:53/215; V:10/324
Asle Olsen Jørgensplads u. Semmen III:53/215;
V:10/324
Asle Trulsen Hallingbyeie III:59/221; V:16/330
Bjørn Syversen Lia u. Vestre Bergsund III:66/228;
V:17/331

Brynjulf Syversen Stenset V:66/380
Brastad, Ole Halgrimsen, handelsbetjent V:58/372
Bruun, prost V:61/375
Christian Amundsen Borgerud u. Søndre Semmen
X:2/412, 5/415
Christian Aslesen Fjøsvisken III:68/230; V:18/332
Christian Gulbrandsen Lystig III:66/228; V:18/332
Christian Gulbrandsen Qvæmene «Glansegubbe»
V:58/372
Christian Iversen Hønefos V:59/373
Christian Petersen Hønefos V:9/323
Christoffer Arnesen Grønvold V:13/327
Christoffer Larsen Somdalsbraaten III:69/231;
V:18/332
Edvard Helgesen Hønefoss V:8/322
Elen Johanne Andersdatter Vasslaus III:52/214;
V:61/375
Ellend Pedersen Odden u. Flaskerud III:72/234;
V:19/333
Elling Amundrud, gjestgiver V:64/378
Elling Arnesen Grønvold V:62/376
Elling Johannessen Qvæmene el. Aas V:59/373
Elling Olsen Semmen III:77/239; V:11/325; X:3/413,
5/415
Elling Torgersen Rognerud, gårdbruker V:62/376
Engebret Ellingsen Amundrud X:2/412, 5/415
Engebret Gulbrandsen Flattum u. Flaskerud
III:70/232; V:18/332
Engebret Johannessen V:57/371
Engebret Mikkelsen Grønvoldseie III:57/216;
V:16/330
Erik Eriksen Neseie V:67/381
Erik Gulbrandsen Amundstua V:18/332

Erik Jespersen Nes, bonde III:44/206
 Fredrik Jørgensen Hvalseie II:134/160; III:2/164, 11/173, 36/198, 62/224; V:8/322
 Fredrik Olsen Gryte, gårdbruker III:70/232; V:65/379
 Glatved, Maren, enkemadame IX:2/408, 3/409
 Gulbrand Andersen Gran fra Hadeland IV:63/303
 Gulbrand Arnesen Neseie III:44/206; V:67/381
 Gulbrand Christoffersen Ramberga el. Enger, gårdbruker III:75/237; V:66/380
 Gulbrand Ellingsen Holteie V:67/381
 Gulbrand Gulbrandsen Brentebraaten III:19/181, 39/201, 60/222; V:13/327
 Gulbrand Gulbrandsen Grønvoldseie III:34/196; V:13/327
 Gulbrand Gulbrandsen Lia u. Vestre Bergsund III:43/205, 68/230; V:18/332
 Gulbrand Gulbrandsen Aasterud u. Østre Bergsund III:42/204, 69/231; V:17/331
 Gulbrand Haakensen Opperrud u. Vikar III:75/237
 Gulbrand Larsen Kilebakken III:51/213; V:11/325
 Gulbrand Larsen Sundløyken I:19
 Gulbrand Olsen Erikspladsen u. Skollerud II:41/203, 56/218; V:16/330
 Gulbrand Olsen Qværnene III:33/195; V:51/365
 Gulbrand Olsen Solum u. Strande III:73/235; V:65/379
 Gulbrand Skoug IX:1/407, 3/409
 Gulbrand Torkildsen Jonsrud II:123/149, 133/159; III:3/165, 32/194, 75/237; IV:72/312; V:19/333, 63/377
 Halsteen Knudsen II:113/138; III:23/185, 45/207; IV:6/246, 33/272; V:4/318, 60/374
 Halsteen Nilsen Skollerudeie III:41/203; V:15/329
 Halvor Helgesen Skollerudeie III:19/180, 64/226, V:14/328
 Halvor Thomassen Værket u. Somdalen III:65/227; V:18/332
 Hans Andersen Damstuen av Søndre Hønefoss III:16/178, 26; V:7/321; X:3/413, 5/415
 Hans Andersen Renna III:73/235; V:65/379
 Hans Christensen Fjeld II:111/137; IV:70/310; V:50/364
 Hans Christian Hansen Mølingen III:4/166
 Hans Eriksen Heggeruste III:44/206
 Hans Nilsen Holt u. Hønen III:15/177, 26/188, 34/196; V:7/321
 Hans Olsen Brubråten u. Hval III:39/201, 61/223; V:14/328
 Hans Olsen Demningen u. Hallingby III:59/21; V:16/330
 Hans Olsen Holt av Hønefoss III:16/178; V:51/365
 Harald Haakensen Kilebakken III:51/213; V:11/325
 Harald Klemmetsen Strømmen u. Vestre Bergsund III:68/230; V:12/326
 Helge Gundbjørnsen Tytødden III:21/183, 47/209, 48/210, 77/239; V:5/319
 Helge Johnsen Hønefoss III:27/189; V:7/321
 Helge Olsen Semmen III:53/215; V:10/324
 Helge Syversen Hval III:38/200; V:14/328
 Helge Torbjørnsen Øen III:33/195; V:64/378
 Haaken Haraldsen Kilebakken III:51/213; V:11/325
 Inger Knutsdatter Sundløyken VI:3/389
 Inger Marie Jensdatter Hønefoss III:5/67
 Iver Jensen Øen ved Hønefoss V:6/320
 Iver Olsen Snaret III:33/195; V:10/324
 Iver Torgersen Løken V:68/382
 Jacob Torkelsen Bergsund el. Lystig III:70/232; V:64/378
 Jan Jansen Nordby u. Strande III:73/235
 Jan Størksen Hagltjernbraaten u. Fjøsøyen III:74/236; V:65/379
 Jens Helgesen Gjermundboe III:30/192; V:10/324
 Jens Jensen Solli V:59/373
 Jens Johnsen Hønefoss III:27/189; V:7/321
 Jens Nilsen Hønefoss V:58/372
 Jens Nilsen Moen u. Vikar III:74/236
 Jens Pedersen Røste u. Skollerud III:40/202, 68/230, V:12/326
 Johan Engebretsen Høneneie V:58/372
 Johan Henrik Olsen Semmen II:121/146; III:3/165, 22/184, 45/207, 47/209, 48/210, 77/239; IV:33/273, 67/307; V:4-5/318
 Johan Iversen Bæringen u. Lundstad V:59/373
 Johannes Larsen Thoen III:44/206; V:67/381
 John Ellingsen Dammen III:28/190
 John Gulbrandsen Skollerudeie III:54/216; V:15/329
 John Halvorsen Hallingby/Skollerudeie III:8/170, 54/216; V:11/325
 John Nilsen Hvitmyr u. Østre Bergsund III:42/204; V:12/326
 John Torkildsen Støa III:27/189; V:68/382
 Jonas Hansen Mølingen u. Semmen III:60/222; V:16/330
 Kahrs, Carl III:6/168; V:58/372
 Kahrs, Chr. Anton, gårdbruker V:62/376
 Karen Eriksdatter Sønsteby VI:2/387, 4/390
 Karen Marie Olsdatter Amundrud X:2/412, 5/415
 Karl August Gulbrandsen Skaug VI:1/387
 Klemmet Gulbrandsen Kornbraaten u. Flaskerud III:72/234; V:19/333
 Knud Andersen Nordby u. Strande III:71/233; V:66/380
 Knud Andersen Støa u. Vestern III:16/178; V:7/321
 Knud Torkildsen Gravli III:44/206; V:67/381
 Langer, Cornelius V:60/374
 Lars Gulbrandsen Hallingbyeie III:34/196, 59/221; V:13/327
 Lars Helgesen Skollerudeie III:65/227; V:17/331
 Lars Jensen Renneheimen u. Finsand III:76/238; V:65/379
 Lars Knudsen Maristua u. Haugerud III:75/237
 Lars Nilsen Kilebakken III:52/214; V:11/325
 Lars Tollefsen av Hønefoss III:5/167; V:60/374
 Lukas Knutsen Trøttersrudeie X:2/412, 5/415
 Lukas Olsen Hvalseie III:35/197, 57/219; V:12/326
 Magnus Monsen på Vassløy III:17/179, 53/215; V:60/374
 Mariane Halberg VI:2/388
 Meier, Lorentz Henrik, proprietær III:4/166, 6/168
 Meinich, fung. sorenskriver V:53-54/365
 Mons Ellingsen Rundhaugen u. Skollerud III:42/204, 54/216; V:15/329
 Mons Gulbrandsen Amundstua el. Løkke II:133/159; III:31/193, 52/214; IV:73/313
 Nils Andersen ved Hønefossen III:29/191; V:7/321

Nils Arnesen Somdalseie III:41/203; V:12/326
 Nils Christoffersen Bertels el. Søndre Hønefoss
 III:29/191; V:57/371
 Nils Gulbrandsen Aasterud u. Østre Bergsund
 III:43/205, 69/231; V:18/332
 Nils Johnsen Biring III:55/217; V:17/331
 Nils Johnsen Hvitmyr u. Østre Bergsund III:43/205,
 69/231; V:18/332
 Nils Kittelsen Hønefoss III:28/190; V:8/322
 Nils Klemmetsen Strømstøa u. Skollerud/Finn-
 braaten u. Oppen III:19/181, 58/220; V:13/327
 Nils Larsen Støa u. Vestern III:29/191; V:57/371
 Nils Nilsen Hengsle III:44/206; V:67/381
 Nils Olsen Hervik III:29/191; V:57/371
 Nils Ottersen Justad el. Hostad, bor på Stiksrud.
 Tyristrand II:125/150; IV: 71-72/311; V:50/364
 Nils Syversen Skollerudeie III:64/226; V:10/324
 Norgreen, Fredrik Wilhelm Weidemann, sakfører
 V:69/383
 Ole Andersen Høneneie III:3/193; V:60/374
 Ole Andersen Oset III:76/238; V:68/382
 Ole Arnesen Lia u. Vestre Bergsund III:43/205,
 67/229; V:18/332
 Ole Bendixen Hvalseie III:25/187, 39/201; V:12/326
 Ole Olsen Ringen V:67/381
 Ole Olsen Solum u. Strande den eldre V:65/379
 Ole Rolfsen Gommæs II:126/152; III:51/213
 Ole Syversen Skollerudeie III:35/197, 55/217;
 V:14/328
 Ole Thorsen Bergsund II:132/158; III:27 (189)
 Ole Thorsen Pederspladsen u. Semmen/Dølerud
 u. Hallingby III:34/196, 64/226; V:13/327
 Ole Torkelsen Sjursandmoen u. Somdalen
 III:65/227; V:18/332
 Olia Christophersdatter III:5/67
 Palme Fingalsen Engen u. Vikar III:74/236
 Palme Gulbrandsen Tangen u. Semmen III:63/225;
 V:17/331
 Peder Andersen Skollerudeie III:57/219; V:16/330
 Peder Fingalsen Rolid u. Elsrud III:74/236
 Peder Gulbrandsen Svendsrud u. Grønvold
 III:34/196, 58/220; V:13/327
 Peder Guttormsen Semmen III:19/181; V:57/371
 Peder Jensen Røste III:67-68; V:12/326
 Peder Johannessen Skollerudeie III:63/225; V:61/375
 Peder Olsen Olsund av Hønefoss III:14/176;
 V:7/321, 9/323
 Peder Pedersen Semmeneie den eldre III-2/187,
 62/224; V:14/328
 Peder Pedersen Semmeneie den yngre III-25/187,
 66/228; V:17/331
 Peter Iversen Hønenhagen III:28/190, 52/214; V:8/322
 Peter Jensen Solli V:59/373
 Rasmus Thorsen Bergsund II:132/158; III:26/188,
 64/378
 Ole Ellingsen Tajet u. Veien V:59/373
 Ole Engebretsen Semmen III:40/202, 63/225;
 V:10/324
 Ole Engebretsen Solli u. Fjøsøyen V:65/379
 Ole Halvorsen Oppenhaugen III:63/225; V:11/325
 Ole Haraldsen Hvalseie III:61/223; V:17/331
 Ole Helgesen Lia u. Vestre Bergsund III:43/205,
 69/231; V:12/326
 Ole Jensen Nordby u. Strande III:73/235; V:66/380
 Ole Jensen Røste u. Skollerud III:42/204, 67/229;
 V:12/326
 Ole Jespersen Hallingby, gårdbruker V:61/375
 Ole Johnsen Hønefoss III:27/189
 Ole Johnsen Lindelien III:44/206; V:67/381
 Ole Jonassen Semmeneie III:26/188, 55/217; V:15/329
 Ole Jørgensen Onsager, gårdbruker V:62/376
 Ole Larsen Gommæs II:126/152
 Ole Mikkelsen Hønefoss III:31/193; V:9/323
 Ole Nilsen Busterud VI:1/387
 Ole Olsen Bjørnspladsen el. Bjørnsbraaten u. Nes
 III:44/206; V:67/381
 Ole Olsen Hallingbyeie III:59/221; V:17-331
 Ole Olsen Mælingen av Hønefoss III:10/172, 26/188,
 34/196; V:6/320; IX:2/408, 3/409
 Ridder, sagfogd V:63/377
 Robsahm, lensmann III:3/165, 49/211; V:56/370,
 64/378
 Røse, Helge, handelsbetjent IX:3/409
 Schjong, Arnt Johan, exam. med. IX:1/407, 3/409
 Sonerud, Syver, politiassistent II:115/141; III:3/165,
 50/212; V:56/370, 64/378; X:2/412
 Syver Bjørnsen Hvalseie III:61/223; V:17/331
 Syver Gulbrandsen Hvalseie III:35/196; V:14/328
 Syver Olsen Skollerudeie III:57/219; V:16/330
 Tandberg, Christian, handelsfullmektig III:4/166;
 V:58/372; IX:1/407, 3/409
 Theodor Andersen Nordre Hønefoss III:13/175,
 26/188, 34/196; V:7/321
 Thor Thorsen Kilebakken III:52/214; V:11/325
 Torger Andersen Hattinger III:30/192; V:9/323
 Torger Mikkelsen Dæla V:59/373
 Torgrim Olsen Haugerud, gårdbruker III:73/235;
 V:66/380
 Torkild Ellingsen Spinderud III:30/192; V:9/323
 Torkild Torkildsen Elsrud III:73/235; V:66/380
 Torsten Kittelsen Nesmoen III:44/206; V:67/381
 Truls Andersen Oppenhaugen III:51/213
 Truls Pedersen Simarud u. Hval III:38/200;
 V:14/328
 Truls Pedersen Skollerudeie III:9/171, 62/224;
 V:11/325
 Vegger Larsen Gravlipladsen V:66/380
 Aas, Anne V:63/377
 Aas, Johanne V:63/377
 Aas, Peder, politiassistent II:115/141; III:3/165,
 50/212; V:56/370, 64/378; IX:1/407; X:1/411, 5/415

Gulbrand Torkildsen Johnsrud - dømt etter hattemakerfeiden

I Hringariki 2/2010 har jeg en artikkel om Gulbrand Torkildsen Johnsrud og hans familie som i 1857 utvandret til Wisconsin, Amerika. Han hadde sonet for å ha vært leder av Øvre Ådal arbeiderforening under hattemakerfeiden i 1851. Vi har etter den tid funnet mere informasjon om Gulbrands deltagelse, og vil gjengi noe av det her.

av Nils Elsrud

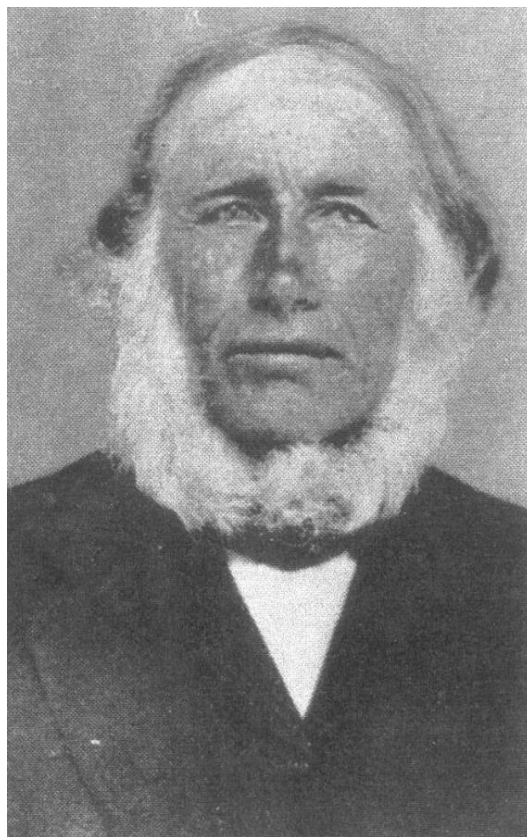
Gulbrand Torkildsen ble døpt 21. januar 1810 i Viker kirke. Han var husmann i Johnsrud under Strande fra han ble giftet seg 9. februar 1835 i Viker kirke med Gjertrud Gudbrandsdatter d.y. Elsrud, døpt 19. juni 1808 på Elsrud.

Da Marcus Thrane startet arbeiderbevegelsen, kom han ganske tidlig til Hønefoss og stiftet 27. april 1849 den første av tyve arbeiderforeninger i Ringerike og Hole. På stiftelsesmøtet ble hattemaker Halsteen Knudsen og Johan Silka valgt til formenn. Allerede på det første møtet abonnerte 30 av de innmeldte medlemmene på Arbeiderforeningernes Blad, som Marcus Thrane ga ut.

Stiftelsesmøtet er referert i Ringeriges Ugeblad. Thrane innledet møtet med en tale, og forklarte først at han ville starte en arbeiderforening i Hønefoss som skulle prøve å bedre arbeiderklassens kår i Norge. Da var det viktig å få stemmerett, slik at arbeiderklassen kunne komme inn på Stortinget og gjennom det bedre sine kår. Det var viktig med utdanning for alle og likhet for loven. Om Gulbrand Johnsrud var til stede på dette møtet er litt usikkert, men det skulle ikke gå lang tid før han ble valgt til første formann i Øvre Ådal arbeiderforening. Den ble offisielt stiftet 6. juni 1849 med 48 medlemmer.

I Arbeiderforeningernes Blad 2. juni 1849 står referert at det er dannet to arbeiderforeninger i Ådal. Foreningenes navn er ikke nevnt, men det tyder på at foreningen i Øvre Ådal allerede er i gang før den offisielle stiftelsesdatoen. Den andre foreningen som ble startet i Ådal i mai 1849 var Ytre Ådal arbeiderforening, hvor lærer Johan Semmen ble leder. Han hadde deltatt på stiftelsesmøtet i Hønefoss.

Gulbrand Johnsrud ble etterhvert meget aktiv i arbeiderbevegelsen. Han opererte også utenfor Ådal, og 16. januar 1850 startet han Vallehagen arbeiderforening på Toten.

Øvre Ådal arbeiderforening avholdt sine møter i *Viger Almuestue*, der Gulbrand som formann åpnet møtene med et foredrag.

Kunngjøring i Arbeiderforeningernes Blad:

Ringerike: Øvre Aadalen Møde første Søndag i hver Maaned i Wigers Almuestue Kl. 14:00 Eftermiddag. Ved disse avgjøres Alt Foreningen vedkommende og aabnes Forhandlingerne hver Gang med et fort Foredrag av Formanden, hvortil der er aaben Adgang for Enhver. Dette bekjendtgjøres en gang for alle.

Det er kjent at mange av møtene ble holdt hjemme hos Gulbrand på Johnsrud under Strande.

I november 1849 ble det meldt fra Øvre Ådal arbeiderforening at *en Understøttelsesforening vil med det Første komme i stand. Et givet Magasinfond ventes til Hjælp til Kassens Grundfond.*

Lastehandlerne i Drammen ga i 1838 en gave i korn til Ådal, verd ca. 23 spesiedaler. Det fantes også et bygdemagasin for Viker. Gulbrand Johnsrud søkte kommunen på vegne av foreningen om at disse verdiene skulle overføres til

arbeiderforeningen *til Grundlæggelse af et Laaneunderstøttelsesfond*.

Herredstyret vedtok 21. februar 1851 at fondet etter lastehandlerne kunne overdras, men ikke bygdemagasinet. Selv om dette ble et vedtak, kan det se ut som at det aldri ble opprettet noe understøttelsesfond.

Gulbrand ble valgt til å møte på Lilletingets sentralmøte i Christiania både i 1850 og 1851. Lilletinget var arbeidernes ting, og møtet der i juni 1851 var opptakten til det vi kjenner som hattemakerfeiden i juli samme år. På Lilletinget ble det vedtatt at arbeiderne skulle gå til revolusjon, og dette bekymret myndighetene, slik at det ble satt i gang avhør av delegatene.

Konstituert sorenskriver Jørgen Meinich skulle lede de rettslige avhørene på Ringerike av delegatene til sentralmøtet i Christiania, og Hans Christian Fjeld ble 21. juli 1851 innkalt til forhør i Hole. Fjeld hadde vært representant for Hole arbeiderforening. Han forklarte at det hadde vært en minoritet på tinget som ønsket revolusjon, blant disse Halsteen Knudsen fra Hønefoss arbeiderforening, Johan Semmen fra Ytre Ådal arbeiderforening, Gulbrand Johnsrud fra

Øvre Ådal arbeiderforening og Nils Ottersen fra Modum arbeiderforening - sistnevnte bodde på Stiksrud på Tyrstrand.

Fjeld forklarte at da deputasjonen kom tilbake fra Stortinget med dårlige nyheter, tok blant andre Knudsen, Semmen og Johnsrud til ordet for revolusjon. Fjeld forklarte at stemningen over hele Ringerike var så opphisset at ved kun et lite vink ville arbeiderbefolkningen møte opp klare til revolusjon, og de tre nevnte hadde stemt for revolusjon.

De neste dagene ble de nevnte delegatene innkalt til forhør i madam Glatveds gård. Da Knudsen skulle arresteres, fikk han hjelp til å rømme, og deretter dro han opp i Ådalen hvor han hadde gode forbundsfeller. Det gikk likevel ikke mange dagene før både han, Semmen og Johnsrud ble arrestert, ført inn til Kristiania og avhørt der. Det skulle imidlertid ta mange år før en rettskraftig dom ble avsagt.

I 1851 ble det nedsatt en kommisjon som skulle dømme lederne av Lilletinget, og alle som hadde deltatt i hattemakerfeiden og opprør andre steder i Norge. Totalt var det over 100 personer fra Ringerike som fikk sin dom.

En presteattest

En presteattest ble 10. mai 1853 skrevet ut til Gulbrand Johnsrud. Siden Ådal fikk sin første prest i 1857, er det antagelig Johan Nordahl

Brun som har skrevet denne attesten. Han var sogneprest i Norderhov fra 1848, og virket da også for kirken som var i Ådal.

Gulbrand Torkildsen Johnsrud har havt et godt Rygte lige til Thranetiden, men i den Tid var han almindelig bekjendt som en ivrig Deltager i Folkebevægelsen, og hører han til dem, med hvem jeg nærmere har gjort Bekjendtskab under hine Uroligheder, hvorved det blev mig klart, at han hører til de ulykkeliges Tal, der har indsuget en Gift, ikke mindre skadelig for dem selv, end for det Samfund, i hvilket de lever, falske fordærvelige Grundsætninger, nemlig om Verdensstyrelsen, Menneskeforholdene, borgerlige Indretninger, Religion og Moral. Han har gode Forstands- og Talegaver, som vistnok i ikke ringe Grad er bleve misbrugte, men saavidt jeg har havt Anledning til at erfare, ikke paa en saadan Maade, at han kunde straffes for sin Mund efter menneskelige Love. Meget mere har han forstaaet at Belægge sine Ord saaledes, at de har havt alt Skin af at komme fra det menneske kjærligste Hjerter.

Dommene fra 1851 ble anket til høyesterett, som i 1855 avsa rettskraftige dommer.

Husmann Gulbrand Johnsrud, 47 år gammel, ga ifølge Norsk Retstidende samme forklaring og stemte på samme måte som lærer Johan Semmen på sentralmøtet, nemlig for beslutningen om revolusjon, og ifølge et vitne mot omgjørelsen på dag 4. Han var også for en stor demonstrasjon og en konstituerende forsamling. Under forhørene på Ringerike bekreftet han at han 24. juli 1851 hadde holdt et foredrag, der han sa at de måtte holde sammen, og samtidig være forberedt på å gripe makten i tilfelle nøden blant

folk en gang ble så stor at arbeiderne ikke hadde annen utvei for å inndrive det de hadde krav på.

Han skulle også ha formant til å holde ro og orden en tid framover, men allerede på hjemveien etter talen skulle han ha sagt at han 27. juli ville kalle inn til et møte for å få avklart hva som skulle skje om han skulle bli arrestert. Han forklarte selv i retten at dette møtet skulle holdes i tilfelle han ble arrestert, og da ville han være sikker på at det ble dannet et tog mot øvrigheta ned til Hønefoss som forlangte at alle de arresterte ble løslatt, og at de andre som var planlagt arrestert ikke skulle bli det.

Løven 11. Aug. 1855

Dnædigste Konge.

Høiestenke Befalelse 2. Juli 1855

Jeg blev født den 11. August 1855.
 som eneste Børn af en fattig
 og alene forældret. Som af 25. Juni d. 1855.
 kom til 1/2 Aars Skolegang, og
 senere som Enkelting i Højskolen, og
 Naad og Barmhjertighed, ikke for min
 egen Skyld alene men for min Højskole
 Løst og min Gæstfrihed. Som
 som at mig selv og min Skole, og
 mit viden og almindelig færdighed
 i min egen Skole. Som til at
 den første Skole og skolegang. I Højskolen
 kunne bedst se i Højskolen, og
 11. Aug. 1855

Adalsten den 12. August 1855. almindelig
 skolegang. Gulbrand J. Johnsen

Dommene

Gulbrand Johnsrud ble dømt til åtte måneders straffarbeid i kommisjonen. Dette ble anket, og han var en av de få som fikk strengere dom i høyesterett, der han 23. april 1855 ble dømt til ett års straffarbeid. Vi skal se at han skrev et benådningbrev til kongen, men det hersker tvil om dette noen gang ble sendt. Jeg har fått kopi

av brevet fra Ingeborg Elsrud, som har mottatt det fra Johnsruds etterslekt i Amerika.

Det ble følgelig aldri noen benådning, og Gulbrand startet soningen 6. oktober 1855. Han avsluttet denne på dagen ett år senere, og familien meldte utflytting til Amerika 21. mars 1857.

O naadigste Konge.

Høiesterets Betækn. 3 Juli 1855

Jeg din fattige Undersaadt, som formedelst Arbeidsbevægelsen i 1851, er ved Høiesterets-Dom af 25de Juni d. A: dømt til 1 / et / Aars Straffarbeide, anraaber Deres Kongelige Majestædt om Naade og Barmhjertighed, ikke for min egen Skyld allene men for min kjære Hustrue og mine 6 uskyldige Børn, som er mig saa kjære og dyrebare, og vil medens jeg ulykkelige hansmægter i vanærende Fængsel, komme til at lide den største Sorg og Elendighed. I Guds Navn beder jeg O Konge! skjænk en fattig Familie din Naade og Medlidenhed og giv os, naar Tiden kommer at Ansøgning om Kongelig Benaadning for mig og mine Ulykkesbrødre bliver Hans Majestet forelagt, giv os da fornyet Beviser paa din Landsfaderlige Naade og Barmhjertighed, og skjenk min inderlig elskede Kone og Børn, den store Glæde at jeg kan forundes den Naade at arbejde for min og min Families nødtørftige Underholdning.

Hvorledes skal jeg, ulykkelige Mand, være Vidne til min Families mange Suk og Taarer, mens Timen kommer at jeg skal rives fra dem og transporteres i vanærende Fængsel. Min Fremtids Haab, om, i den nærværende gode Tid, at redde meg ud af min Fattigdom, er tilintetgjort, og min Beslutning, om i nestkommende Vaar, at forlade Landet for at friste Lykken i det fjerne Amerika er sluttet. Tanken om al den Sorg og Elændighed som jeg og mine Kjære, vil komme til at lide ved min nærforstaaende Straf gjør mig dristig nok til at nærme mig Deres Kongelige Majestæt, haabende at de naadig vil høre min Bøn og skjænke mig, om ikke fuld Benaadning saa dog Formildelse i den mig idømte Straf.

Aadalen den 12^t August 1855. allerunderdanigst

Gulbrand T. Johnsrud

Soningsprotokollen for Gulbrand Johnsrud viser at han 6. oktober 1855 ble innsatt på Christiania tukthus, og 15. november samme år overført til Botsfengslet. Ved løslatelsen gis han en svært god attest, som nok ikke ble alle husmannsfolk til del. Protokollføreren noterer med tilfredshet at Gulbrand neppe oftere kommer til å forsynde seg mot loven.

Et interessant sluttnotat dukker opp i februar 1857, like før Gulbrand drar til Amerika. Da

kommer han innom fengselet og besøker student Theodor Abildgaard, nestleder i arbeiderbevegelsen, en mann som med sin intrigante væremåte etter hvert ble et stort problem for Marcus Thrane.

Så, hvorfor besøker Gulbrand Johnsrud denne mannen, og ikke Thrane selv? Vi kan bare gjette, men mest sannsynlig er det vel at Gulbrand er blitt kjent med Abildgaard i fengselet, og ikke hadde noe personlig forhold til Thrane.

Vedlegg - Soningsprotokoll for Gulbrand Johnsrud, utdrag

Ang: lde, der viste en meget god Opførsel under sin Straffetid, besad en stø Character, men med almindelig gode Forstandsevner, større Udvikling end Folk af hans Stand pleie at have, og var vel ogsaa af ret godmodigt Gemyt, skjönt saadan Egenskab dog var mindre bemærkelig. Det antages med temmelig Vished at han ikke gjentagende lettelig vil forgaae sig mod de borgerlige Love.

Nº 17/1857: Proust Brun siger 7/1 1857, at Ang: lde synes at være den Samme.

Den 7de Februar 1857 indfandt Ang: lde sig ved Fængslet, for at sige Farvel til Abildgaard, da han i förstkommende April Maaned agtede at udvandre til Amerika.

Ringerikes Blad

Lørdag 7de Juni 1902.

Hønen-Stenen

Meddelt af M. J. Færden

Det ser ud, som om man endelig er kommet paa Spor efter den forsvundne Runesten, der var reist til Minde om Vinlands-Fareren eller Vinlands-Farerne fra Njardarhov. Og det er, merkelig nok, fra Amerika, at dette Spor er paavist. Amerika vil bringe en af sine første Opdagere sin Tak.

Det er nemlig en fordums Ringeriking, Ole Pedersen Slæpa, som fra Elk Mound i Wisconsin har tilskrevet mig, at han som Smaagut var Øienvidne til følgende Begivenhed. En Murer fra Hole, Ole Kristiansen, havde paataget sig at opføre Skorsten i Bryggerhuset paa Østre Hønen, og da han fik forliden Sten, tog han uden videre en større Sten, der laa ved Indgangen til Kapellangaarden Hønen og slog den i 3 Stykker og anbragte disse i Skorstenen. Ole Slæpa lagde ikke Merke til, om der var Skrift eller andre Tegn paa Stenen, men Størrelsen og Formen svarede til den efterspurgte Sten. Da det var i 1838, at den blev savnet og for første gang eftersøgt, passer ogsaa Tiden, thi da var Ole Slæpa 7 Aar gammel.

Men selv forudsat, at Ole Slæpa har givet Anvisning paa den eftersøgte Hønen-Sten, saa er ikke hermed Sagaen om dens omflakning og ilde Medfart til Ende. Den har fristet ligesaa umilde Kaar som den Mand eller de Mænd, over hvem den blev reist. For 5 eller 6 Aar siden blev nemlig det omtalte Bryggerhus paa Østre Hønen solgt til Nedrivning og Bortflytning. Baade Tømmeret og den brugbare Sten blev ført til Dompidal, hvor Brudstykkerne af Runestenen sandsynligvis nu er anbragte i Grundmuren. Ialfald findes de ikke paa den gamle Tomt paa Østre Hønen. Her ligger bare Grus og Smaasten igjen, og Gaardens Folk siger, at saaledes har Tomten ligget uforandret, siden Bryggerhuset blev revet.

Forhaabentlig vil Grundmuren paa Huset i Dompidal blive undersøgt saa grundigt, som det foreløbig lader seg gjøre. Den udlovede og i Ringerikes Sparebank henstaaende Finderløn

vil blive udbetalt Finderen efter Giverens nærmere Bestemmelse enten saaledes at den, der kan paavise det første Brudstykke, faar det hele Beløb, eller saaledes at Beløbene vil svare til de fundne Stykker.

Det kunde nok synes at være et faafængt Arbejde at ville tyde Runerne paa en Sten, som først har ligget flere Hundrede Aar i Jorden, derpaa i 20 Aar har gjort Tjeneste som Saltsten for Hestene, og saa blevet slaaet i Stykker, og i 60 Aar har ligget i Skorstenspiben, for endelig at havne i en Graastensmur, men Oldforskningen har Mindesmærker at fremvise, som har fristet en ligesaa ublid Skjæbne og dog er fundne igjen og sat sammen og bleven reiste paany som Mindesmærker, ikke blot om fjerne Oldtidsbegivenheder, men ogsaa om Nutidsvidenskabens Evne til at overvinde de største Vanskeligheder.

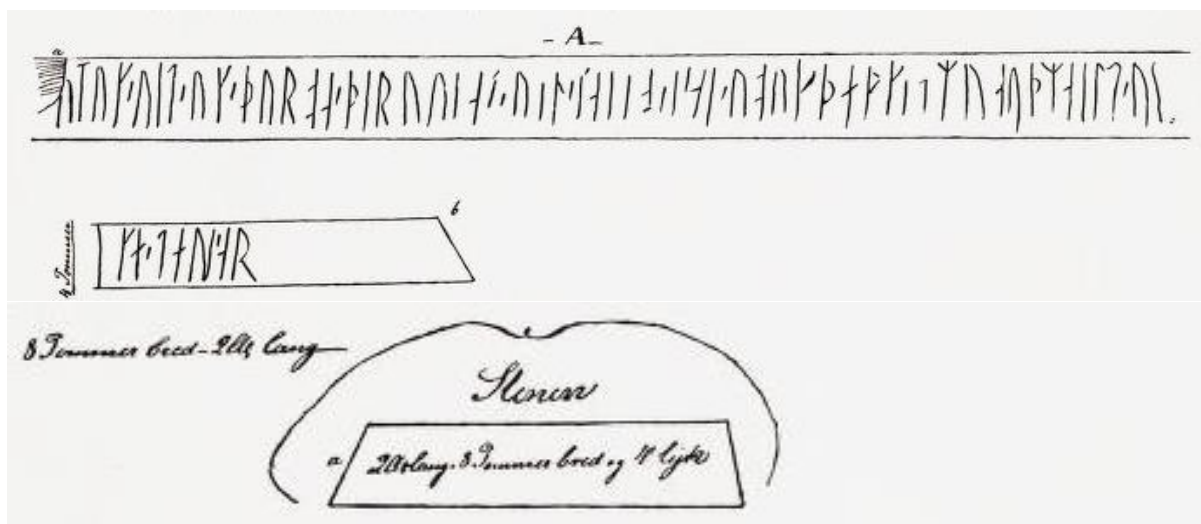
- - -

Af Hønen-Stenen har man jo Major Klüwers Tegning til Retledning ved Stykkernes Sammensætning. Og vistnok synes det, at Sophus Bugges skarpsindige Tydning har løst de fleste og væsentligste af dens Gaader, men da han paa enkelte Punkter har maattet gjætte sig frem, vilde det have sin stor Betydning, om selve Stenen kunde bringes for Dagen og Tydningen endelig fastslaaes. Heldigvis er Ordet "Vinland" ikke af de tvivlsomme Ord paa Stenen, saa at man i ethvert Fald tør gaa ud fra, at vi her har et samtidigt Mindesmærke fra Nordmændenes Vinlandsfærder og dermed fra Europæernes allerførste Opdagelse af Amerika.

*

Efterat ovenstaaende var skrevet, modtog jeg følgende fra Professor Dr. Sofus Bugge:

Antikvar Nicolaisen har nylig sagt mig: Da han for mange Aar siden var paa Ringerike, blev det ham fortalt, at den omhandlede Runesten laa i Bryggerhusbygningens Skorsten paa Gaarden Hønen.

Lorentz Didrik Klüwers tegning av Hønensteinen.

Merknader

Hønensteinen ble en gang før 1817 funnet på Østre Hønen i Norderhov, men forsvant etter 1825. I 1823 var den blitt avtegnet av arkivar Lorentz Didrik Klüwer. Også tegningen er forsvunnet, men en avtegning er oppbevart.

Steinen var to alen lang, åtte tommer bred og fire tommer tykk. Språkforskeren Sophus Bugge tolket innskriften slik:

Ût ok vitt ok þurfa
þerru ok às
Vinlandi à isa
i òbugd at kòmu
auð mà illt vega
[at] deyi àr

Bugges oversettelse lyder:

De kom ut (i havet) og over store strekninger og trengende til klær å tørke seg på og til mat, bort imot Vinland opp på isen i ubygden. Ondt kan ta lykken bort, så man dør tidlig.

Innskriften ble av mange sett i sammenheng med gammel norrøn bosetning i Amerika. Språkforskeren Magnus Olsen hadde senere en tolkning som utelukket Vinland, og der fokus isteden ble rettet mot østkysten av Grønland.

Om det en gang etter 1902 ble iverksatt noen leting i Dompidal, er ukjent. Hønensteinen er aldri blitt funnet.

S. H.

Torsdag 19de Juni 1902.

Dødsfald

En Kvinde, der vil være kjendt - og fordelagtig kjendt - over store Dele af Buskeruds Amt og Naboamtet, Kristians Amt med, Enkemadame Johanne Brastad, er Tirsdag afgaaet ved Døden i en alder af 69 Aar. Afdøde, der var Enke efter den i 1884 bortgangne Kjøbmand Brastad, begyndte allerede for 33 Aar siden en Spiseforretning paa Helgelandsmoen for Soldaterne.

Denne skjøttede hun gennem de mange Aar paa en saa dygtig og anerkjendelsesværdig Maade, at hun var i høi Grad populær blandt Soldaterne. Ogsaa iaar var hun reist paa Moen, men maatte for nogle Dage siden vende hjem paa grund af Sygelighed. Hun var Datter af Hønefos første Politibetjent, Peter Aas.

Neri på Ask - middelalderbonde med odelsgods i Soknedalen

Ofte kommer vi helt tilfeldig over opplysninger om middelalderens mennesker. Som her i en rettssak 10. juli 1699 om Jonsrud i Soknedalen, der Tomas Ask innla en dom utstedt av Jens Nielssøn, sorenskriver i Ringerike og Hallingdal i 1640-årene.

av Sten Høyendahl

I dommen er innskrevet et par linjer fra et gammelt udatert pergamentbrev fra middelalderen:

det Nerj Asch ervede efter Fader sin thoe Markeboel udj Jonsrud, liggendes wed Wilhed (?) Welle, og ejer til Welsgi(u?)en, og er forn^{te} Nerjs Rette odel.

Jonsrud ligger altså ved Wilhed Welle, og Welle er utvilsomt elva Væla, som renner like ved. Wilhed er verre å forstå (om jeg nå har tolket riktig), men skrivere på 1600-tallet kan ha hatt problemer med å gjengi den førgotiske håndskriften korrekt.

Welsgi(u?)en er en svært usikker tolkning av siste ledd i stedsnavnet, kan det være Welsgiöen, Vælsjøen? Væla renner ut av Nedre Vælsvannet, et godt stykke nord for Jonsrud. At gården *ejer til Welsgi(u?)en* betyr da at den grenset opp til dette stedet, og det kunne stemme bra om det er Nedre Vælsvannet det siktes til.

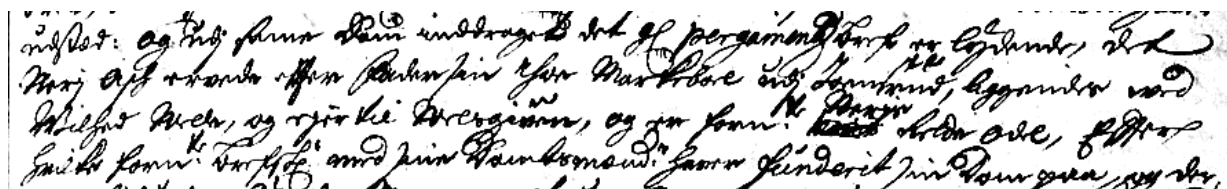
Navnet Neri har vært noe brukt i østlandsområdet, men er ukjent på Ringerike. Her har vi da funnet en middelalderbonde med dette navnet på Ask, og som ellers hadde arvet av sin far to markebol odelsgods i Jonsrud.

Arne Solvesson, n. 1418

Alv, trolig Alv Gjestsson på Ask, n. 1492, hørte trolig til Dyre Sevaldssons ætt

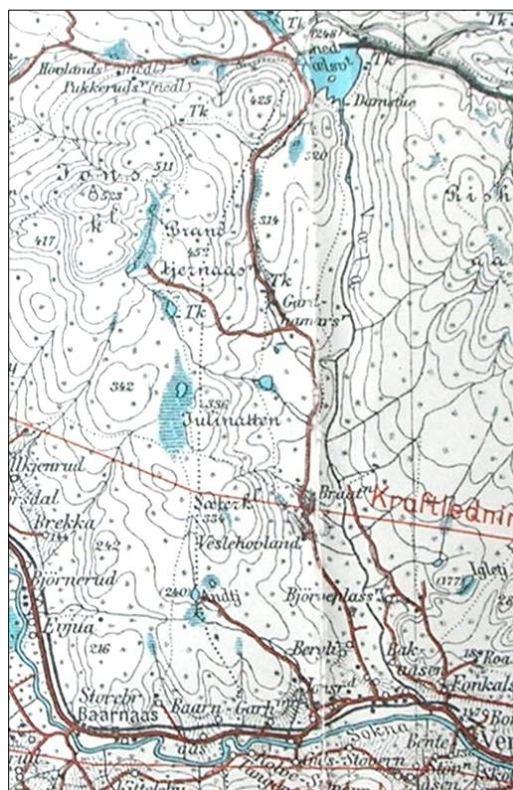
Hermød, n. 1528 - Ole, n. 1560 - Knut, brukte Ask i annen halvdel av 1500-tallet

Narve Gundersen, n. 1591

Tekstutdraget fra det gamle pergamentbrevet er inntatt i skifteprotokoll 2, fol. 47a.

Ettersom jordegodsenheten markebol er brukt i det udaterte pergamentbrevet, stammer det åpenbart fra 1300- eller 1400-tallet, og den omtalte Neri bodde etter alt å dømme på Ask i et

Nå har vi fra tidligere en del kunnskap om brukere på Ask i eldre tider. For en del år siden fant jeg en rettssak fra 1633, innskrevet i en sak fra 1655 med mange inntatte gamle brev og vitnesbyrd, og disse refererte jeg til i artikkelen *Var bøndene på Hønen av Dyre Sevaldssons slekt?* (Hringariki nr 1/2008). Her navngis flere tidligere brukere på Ask:

tidsrom før de andre brukerne som er nevnt ovenfor - med et mulig unntak for Arne Solvesson, som er nevnt allerede i 1418.

Elsrud-ætten

Elsrud, Nils: Elsrud-ætten (Hønefoss 2019).
Palerud Trykkeri, Hønefoss.

Senhøsten 2019 forelå Nils Elsruds bok *Elsrud-ætten*. Boken er familiehistorie om ætten Elsrud fra Ådal i Buskerud. Ætten er stor, og det kan ikke være mange personer som ikke er nevnt.

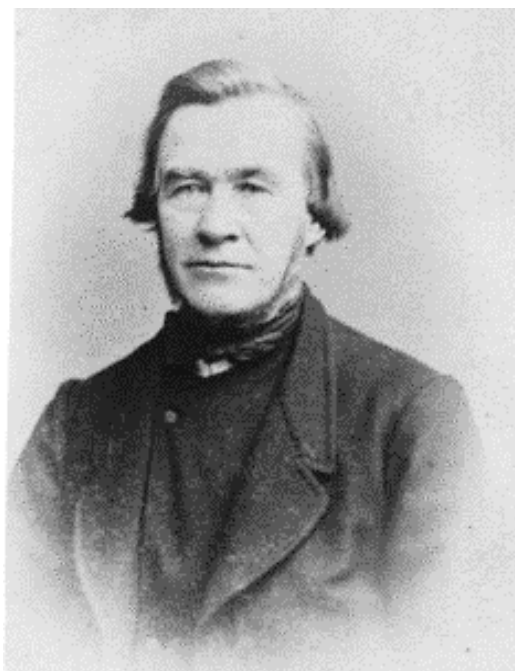
Nils Elsrud har svært store kunnskaper om beboere i Ådal gjennom tidene generelt, og om Elsrud-ætten spesielt. Han har kartlagt mange tusen personers gjøren og laden i Ådal. Med så mye kunnskap og en så innholdsrik bok har Nils Elsrud gitt ætten en evigvarende kilde å øse av når de lurar på hvem som var gift med hvem og fikk hvilke etterkommere.

Bilder er noe av det viktigste i en slektsbok, da etterkommere leter etter likheter med sine forfedre. Dessverre blir det vanskelig her, da ansiktstrekk på svært mange bilder er ganske grøtete. En stor del av boken har bilder av omtalte personer, og forfatteren opplyser i forordet at han er klar over dårlig kvalitet på bilder og dokumenter.

Som utenforstående leser uten kunnskaper om familiene, hadde jeg ønsket at personers etternavn hadde blitt gjentatt noen ganger utover i de tekstene hvor disse personene omtales.

Skiftedokumenter er alltid interessante, og forteller mye om forholdene i et hjem. Her er gjengitt et skifte på Elsrud på begynnelsen av 1800-tallet.

En del familiemedlemmer utvandret til Amerika på 1850-tallet, og bakerst i boken er det gjengitt mange brev fra utvandrerne. Dette er interessant lesning, og forfatteren har skrevet kommentarer under hvert brev for å sette brevskriver og mottaker inn i familiesammenheng. Det jeg kanskje savner, er omregning av da-tidens summer i dollar til våre dagers kroneverdi. Brevskriverne opplyser kjøp- og salgssummer i dollar.

Elling Olsen Elsrud (1816-1899)

Og så litt småpirk: Flere medlemmer av Elsrud-ætten deltok i annen verdenskrig, og forfatteren har hentet opp lysninger fra og sitert fra Jan Helge Østlunds to bøker: *Krigen på Ringerike I* og II. Det må være en forglemmelse at Østlund ikke er nevnt som forfatter.

Likeledes må det være en forglemmelse at alle sort/hvitt-fotografiene av de aktuelle gårdene i Ådal står i *Norske gårdsbruk*, Buskerud, 1948-utgaven. Det hadde også vært ønskelig med kildeangivelse for gårdene i Oppland, også om bildene er i privat eie.

Boken har et fyldig personregister som gjør boken «brukervennlig». Det er lett å finne frem til ønskede personer, og boken er gull verd for senere generasjoners slektsforskere.

Grete Borgersrud

Om flatbrød

Flatbrød ser ut til å være den viktigste maten for folk på landet. De baker det av byggmel, rugmel og ertermel, men det alminneligste og beste lages av havremel. Det stekes på flate heller og blir sprøtt. Når det er ferdig, ser det ut som brunt papir, men smaker ikke fullt så godt som dette.

Tre i Norge ved to av dem. Engelsk reisebeskrivelse fra Norge i 1882.
På norsk ved Per Thomsen. Forlaget Tanum-Norli 1981, s. 23.

Fra bokhyllene

Tanker om bøndene

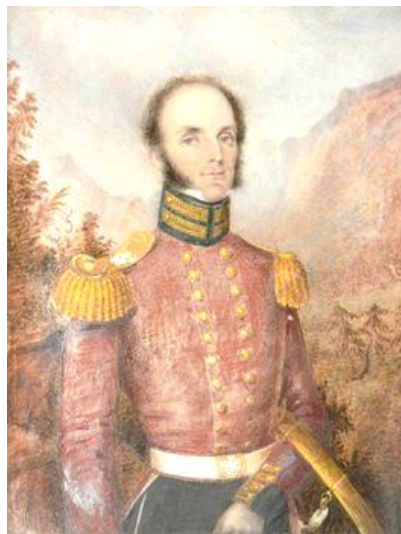
Så mange er blitt villedet av upålitelige beretninger om bøndenes karakter og vaner at jeg ser meg nødsaget til å si mer om dette enn jeg ellers ville ha gjort. >>>

De er for det meste over middels høye, og mange av mennene er atletiske, særdeles energiske, velbygde og med lemmer som man sjelden ser dem, unntatt hos fjellbønder. Noen er i sannhet flotte karer, men de synes ofte å være svekket av sterk henfallenhet til brennevin og ser ut som folk der grunnet slit og gjenvordigheter er blitt for tidlig gamle. Og allikevel, skjønt en stor del av bondestanden ikke er egnet til å vekke beundring for sitt utseende og sine vaner, møter man somme tider den ekte «fjellmann». Men dette skjer ikke på langt nær så hyppig som vi skulle kunne vente etter det vi leser.

Meget av den troskyldighet som de engang var kjent for, er borte, og i visse distrikter er de like flinke til å utnytte den reisende som sine brødre i de sveitsiske alper.

Så henfalne er disse mennesker til drikk at man nesten kan undre seg over at det ikke forekommer selvantennelse blant dem. Jeg har sett dem sluke dram etter dram med forbløffende hurtighet, og sett gutter i ti, tolvårsalderen tømme glass med brennevin som ville ha forbauset en engelsk kullsjauer. Drikken er destillert av bygg, hvete eller poteter, eller av en blanding av de to sistnevnte. Karve eller anisfrø blir senere tilsatt for å sette smak på den, og brygget er somme tider så brennsterkt at en som ikke er vant til sterkt brennevin, ville ha vanskelig for å svelge en skjefull.

Prisen er fra tre til fire pence pr flaske, og alle lot til å ha fri adgang til å lage så meget som de ville. Stadig bruk av dette produkt gjør at folket kan konsumere et stort kvantum uten å få alvorlig skade av det. En mann på Kongsvinger innrømmet at han hadde drukket tre flasker av det i løpet av ett døgn, og at han ofte drakk halvparten i samme tidsrom. Det må medgis at det eksempel som gis av de høyere lag, sterkt bidrar til å forverre ondet. Ikke at jeg på noe vis vil antyde den ringeste tilbøyelighet hos disse til drukkenskap, men når de - som de gjør - tar et glass brennevin flere ganger daglig, kanskje som botemiddel mot det flytende fett som de

William Henry Breton, malt av Philip Augustus Barnard (ca 1830). Foto: Wikipedia.

bruker så meget av i sine matretter, skal vi ikke forundre oss over at de lavere klasser følger deres eksempel og til slutt blir småpimpere.

«Innkrøket i seg selv av kulde», sier Mary Wollstonecraft om nordboeren, «er det ikke rart at den bondske skikk å drikke drammer blir en erstatning for selskapelige gleder blant de fattige, særlig hvis vi tar i betraktning at de for det meste lever av sterkt krydret mat og rugbrød».

Men selv om dette forsvar for drukkenskap kan brukes til deres unnskyldning om vinteren, kan det ikke passe i de varme sommermånedene. Og de lot ikke til å ha sterkt krydret mat, med mindre den som er røket benevnes slik.

Det er blitt sagt at et glass brennevin før et måltid er et *sine qua non* både for damer og herrer. Men jeg så aldri en dame røre brennevin, og heller ikke mange av bondekjennene. For sistnevntes edruelighet kan jeg imidlertid ikke innestå lenger enn til å erklære at jeg aldri så en beruset kvinne i Norge. Den stadige bruk av brennevin, som aldri fortynnes, for det ville gjøre drikken fullstendig kvalmende, er en av grunnene til den evindelige spyting.

En annen grunn er tobakkstyggning. Røking er mer gjengs blant de rike, som hengir seg til den dagen lang, og forbruket av tobakk stiger hurtig. Importen i 1828 var 581 tonn og i 1832 720 tonn.

Rute fra Christiania til Bergen - Ringerike

Neste dag kjørte vi til Sundvolden over en rekke høydedrag fullstendig dekket av skog og praktisk talt uten bebyggelse av noen art. Og eftersom det foregående strøk ikke er særlig vakkert, unntatt nær Christiania, vil den som har reist 32 km gjennom et så utiltalende landskap, ha grunn til å vente seg noe storskjønt. Den som beundrer utsikter, bør heller forlate sitt kjøretøy nær inngangen til en svært trang kløft, hvor veien går ned til stasjonen, og sende det videre. Det vil spare ham for en slitsom marsj tilbake, og tett ved veien ligger et hus, hvor han kan leie en fører til å vise seg de meget omtalte utsikter på Ringerike, besynderlig nok ansett som de fineste i Norge.

Den første er fra en høyde som uten avbrytelse reiser seg fra en gren av Tyrifjorden (et stort vann), og tilskueren står mellom to knauser som ligger et par hundre meter fra hverandre. Den andre er fra et sted en halvtimes marsj fra veien. Den siste gir utsyn over det land som sees fra den første pluss meget mer, og er ubetinget den flotteste. Da der er lite dyrket mark unntatt helt nede ved fjordens strender, og da det dyrkede land av mangel på trær og hekker virker nakent og lite tillokkende, blir inntrykket av landskapet så forringet at man får en følelse av skuffelse.

Bare ett fjell, og det ligger langt borte, kan kalles høyt sammenlignet med det sted hvor jeg sto. De andre var ensartede av form og lignet mer en enorm voll. Mens jeg sto og så på alt

dette, var der ikke pust av vind, og vannflaten som var damstille, speilet himmel, fjell og skog. Og allikevel - selv om forholdene var de gunstigst mulige, gir utsikten neppe vederlag for utgifter og bryderi ved å reise fra Christiania ens ærend for å se den. De som reiser til Bergen, vil selvsagt dreie av for å skue den. De som ikke gjør det, bør helst ikke feste altfor sterk lit til at min oppfatning er den riktige.

Hønefoss består av noen få hus og noen sagbruk, og i elven den ligger ved, er der ørret. Den sportsfisker som slår seg ned her, eller på Klekken, 3 km borte, vil befinne seg snaue 13 km fra Skollerud og Hensfoss i Ådalen, og Mostefoss og Kistefoss på Hadeland. På alle disse steder er der ypperlig ørretfiske. Han vil også i nabolaget finne tiur, orrfugl etc, som det årlig blir avlivet slike mengder av at jeg er bange for at artene snart nesten vil være utdødd. Det er i rugetiden om våren at disse fugler av mangel på fremsyn blir skutt, særlig tiuren som samler røyene rundt seg. Mens hannene slåss eller leker, kan den forsiktige skytter avlive så mange han ønsker. På andre årstider er det vanskelig å komme innpå dem, de blir sky og varsomme. Det har vært tvil om hvor tiuren holder til etter spilltiden, men jeg tar det for gitt at den trekker seg tilbake til de tetteste skoger, for der traff jeg den flere ganger.

Hønefoss har en vakker beliggenhet, men de nærliggende åser trenger å bli oppdyrket for å bryte nåleskogens uutholdelige monotoni.

Utdrag fra *Gamle Norge. Reisehåndbok anno 1834* av William Henry Breton, s. 79-80.

Merknader

William Henry Breton (1799-1889) var en tidligere engelsk marineløytnant som i 1834 la ut på en reise i Norge sammen med en norsk tjener. I 1835 utga han bok om dette: *Scandinavian Sketches. Or a Tour in Norway*.

Breton framstår som en ytterst blasert betrakter av norsk natur, og vi får bare avfinne oss med at Ringerike og Dovrefjell ikke faller i hans smak. Utenlandske reisende over Kleivstua på tidlig 1800-tall faller gjerne i ekstase over utsikten, men løytnanten er lite imponert. Alle har vi våre preferanser, det forstår vi når han står på Kongens utsikt og bare ser et stort sett udyrket

landskap som mangler de trær og hekker som han er vant til fra sitt hjemland. Kongeveien over Krokskogen er heller ikke noe for ham - her ser han ikke annet enn trær, og han betegner landskapet rundt Hønefoss som nåleskogens uutholdelige monotoni.

Breton er ikke britisk offiser for ingenting, og klarer absolutt ikke å skjule at han føler seg høyt hevet over dem han møter på sin ferd i Norge. Vi er tross alt i 1830-årene! Rett skal være rett, han skriver godt, og boken er absolutt lesverdig (den ligger ute på Nasjonalbibliotekets nettsider).

S. H.

Ringerike Slektshistorielag

Årsberetning 2019

Styret 2019:

Leder: Sten Høyendahl
Nestleder: Grete Borgersrud
Kasserer: Nils Elsrud
Sekretær: Tom Larsen (død)
 erstattet av Else M. Eriksen
Styremedlem: Bjørn Strømsbråten
Styremedlem: Marte Inger Stubberud
1. varamedlem: Lars Kristian Goa
2. varamedlem: Else Marie Eriksen
 (rykket opp til sekretær)

Revisor: Olaf Ingesen
Redaksjonen: Sten Høyendahl
Redaksjonen: Nils Elsrud
Redaksjonen: Ole E. Yttri
Redaksjonen: Marte Inger Stubberud
Valgkomite: Paul T. Hoset (utgikk)
Valgkomite: Sissel Skjørten Aasen
Valgkomite: Anne Kristin F. Tinding

Ringerike Slektshistorielag har nå 195 medlemmer (inkl. seks foreninger og off. etater som får tilsendt bladet).

Styremøter: Det er holdt fem styremøter: 15/1, 14/2, 9/4, 10/9, 8/10

Medlemsmøter: Vi har hatt fem medlemsmøter med kurs/foredrag, de fire ovenfor nevnte samt fellesmøtet med Ringerike Historielag, samt årsmøtet.

15. januar: Foredrag av Sonja Serina Finstad Johansson: Bondetogene på Østlandet i 1818

14. februar: Årsmøte: Valg, samt foredrag av Sten Høyendahl: Tenkemåter i eldre tider.

9. april: Nils Elsrud: Kurs i slektsforskning 1.

10. september: Nils Elsrud: Kurs i slektsforskning 2.

8. oktober: Sten Høyendahl: Kurs i gotisk håndskrift.

19. november: Fellesmøte med Ringerike Historielag. Foredrag av Ingunn Jahr: Om Krokskogens natur og kultur.

Hringariki: Som før utgitt to numre.

Utgivelser: Aktsprotokoll 9/10 (lakune i tingbøkene fram til sommeren 1709).

Nettsiden: Det er lagt ut en del kildemateriale på lagets nettside, blant annet en avskrift av Norderhov ministerialbok 2B (1726-1739).

Ringerikes Blad

Lørdag 10de Juni 1905.

Ulykkelig Følge af Automobilkjørsel

Torsdag Aften blev 2 Heste forspændt Læs skræmt af en Automobilvogn straks nedenfor Solihøgda (indenfor Buskeruds Amt).

Hestene, som eiedes af Grdbr. Petter Øverbye, Hole, og kjørt af ham og Søn, sprang løbsk. Det ene Læs gik over Øverbye,

der kom slemt tilskade. Ogsaa Sønnen blev skamferet.

Der hersker i Hole almindelig Harme over Motorvognkjørselen paa Kristianiaveien, som har gjort Trafikeringen der med Heste høist risikabel. Man beklager meget Amtsthingets Tiladelse.

Resultatregnskap pr. 31. desember 2019

	Regnskap 2019	Budsjett 2019	Regnskap 2018	Regnskap 2017	Budsjett 2020
	Driftsinntekter	Driftsinntekter	Driftsinntekter	Driftsinntekter	Driftsinntekter
Kontingent	kr 39 600,00	kr 41 500,00	kr 28 500,00	kr 33 900,00	kr 38 000,00
Kontingent forskudd	kr 15 000,00	kr 11 000,00	kr 16 800,00	kr 23 400,00	kr 13 000,00
Gaver/tilskudd	kr 4 094,63	kr 0,00	kr 3 146,00	kr 2 264,62	kr 3 000,00
Hringariki/publikasjoner	kr 2 633,00	kr 5 000,00	kr 2 495,00	kr 1 425,00	kr 3 000,00
Data	kr 0,00	kr 0,00			kr 0,00
Admin/annonser	kr 0,00	kr 0,00	kr 280,00		kr 0,00
Rente/Gebyr	kr 132,24	kr 100,00	kr 86,16	kr 85,97	kr 100,00
	kr 61 459,87	kr 57 600,00	kr 51 307,16	kr 61 075,59	kr 57 100,00

	Regnskap 2019	Budsjett 2019	Regnskap 2018	Regnskap 2017	Budsjett 2020
	Driftskostnader	Driftskostnader	Driftskostnader	Driftskostnader	Driftskostnader
Kontingent	kr 0,00	kr 0,00			kr 0,00
Kontingent forskudd	kr 0,00	kr 0,00			kr 0,00
Gaver/tilskudd	kr 0,00	kr 2 000,00		kr 10 000,00	kr 2 000,00
Hringariki/publikasjoner	kr 33 803,00	kr 32 000,00	kr 30 414,75	kr 30 762,00	kr 36 000,00
Data	kr 4 152,09	kr 12 000,00	kr 19 056,74	kr 7 740,57	kr 10 000,00
Admin/annonser	kr 6 241,62	kr 10 000,00	kr 7 396,23	kr 8 685,87	kr 8 000,00
Rente/Gebyr	kr 128,00	kr 100,00	kr 144,00	kr 140,00	kr 150,00
	kr 44 324,71	kr 56 100,00	kr 57 011,72	kr 57 328,44	kr 56 150,00

	2019	2019 Budsjett	2018	2017	2020 Budsjett
Driftsresultat	kr 17 135,16	kr 1 500,00	-kr 5 704,56	kr 3 747,15	kr 950,00

Beholdning	01.01.2019	31.12.2019
Kasse	kr 0,00	kr 0,00
Hønefoss sparebank	kr 176 632,21	kr 193 767,37
Sum beholdning	kr 176 632,21	kr 193 767,37

Beholdning 31.12.2019	kr 193 767,37
Beholdning 01.01.2019	kr 176 632,21
Driftsresultat kontroll	kr 17 135,16

Frimerker på lager		
Pålydende	Antall	Total
kr 5,00	10	kr 50,00
kr 15,00	18	kr 270,00
kr 21,00	25	kr 525,00
kr 38,00	6	kr 228,00
		kr 0,00
		kr 0,00
Total		kr 1 073,00

Hønefoss 31/12-2019

Nils Eide
Kasserer

Revidert 16.01.2020
Ole Ingemar

Ringerikes Blad

Torsdag 28de November 1912.

Stadig ældre!

En Bibel fra 1559 hadde vi Lørdag Anledning til at se. Den gamle Bok, der var «prentet i Kjøbenhavns» hos Mads Vingard, har oprindelig tilhørt Grdbr. Ole Gudbrandsen Lohre, men eies nu av Syver A. Hurum, Hole. Retskrivningen var den for

hin Tid eiendommelige, for Nutiden næsten uforstaaelige, og de mange "Illustrationer" var ganske rædselsfulde. Margen var paa flere Steder forsynet med Masser av latinske Randbemærkninger. Den saa ut til at være flittig brugt.

Ringerike Slektshistorielag

Årsmøte 18. februar 2020

avholdt i Svenskestua, Ringerike museum

Sak 1: Godkjenning av fremmøtte representanter.

Vi var 12 stemmeberettigede.

Sak 2: Godkjenning av innkalling, sakliste forretningsorden.

Innkallingen var offentliggjort på lagets hjemmeside, facebookside, Ringerikes Blad/Det skjer, samt sendt på e-mail til de medlemmene vi har e-mailadresse til. Godkjent.

Sak 3: Valg av møteleder.

Sten Høyendahl ble valgt.

Sak 4: Valg av sekretær, samt to til å signere protokollen.

A: Sekretær - Else Marie Eriksen.

B: Signere protokoll - May B. Odden, Olaf Ingesen.

Sak 5: Behandling av beretning for siste periode.

Retting av valgkomiteen: Sissel Skjørten Aasen gikk ut. Godkjent.

Det er lagt ut en del kildemateriale på lagets nettside, blant annet en avskrift av Norderhov ministerialbok (kirkebok) 2B (1726-1739), samt flere aktsprotokoller med saksoversikt og registre. I tillegg er professor Eyvind Fjeld Halvorsens regester lagt ut (oversikter over kildemateriale på hver gård på Ringerike fram til ca 1660. Godkjent.

Sak 6: Behandling av regnskap i revidert stand, samt budsjett for kommende periode.

Godkjent.

Sak 7: Behandling av innkomne forslag og saker.

Ingen saker innkommet.

Sak 8: Valg av styre

Alle enstemmig valgt.

Leder: Sten Høyendahl (2 år)

Nestleder: Grete Borgersrud (1 år)

Kasserer: Nils Elsrud (2 år)

Sekretær: Else Marie Eriksen (1 år, fortsetter perioden etter Tom Larsen)

Styremedlem: Bjørn Strømsbråten (2 år)

Styremedlem: Marte Inger Stubberud (1 år)

Varamedlem: May Britt Odden (2 år)

Varamedlem: Ragnvald Lien (1 år, fortsetter perioden etter Lars Kristian Goa)

Revisor: Olaf Ingesen (1 år)

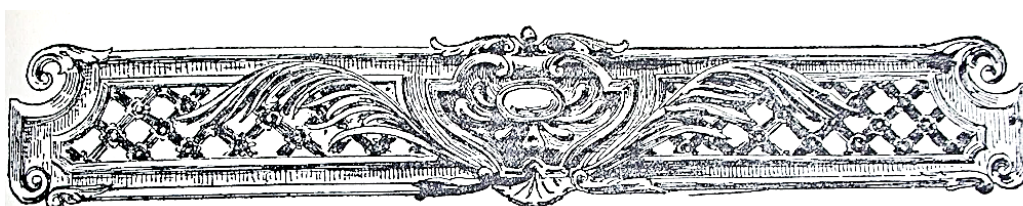
Valgkomite: Anne-Berit Tuft (1 år)

Nils Fransrud (1 år)

Anne Kristin Formodalen Tinding (2 år)

May B. Odden
(sign.)

Olaf Ingesen
(sign.)

Et vitneprov fra 1666 om vannfallrettigheter i Skjærdalen

Et skriftlig vitneprov av 6. juli 1666 om vannfallrettigheter i Skjærdalen på Tyristrand befinner seg i privat eie i Hole. Dette dokumentet ble framlagt på tinget samme sommer som et bevis, og er således et bestillingsverk fra den saksøkte part. Innlegget består av ett enkelt ark, men dessverre er den nederste delen avrevet, slik at detaljerte opplysninger er gått tapt. Selve rettssaken er i sin helhet nedtegnet i tingboken for 1666.

av Sten Høyendahl

Den 29. juni 1666 ble retten satt i Skjærdalen, der Frans Nielsson, trelasthandleren fra Bragerne som også eide Sørgfoss, hadde stevnet sognepresten i Norderhov, herr Ottho Jacobsen (han skrev navnet slik!) Saken gjaldt rettighetene til en foss i Skjærdalen som ble brukt av Norderhov prestebol, og begge parter framla flere skjøter og dommer i retten. Saken ble utsatt, men før dette avla brødrene Arne og Nils Onsaker fra Røyse vitneprov. De sa seg over 70 år gamle, og at de tidligere hadde hatt sagbruk i Skjærdalen. Begge hevdet at prestebolssaga alltid hadde brukt hele fossen.

Dommen faller

Saken ble 25. juli gjenopptatt på Frøyshov, der det ble opplest flere skriftlige innlegg, deriblant herr Otthos vitneopptak av 6. juli. Knut Ullern fra Røyse møtte personlig og fortalte at han hadde skåret tømmer i syv år for herr Villum Andersson, sogneprest i Norderhov mellom 1625 og 1652. I den tiden Knut arbeidet der, ble hele fossen brukt til prestebollets sag.

Retten fant at fossen utvilsomt var blitt brukt i over hundre år av Norderhov prestebol, og det skulle den derfor fortsatt være. Herr Ottho og Norderhov prestebol ble følgelig frikjent for Frans Nielssøns søksmål.

Sogneprestens vitner

Herr Ottho hadde under saken hevdet at fossen og vannet hele tiden hadde vært brukt av prestebollet, og at ingen tidligere hadde protestert mot dette. Trond Stadum, Gunvald Frøyshov og Anders Stadum var derfor blitt bedt om å oppsøke seks navngitte menn i Hole og på Tyristrand, og nedtegne deres vitneprov.

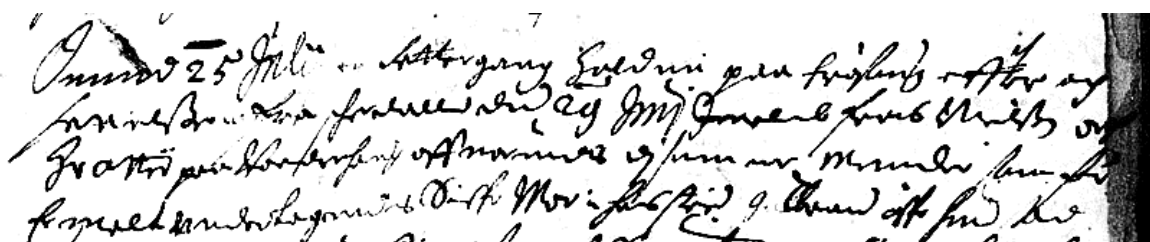
At innlegget av 6. juli 1666 ikke er bevart i sin helhet, gjør dessverre at vi bare får provene fra Nils Onsaker og Henrik Åsterud, og delvis fra Gudbrand Gomnes. Nils Onsaker gjentok nå sin tidligere støtte til herr Ottho.

Førti år tidligere hadde leilendingen Henrik Åsterud på Tyristrand skåret tømmer i tre års tid på prestebollets sag, som Peder Knudsson på Toten da eide. Henrik fortalte at Peder hadde gitt salig herr Villum Andersson en okse i grunnleie hvert år, og det var aldri noen som hadde anket på dette.

Gudbrand Gomnes i Hole hadde 26 år tidligere skåret på saga til Mattias Sass ved kvernhuset i en treårsperiode, og heller ikke han hadde hørt at noen hadde innvendinger mot prestebolssaga. Akkurat der er vitneprovet avrevet. Vi vet derfor ikke hva de tre siste vitnene - Per Nilsen, Christen Hovin og Jens Hovin - anførte, men de støttet utvilsomt herr Ottho ettersom han hadde sørget for å ta deres vitneprov.

Herr Otthos utsendinger forseglede dokumentet, og Trond Stadum og Anders Stadums lakksegl er fortsatt i god stand.

Sorenskriver Thomas Thomassøn bekreftet med sin signatur at sogneprestens vitneopptak var blitt opplest på tinget. Det var ellers ham selv som hadde ført rettssaken inn i tingboken, og det er ingen spøk å transkribere hans usedvanlig slurvete håndskrift. I tillegg var også hans språkforståelse så dårlig at man ofte undres over hva som egentlig menes i hans referater.

The image shows a close-up of a handwritten document in Old Norwegian script. The text is written in a cursive, somewhat slanted hand. It appears to be a copy or a transcription of the original document, as it contains some corrections and additions. The ink is dark, and the paper is aged and slightly discolored. The text is written in a single column, with some lines starting with a large initial letter. The overall appearance is that of a historical manuscript.

En prøve på sorenskriver Thomas Thomassøns håndskrift - innledningen av tingbokreferatet 25. juli 1666.

N. 10 En halff Rix Ort.

Kiendis Wj Vnderschreffne, Troen Stadum Böygde(lens)mand, I HoeleSogn paa Ringerige, Gundvold Fröse och Anders Stadum, I for^{ne} Hoele giæld boende, Att vj paa (Ret)tens Weigne, Vdj beschichelße wis, och paa den hæderlige och Wellærde Mand Her Ottho Jacobßön Sognepræstis Weg(ne) till Nördrehougs Præstegield, haffver tilspurt Niels Onßager (och) Guldbrand Gumnæs, Hendrich Aasterud, Peder Nielßön, Ch(ri)sten Hoffvind, och Jens Hoffvind, alle i Hoelegield boende, Anlangende Præsteboelens Saug I Skierdalen, Nördrehougs Præ(st)boel tilhørende, om dennem Iche Witterlig er att all fo(ssen) och Vandet Jo haffver ligget til Nördrehougs Præsteboels Saug (fra) Arildtz tid w-paa ancket I nogen maade. Da haffver vj be(komm)it till gienßvar aff hver som efterfølger.

Niels Onßagger bekiende at saa lenge hand Kand Mindis och haffver hafft brug I Skierdalen, haffver hand iche andet hört, end samme Sa(ug) haffver været brugt /: waer meent aff enhver :/ och Ingen derpaa haffver ancket eller paatalt I nogen maade,

Iligemaade bekiende Hendrich Aasterud at hand schaar paa sa(mme) Saug 40 aar siden, for S: Peder Knudßön, udj 3 aar, och hand gaf S: Her Willem Anderßön en Oxe hvert aar udj grundleje, god for 6 R(dlr?), da vaar hannem Vand eller andet, aldrig formeent I Nogen maade,

Guldbrand Gumnæs tilstod at hand schar paa Matthis Sassis N(edre?) Saug, Ved qvernehuußet 26 aar siden, udj 3 aars tid, da hørte hand Ingen -----

Att Vj saadanne Svar, aff en hver Indschreffne bekommet haffver, som forskreffvet staar, Vidner vj med voris Zigneter her under trycht, och ydermeere ved Voris æed ville Være gestendig om fornöden giöris, Aff Stadum den 6 Julij 1666.

T I S

A S

Lest och Veret vdi Rette paa den omthiustende sauges Eiedeeler vdj Schierdallen paa Ringerige d: 29 Junj samt 25 Julj 1666, for 12 Mend paa Fröesoug thingstue, Kiendis Jeg

*T: Thomasßen
Mappria*

Originalsaken er innført i tingbok 7 for Ringerike og Hallingdal, fol. 32a-32b (29. juni) og 35a-35b (25. juli 1666). Se også lagets transkriberte tingbok for 1666, s. 23-24 og 28-29.

Trond Jonsen (TIS) Stadum og Anders Sjursen (AS) Stadums segl.

Vitneprovet av 6. juli 1666 er avbildet på motstående side.

Ola. Høistærede Kommissionsmedlem! Tør jeg underdanig spørge om naar kommer Thrane, Abildgaard og de andre Kara ud?

K. M. Hvad kommer det Dig ved? Er ogsaa Du en Statsforbrænder? Bogt Dig! Nævn ikke deres Navne; thi det kan blive Dig en dyr Spas.

Ola. Om Forladelse! Jeg troede man ikke kunde forspørge sig. — Farvel da, glem nu for Altting ikke „Ret og Sandhed“!

Fra Arbeiderforeningernes Blad.

Avs.

Ringerike Slektshistorielag

v/ Nils Elsrud

Paasche Aasensvei. 26

3514 Hønefoss.